

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра фінансів та інвестицій

Дипломна магістерська робота
на тему «Кредитна політика банку в ринкових умовах»

Виконав: студент групи МгЗФМ-20
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування
освітньої програми Фінансовий менеджмент у сфері
бізнесу

Анна НИКОНЕНКО

Керівник к.е.н., доцент Ганна КОНОНЕНКО

Рецензент к.е.н., доцент Дмитро КОВАЛЕНКО

Київ 2021

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну
Кафедра кафедра фінансів та інвестицій
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів та інвестицій

_____ **Ірина ТАРАСЕНКО**

« _____ » _____ 20 ____ року

З А В Д А Н Н Я

НА ДИПЛОМНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Никоненко Анні Олексіївні

1. Тема роботи: Кредитна політика банку в ринкових умовах
Науковий керівник роботи Кононенко Ганна Ігорівна, к.е.н., доц.,
затверджені наказом закладу вищої освіти від «04» жовтня 2021 року №286-
уч.
2. Строк подання студентом роботи: 08.12.2021 р.
3. Вихідні дані до роботи: фінансова звітність АТ «ПУМБ», Закони України,
Укази Президента України, нормативні матеріали Верховної Ради та
Кабінету міністрів України, періодична, фахова та науково-методична
література.
4. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):
 1. Теоретичні основи кредитної політики банківських установ
 2. Дослідження діючої практики формування та реалізації кредитної політики банку АТ «ПУМБ»
 3. Шляхи оптимізації кредитної політики комерційного банку в ринкових умовах.

5. Консультанти розділів дипломної магістерської роботи

Розділ	Ім'я, прізвище та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Ганна КОНОНЕНКО, к.е.н., доц.		
1 розділ	Ганна КОНОНЕНКО, к.е.н., доц.		
2 розділ	Ганна КОНОНЕНКО, к.е.н., доц.		
3 розділ	Ганна КОНОНЕНКО, к.е.н., доц.		
Висновки	Ганна КОНОНЕНКО, к.е.н., доц.		

6. Дата видачі завдання: 04.10.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Терміни виконання етапів	Примітка про виконання
1	Вступ		
2	Розділ 1. Теоретичні основи кредитної політики банківських установ		
3	Розділ 2. Дослідження діючої практики формування та реалізації кредитної політики банку АТ «ПУМБ»		
4	Розділ 3. Шляхи оптимізації кредитної політики комерційного банку в ринкових умовах.		
5	Висновки		
6	Оформлення дипломної магістерської роботи (чистовий варіант)		
7	Здача дипломної магістерської роботи на кафедру для рецензування (за 14 днів до захисту)		
8	Перевірка дипломної магістерської роботи на наявність ознак плагіату (за 10 днів до захисту)		
9	Подання дипломної магістерської роботи на затвердження завідувачу кафедри (з 7 днів до захисту)		

Студент

_____ Анна НИКОНЕНКО
(підпис)

Науковий керівник роботи

_____ Ганна КОНОНЕНКО
(підпис)

Директор НМЦУПФ

_____ Олена ГРИГОРЕВСЬКА
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Никоненко А.О. Кредитна політика банку в ринкових умовах. –
Рукопис.

Дипломна магістерська робота за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2021 рік.

Дипломну магістерську роботу присвячено дослідженню кредитної політики КБ АТ «ПУМБ».

Розглянуто теоретичні аспекти визначення сутності кредиту та кредитної політики, проведено аналіз структури та динаміки активів та пасивів підприємства, аналіз та оцінка фінансового стану підприємства, проаналізовано кредитний портфель підприємства та його структуру.

Запропоновано шляхи оптимізації кредитної політики, збільшення кредитного портфелю установи, а також методи удосконалення кредитної політики в комерційному банку.

Ключові слова: кредит, кредитна політика, кредитування, кредитний портфель, комерційний банк, управління кредитною політикою комерційного банку.

ANNOTATION

Ann Nykonenko. Credit policy of bank in market conditions –
Manuscript.

Master's thesis on the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". -
Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, 2021.

The master's thesis is devoted to the study of financial results management
of JSC «PUMB».

Theoretical aspects of determining the essence of credit and credit policy
were considered, the structure and dynamics of assets and liabilities of the
enterprise were analyzed, analysis and assessment of the financial condition of the
enterprise, the credit portfolio of the enterprise and its structure were analyzed.

There are proposed ways to optimize the credit policy, increase the loan
portfolio of the enterprise, as well as methods of improving the credit policy in a
commercial bank.

Keywords: credit, credit policy, lending, loan portfolio, commercial bank,
bank credit policy management.

АННОТАЦИЯ

Никоненко А.А. Кредитная политика банка в рыночных условиях
– Рукопись.

Дипломная магистерская работа по специальности 072 «Финансы, банковское дело и страхование». – Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев, 2021 год.

Дипломная магистерская работа посвящена исследованию управления финансовыми результатами КБ АО «ПУМБ».

Рассмотрены теоретические аспекты определения сущности кредита и кредитной политики, проведен анализ структуры и динамики активов и пассивов предприятия, анализ и оценка финансового состояния предприятия, проанализирован кредитный портфель предприятия и его структура.

Предложены пути оптимизации кредитной политики, увеличения кредитного портфеля предприятия, а также методы усовершенствования кредитной политики в коммерческом банке.

Ключевые слова: кредит, кредитная политика, кредитование, кредитный портфель, коммерческий банк, управления кредитной политикой банка.

ЗМІСТ

Вступ.	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ.	9
1.1. Економічна сутність та роль кредиту в банківській діяльності. . . .	9
1.2. Кредитний портфель як визначальна умова ефективності кредитної політики.	22
1.3. Механізм та цілі формування та реалізації кредитної політики банку.	33
Висновки до розділу 1.	40
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ «ПУМБ»	43
2.1. Організаційно-економічна характеристика КБ АТ «ПУМБ»	43
2.2. Аналіз фінансового стану банку	53
2.3. Аналіз структури та динаміки кредитного портфелю банку КБ АТ «ПУМБ»	61
Висновки до розділу 2.	71
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В РИНКОВИХ УМОВАХ.	73
3. 1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю.	73
3. 2. Напрями оптимізації кредитної політики банку КБ АТ «ПУМБ»..	87
3. 3. Заходи для підвищення ефективності кредитної політики та їх вплив на кредитну діяльність банку.	97
Висновки до розділу 3.	101
ВИСНОВКИ.	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.	104
ДОДАТКИ.	111

ВСТУП

Кредитна політика фінансово-кредитної установи є системою грошово-кредитних заходів, за допомогою яких планується досягти певних фінансових результатів і є одним з елементів банківської політики.

Банківські установи є важливим елементом сучасної економіки, їхнє функціонування перебуває у взаємодії з потребами відтворення. Банківські установи є основною економічною ланкою, пов'язані з інтересами виробників, є посередниками між організаціями промисловості та торгівлі, сільського господарства та населення. Сфера діяльності фінансово-кредитної установи не має меж, вона важлива задля збереження стабільності грошово-позичкової системи. Кредитна система тісно взаємодіє з державними органами через контрольні та регулюючі функціональні можливості. Це свідчить про актуальність дослідження банківської системи.

Банківська система є дуже важливою для економічного розвитку країни. По-перше, надаючи послуги юридичним та фізичним особам; по-друге, спрямовуючи грошові потоки, банківська установа – основний елемент фінансової інфраструктури економіки країни; і, по-третє, чутливість фінансово-кредитної установи до змін економічної кон'юнктури, які викликають дії державних органів управління, є основою стабілізаційної економічної політики держави.

Надання позички являється дуже рентабельним для банківської установи. Це породжує і високі ризики у її наданні. Банківським установам доводиться застосовувати високий рівень креативності у сфері створення нових методик надання позички, збільшення кількості одержувачів. Тому банківській установі потрібна ефективна кредитна політика, в рамках якої дуже важливим є питання простроченої заборгованості. Це пов'язано з тим, що на стан сукупності позичкових інструментів впливають два чинника: кількість виданих позичок і динаміка простроченої заборгованості.

Важливість дослідження питань кредитної політики банку пов'язана із серйозним її впливом на стійкість функціонування та результати діяльності фінансово-кредитної установи. Ефективна програма дій щодо надання кредитів веде до зростання якості активів, їх прибутковості та забезпечення позитивного фінансового результату.

Кредитна політика банку має на увазі постійне використання всіх коштів, призначені для виплати коштів, пов'язаних із зобов'язаннями банку та мінімального резерву ліквідності. Залишок коштів необхідно реалізувати на грошовому та кредитному ринку. Усі угоди на фінансовому та кредитному ринку регулюються особливими рішеннями органів управління фінансово-кредитної установи.

Отже, системний підхід до питання створення теоретичних та практичних питань освіти та здійснення кредитної політики є важливою проблемою банківської системи. Вирішення цієї проблеми пов'язане із забезпеченням адаптації системи комплексного фінансово-кредитного обслуговування, створенням механізму для гармонізації з міжнародно-визнаною практикою обслуговування, а також підвищенням якості. У зв'язку з цим тема дипломної роботи є дуже актуальною.

Поняття «кредитна політика» не має чіткого визначення в сучасній економічній літературі. Тому, визначенням сутності кредитної політики, встановлення її принципів, основних завдань та розробкою напрямів оптимізації займались багато вчених. Таким чином, тему депозитної політики у своїх працях висвітлювали: А. М. Мороз, Я.І.Чайковський, М.М. Александрова, С. О. Маслова, С.В. Мочерний, Б.П. Луців, Н.В.Захараш та інші.

Метою дипломної роботи є проведення аналізу кредитного портфелю комерційного банку, оцінювання ризиків, що можуть виникати на етапі здійснення кредитної діяльності банком, а також на основі встановлених перспективних напрямів підвищення ефективності кредитної політики, розробити ряд заходів щодо її оптимізації.

Для досягнення поставленої мети було виокремлено такі завдання дослідження:

- обґрунтувати сутність поняття «кредитна політика»;
- визначити особливості формування кредитної політики комерційного банку;
- розглянути сутність формування кредитного портфеля
- здійснити організаційно-економічну характеристику КБ АТ «ПУМБ»;
- проаналізувати структуру та динаміку кредитного портфеля банку в умовах сьогодення;
- розглянути напрями підвищення ефективності кредитної політики;
- визначити ряд заходів щодо вдосконалення кредитної політики комерційної банківської установи.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають між кредиторами і позичальниками у процесі формування та реалізації кредитної політики банку.

Об'єктом дослідження є процес формування та провадження кредитної політики КБ АТ «ПУМБ».

Методи дослідження. В процесі виконання роботи були використані методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. У роботі застосовано комплексний, функціональний та графічний підходи для опису проведення кредитних операцій комерційним банком.

Методологічною основою дослідження стали напрацювання зарубіжних та вітчизняних вчених у сфері оптимізації кредитної політики комерційної банківської установи, матеріали періодичних видань, електронні джерела, а також чинні правові та нормативно-законодавчі акти, що регламентують процес видачі коштів банківськими установами.

Дипломна робота має таку структуру: вступ, три розділи, список використаної літератури, що складається з 71 джерел, додатків. Загальна кількість сторінок – 110.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

1. 1. Економічна сутність та роль кредиту в банківській діяльності

У сучасній прогресивній економічній системі, з розвитком ринкових відносин, найбільш вагомими ланками в економіці стали комерційні фінансові інститути, політика яких відображає ефективне функціонування економіки держави в цілому. Принцип здійснення їх політики полягає в наданні тимчасово вільних ресурсів для економічних суб'єктів, які мають недостатній рівень коштів для успішної реалізації своєї діяльності, який обумовлює таку високу потребу банківського сектора і його значущість у розвитку економіки країни.

Кредитні взаємовідносини мають двосторонній характер і вважаються незамінними, як з боку господарюючих суб'єктів, так і для установ кредитної системи. Вкладати кошти в кредитні установи – значить формувати певне кредитне джерело, а розподілити ці кредитні ресурси для потреб економіки і населення – значить надати кредит. На сьогоднішній день кредитний ринок України є одним з найважливіших і найбільших елементів фінансового ринку країни [1].

У науковій літературі не отримали повного обґрунтування особливостей процесів кредитування, тому науковці трактують поняття «кредит» по-різному (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Трактування поняття «кредит»

А. М. Мороз	Кредит – економічні відносини, які виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позички в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк і, як правило, зі сплатою відсотків [с. 147, 2];

Продовження таблиці 1.1

Я.І.Чайковський	Розглядає кредит як «певний вид економічних відносин, котрі формуються в суспільстві», і обґрунтовує наступні принципи кредитування на умовах: зворотності, строковості, цільового кредитування, забезпеченості, платності, та диференційованого підходу [с. 50, 3];
М.М. Александрова, С. О. Маслова	Визначають кредит як об'єктивну вартісну категорію, складову частину товарно-грошових відносин, а його необхідність викликана існуванням товарно-грошових відносин [4];
С.В. Мочерний	Кредит – це позика в грошовій або товарній формі на умовах повернення у певний термін з виплатою відсотка [5];
Б.П. Луців	Під кредитом розуміє економічні відносини між суб'єктами ринку стосовно перерозподілу вартості на принципах зворотності, строковості та платності [с. 220, 6];
Н.В.Захараш	Визначає кредит як «суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах зворотності, платності та добровільності» [с. 50, 7];
П.Т.Саблук	Вважає, що «кредит це економічні відносини між юридичними та фізичними особами і державами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка» [8];
О. В. Васюренко	Кредит – це сукупність відповідних економічних відносин між кредитором та позичальником з приводу зворотного руху вартості [9];

Проаналізувавши підходи вчених до трактування поняття «кредиту» можна зробити висновок, що найбільш поширеного значення набуває трактування кредиту, як економічних відносин власності.

Сутність кредиту безпосередньо (найповніше) виражається через кредитні відносини, функції та форми кредиту. Опосередковано на суть кредиту впливають його види. Як економічна категорія кредит є сукупністю окремих визначених економічних відносин. Основними ознаками кредитних відносин, що розкривають суть кредиту, як економічної категорії, в сучасних умовах є:

- учасники кредитних відносин мають бути економічно самостійними;
- виходячи з відносин економічної власності до кредитних відносин належать відносини між різними економічними суб'єктами щодо надання коштів у позику та плати за неї у формі відсотка як форми економічної реалізації власності. В узагальненій формі такими суб'єктами є кредитор і позичальник, а об'єктами – частина активів кредитних установ, залучені на депозити вклади фізичних та юридичних осіб;
- кредитні відносини перебувають у тісній взаємодії з відповідними елементами товарно-грошових відносин. Унаслідок чого в кредит (який є формою руху кредитних відносин) можуть надаватись як гроші, так і товари. Отже, кредитні відносини є вартісними, оскільки виникають у зв'язку з рухом вартості (грошей чи матеріальних цінностей);
- кредитні відносини не змінюють власника цінностей, з приводу яких вони виникають. Кредитор залишається власником переданої в борг вартості, а позичальник одержує її лише у тимчасове користування, після чого повинен повернути власникові;
- платність (нееквівалентність) кредитних відносин означає, що позичальник повертає кредитору більшу масу вартості, ніж сам одержує від нього. Тому дивними видається твердження деяких учених, що кредит надається «як правило, зі сплатою відсотків», оскільки мета кредитування полягає в отриманні проценту. Такі твердження більше підходять субвенції та субвенції ніж кредиту;
- кредитні відносини на макрорівні є безперервними, а на макрорівні – перервними;
- характерною рисою кредитних відносин є позичковий капітал [10].

Кредит напряму пов'язаний з банками та їхньою діяльністю, адже банки забезпечують потреби суб'єктів господарювання певними грошовими

ресурсами, які необхідні для діяльності підприємств. Основною функцією банків є кредитування їх клієнтів. Від того, наскільки добре банки реалізують свою кредитну функцію, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Кредити становлять близько 60 % всіх активів банку і забезпечують 2/3 усіх доходів. Вони є найбільш прибутковою, але й найбільш ризиковою частиною банківських активів [1].

У Законі України «Про банки та банківську діяльність» вказано, що банківським кредитом є будь-яке зобов'язання банку надати певну кількість грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання набути права вимоги боргу, будь-яке подовження терміну погашення боргу, яке дано в заміну на зобов'язання боржника повернути заборговану суму, а також погасити відсотки та інші збори з такої суми [11].

Якщо характеризувати банківський кредит, то можна видіти декілька особливостей. Такі як те, що банк оперує більше залученими коштами аніж власними, іншими словами банківська установа бере позичку вільного капіталу у підприємств, які розмістили кошти в конкретному банку.

О. В. Дзюблюк зазначає, що основними джерелами формування банківського капіталу є власні кошти банків; кошти юридичних і фізичних осіб, розміщені на депозитних рахунках; міжбанківський кредит; кошти, отримані від випуску цінних паперів; залишки на розрахункових і поточних рахунках. Суб'єктами банківського кредиту є кредитор-банк і позичальник-підприємство, домашні господарства, держава. Метою банківського кредиту є задоволення тимчасової потреби в коштах [с. 427-428, 12].

О. В. Дзюблюк зазначає, що характерними ознаками банківського кредиту є:

- передбачають, що одним із учасників кредитної угоди має виступати банк;
- банківський кредит є основним видом кредиту в економіці, оскільки кредит для банку – це головна сфера його діяльності, тому саме

банківський кредит забезпечує концентрацію тимчасово вільних коштів в економіці та їх перерозподіл на умовах повернення;

- ознакою діяльності банку як кредитора є використання ним переважно залучених, а не власних ресурсів для видачі кредитів. При цьому має місце подвійний обмін зобов'язаннями: залучаючи кошти на депозитні рахунки банк приймає на себе зобов'язання повернути їх вкладнику по закінченню встановленого строку, а потім розміщуючи кошти в кредит банк приймає від позичальника зобов'язання повернути надану суму;

- банківський кредит виконує двояку роль в економіці: на мікроекономічному рівні задовольняє індивідуальні виробничі або споживчі потреби позичальників, а на макроекономічному рівні слугує для збільшення грошової маси в обігу, сприяє неперервності відтворення;

- банківський кредит надається, як правило, в грошовій формі, а тому він дозволяє подолати обмеження, які притаманні іншим видам кредиту [с. 427-428, 12].

Основні сутнісні характеристики банківського кредиту показані на рис. 1.1.

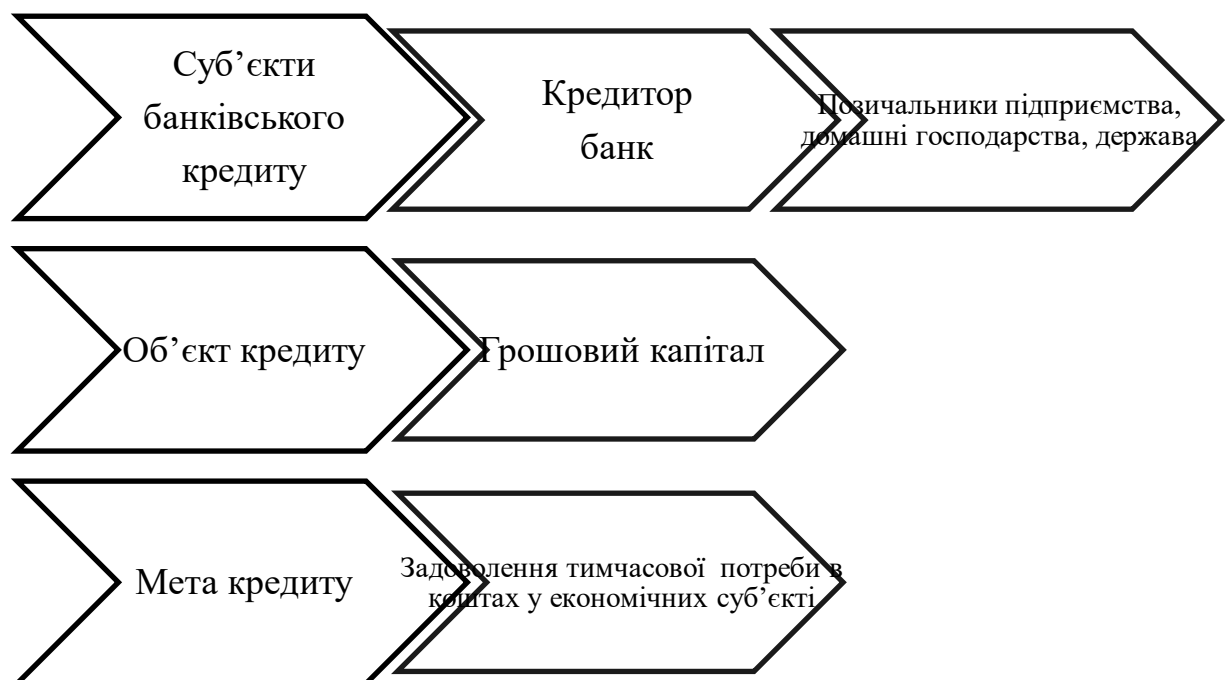

Рис. 1.1 – Основні сутнісні характеристики банківського кредиту (сформовано автором на основі джерел [с. 427-428, 12])

Кредитування ґрунтується на основі принципів. В.Д. Лагутін виділяє три основні рівні системи принципів кредитування:

- загальноекономічні принципи кредитування (відповідність ринковим відносинам, раціональність, ефективність та комплексність, розвиток);
- особливі принципи кредитування, поза якими кредит втрачає свій специфічний економічний зміст (поверненість, забезпеченість, строковість, цільова спрямованість, платність);
- часткові, одиничні принципи кредитування, або правила кредитування, які випливають з кожного особливого принципу і можуть по-різному проявлятися в конкретних кредитних операціях [13].

За сучасних умов кредитних відносин принцип забезпеченості повернення кредитів регулюється низкою нормативних актів. Розглянемо основні принципи на рис. 1.2.

Рис. 1.2. – Основні принципи кредитування (сформовано автором на основі джерел [13])

Зокрема принцип забезпеченості кредиту означає наявність у банку права для захисту своїх інтересів, недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника. Термін кредитний ризик походить від італійської *risico*, що в прямому розумінні означає загрозу, ризикувати – буквально – обминати скалу) – ймовірність несплати позичальником повністю або частково кредиту та відсотків у терміни, визначені кредитним договором.

Принцип забезпеченості кредиту характеризується наявністю у банківської установи прав щодо захисту своїх інтересів, з метою недопущення збитків від неповернення кредиту, що виникли з внаслідок неплатоспроможності позичальника. Сутність цього принципу полягає у потребі забезпечення захисту банківської установи в майбутньому внаслідок порушення суб'єктом господарювання-позичальником зобов'язань, передбачених кредитною угодою. Цей принцип практично реалізується при кредитуванні під заставу чи під фінансові гарантії.

Дотримання принципу повернення кредиту за даними дослідження Усоскіна В.М. є останньою лінією оборони для банку. Прийняття рішення банком щодо надання кредиту має базуватися на обґрунтуванні проекту, під який отримуються банківські запозичення, а не лише на привабливості наданого позичальником забезпечення. За умови, коли основа кредитної угоди супроводжується підвищеним ризиком, було б суттєвою помилкою видати кредит під економічно обґрунтоване забезпечення та використовувати його в якості джерела погашення [14].

Принцип раціоналізації та ефективності кредитування описує економічність використання кредиту як з боку зацікавленості банківської установи, так і з позицій позичальника. Цей принцип проявляється при оцінці можливості позичальника оформити кредит, тобто його кредитоспроможності, яка дає впевненість банку в тому, що боржник поверне позику в установленій договором термін.

В разі якщо кредитні зобов'язання не повертаються вчасно, це в свою чергу є однією із негативних сторін впливу кредитних ризиків на банківську систему. Найбільш вразливим до наслідків кредитних ризиків є кредитний портфель банку. Досліджуючи сутність кредитного ризику Дем'яненко М.Я розглядає його через призму управління кредитним портфелем, яке зводиться до «...відхилення фактичної дохідності портфеля від планової, або як волатильність у зв'язку з недоотриманням банком доходів та витратами на формування резервів і проведення претензійно позовної роботи. Внаслідок цього, наведене визначення сприяє кращому розумінню фінансових наслідків від проведення банком не виваженої та ризикової кредитної політики» Банківським ризикам притаманна тенденція щодо їх концентрації в кредитному портфелі [14].

Кредитна операція — це договір про видачу кредиту, супроводжуваний записами по банківських рахунках, з відповідним відбиттям у балансах кредитора й позичальника [15].

Визначаються такі види кредитних операцій:

1. Товарний кредит — господарська операція, що передбачає реалізацію продукції на умовах відстрочки платежу, якщо така відстрочка є більшою, ніж звичайні строки банківських рахунків або перевищує 30 календарних днів з дати реалізації.

2. Комерційний кредит — господарська операція, що передбачає авансування продукції з відстрочкою дати реалізації, якщо така відстрочка є більшою, ніж звичайні строки поставки.

3. Фінансовий кредит — господарська операція, що передбачає видачу засобів у борг на певний строк і під певні відсотки з поверненням основної суми заборгованості й нарахованих відсотків. [14].

Банківський механізм кредитування підприємств визначений як форма реалізації процедури кредитування, яку виконує комерційний банк на основі сформованої кредитної політики. Ефективність такого механізму визначається тим, щоб економічні інтереси кредитора збігались з інтересами

позичальника, що дасть можливість досягнути кінцевої мети кожного суб'єкта кредитних відносин [1].

Комерційні банки можуть видавати кредити всім суб'єктам господарської діяльності незалежно від їхньої галузевої приналежності, статусу, форми власності у випадку наявності в них реальних можливостей і правових форм забезпечення своєчасним поверненням кредиту й сплати відсотків (комісійних) за користування кредитом. Кредити видаються суб'єктам підприємницької діяльності в безготівковій формі як у національній, так і в іноземній валюті [14].

Система кредитних відносин охоплює відносини кредиторів, позичальників і зв'язаних з ними осіб, що утворюються внаслідок виникнення, виконання, забезпечення виконання, зміни і припинення кредитного зобов'язання. Економічно це означає, що кредитні відносини встановлюються і реалізуються в процесах виникнення, виконання й припинення будь-якого зобов'язання, в силу якого одна особа здобуває (або може набути) право вимоги за кредитною угодою [16].

Кредити, які надаються банками, можна класифікувати за різними ознаками. Лише комплексний підхід до виділення видів банківського кредиту дозволяє найповніше охарактеризувати кредитні операції комерційних банків. За строками користування банківські кредити поділяють на:

- короткострокові (до 1 року);
- середньострокові (від 1 до 3 років);
- довгострокові (понад 3 роки).

Кожному з цих видів банківського кредиту притаманні конкретні ознаки, організаційні способи надання позик та їх погашення. Короткострокові кредити надаються банками позичальникам на цілі поточної господарської діяльності у разі виникнення у них тимчасових фінансових труднощів у зв'язку із витратами, які незабезпечені надходженнями коштів у відповідному періоді.

Середньострокові кредити надаються на оплату обладнання, на поточні витрати, фінансування капітальних вкладень. Довгострокові кредити надаються банками позичальникам для формування основних фондів [17].

Процес реалізації кредитної поведінки підприємств пов'язаний з появою і розвитком споживчого кредитування та із збільшенням обсягів кредитування населення загалом. Пожвавленню споживчого кредитування сприяв швидкий процес оформлення та надання грошей у борг, постійне запровадження інноваційних засобів для полегшення і прискорення власне самої процедури оформлення кредиту, максимальна зручність в оплаті кредиту як дистанційно, так і у міжбанківській мережі, оформлення кредиту без залучення та вимоги додаткових документів (без наявності довідки про доходи) тощо.

Другу позицію після споживчих кредитів посідає автокредитування. Його ключовими умовами є: цільове спрямування коштів на купівлю автомобіля; забезпечення кредиту заставою; платність; наявність обов'язкового початкового внеску у розмірі до третини від вартості транспортного засобу; страхування автомобіля. Не менш популярним серед населення залишається також іпотечне кредитування. Його розвиток є шляхом вирішення проблеми, яка пов'язана з залученням і ефективним використанням тимчасово вільних коштів, а також соціальних завдань, які передбачають залучення громадян до задоволення власних потреб за допомогою механізму фінансового ринку.

Потрібно звернути увагу також і на такий вид кредитування як мікрокредити. Основними ознаками, що відділяють їх від інших банківських позик, є те, що розгляд заявки відбувається надзвичайно швидко і не потребує надання додаткових довідок чи інших документів. По-друге, банки не потребують у позичальників мікропозик підтвердження платоспроможності, застави чи іншого поручителя, що також здійснює вагомий вплив на швидкість вирішення проблеми нестачі фінансових ресурсів [18].

Однак, варто наголосити і на певних складнощах при оформленні таких мікропозик. Перш за все, це виявляється у збільшенні відсоткової ставки. Другим фактом є скорочений термін використання таких коштів. Третьою ознакою є введення додаткових емісій, що призводить до значного здорожчання вартості самого кредиту.

На основі вище сказаного можна зробити висновок про те, що кредитування домогосподарств поступово стає звичним явищем для вітчизняної економіки. Для населення отримання грошей у борг є важливим інструментом для короткострокового покращення власного добробуту, а також для підвищення рівня життя. Разом з тим, варто зазначити, що кредит не тільки стимулює задоволення власних потреб, але і є причиною зростання нових, що, в свою чергу, впливає на зростання виробництва на ринку товарів і послуг та на розвиток вітчизняної економіки в цілому. Кредит забезпечує трансформацію грошового капіталу в позичковий і виражає відношення між кредиторами і позичальниками. За його допомогою вільні грошові капітали і доходи підприємств, особистого сектору і держави акумулюються, перетворюються в позичковий капітал, який передається за плату у тимчасове користування [18].

Система банківського кредитування представляє собою модель, що відповідає характеру ринкових відносин, переходу від централізованих до децентралізованих методів кредитування економічних суб'єктів. Вона охоплює принципи, об'єкти та методи кредитування, механізми надання та погашення позик, а також банківський контроль в процесі кредитування.

Сучасна система кредитування побудована на ліберальній основі: клієнт не закріплюється за банком, а сам вибирає кредитну установу, послугами якої він хотів би користуватися; йому надано право відкривати позичкові рахунки не водному, а декількох банках. Лібералізація системи кредитування розширює можливості клієнта в отриманні кредиту та створює умови для розвитку міжбанківської конкуренції. В свою чергу, комерційні банки при проведенні кредитної політики, виходять з необхідності

забезпечення поєднання інтересів банку, його акціонерів, вкладників та клієнтів із врахуванням загальнодержавних інтересів [17].

Кредитна діяльність банку здійснює свій вплив не лише на банки і їхніх клієнтів, а й на суб'єктів, за рахунок коштів яких банки формують свої кредитні ресурси. Тобто кредитна діяльність банків стосується більше суб'єктів, ніж складу позичальників, і охоплює значно більшу сферу економіки країни, ніж та, в яку банки вкладають кредитні кошти. Такий підхід зумовлює провідну роль кредитної діяльності і вимагає особливих умов її захисту. Кредитній діяльності притаманні певні ознаки. Серед таких ознак можна визначити ознаки економічного, правового, соціального та комерційного характеру (рис. 1.3).

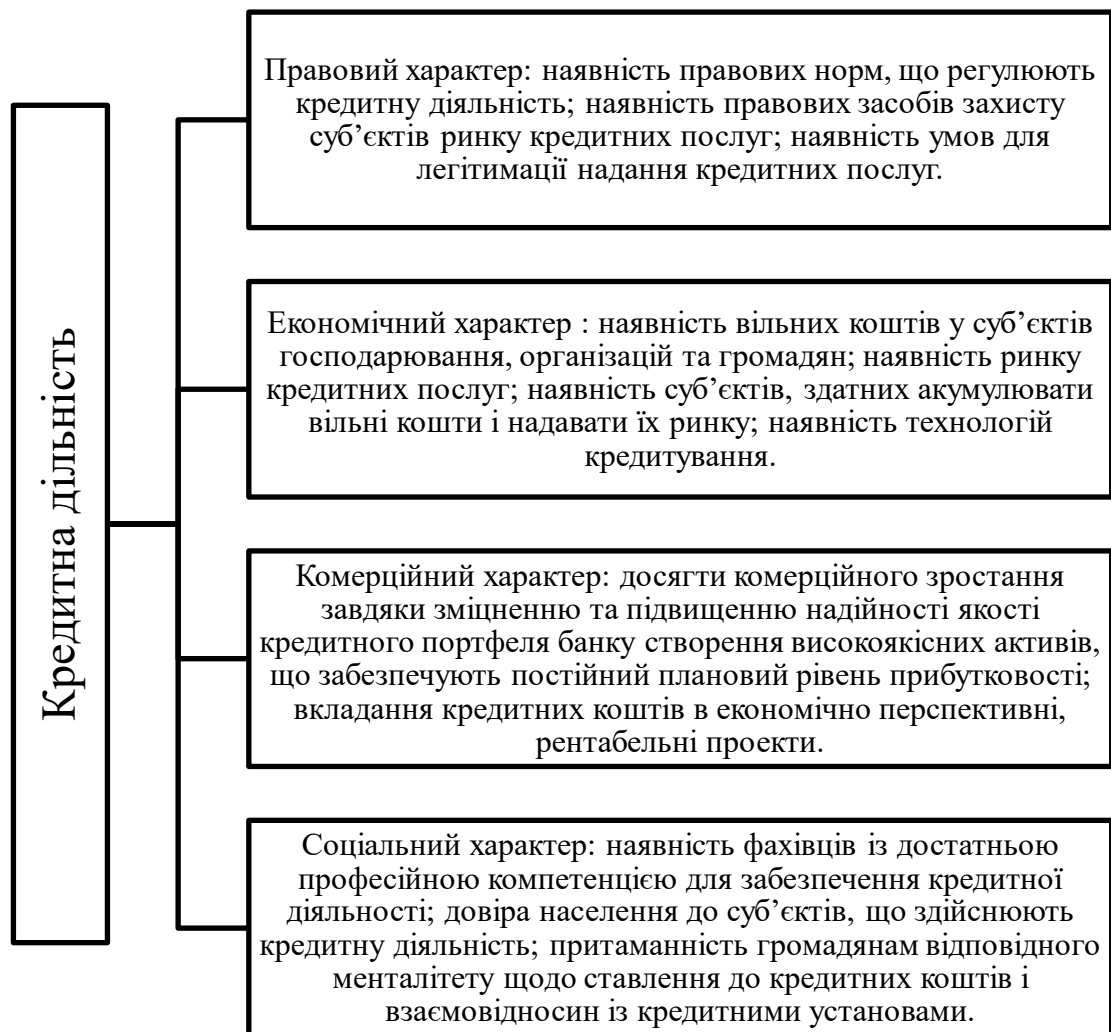

Рис. 1.3. – Ознаки кредитної діяльності (сформовано на основі джерела [19])

Діюча система кредитування залежить не тільки від ресурсів, а й від встановлених НБУ економічних нормативів діяльності комерційних банків та вимог щодо формування обов'язкових, страхових та резервних фондів. Ці нормативи регламентують максимально допустимий об'єм залучених коштів, розмір резервних фондів, граничну суму видачі кредиту, що робить кредитний механізм залежним від ліквідності балансів комерційних банків.

Сучасна система кредитування представляє собою модель, при якій функціонують нові методи та форми кредитування. Нині принципово змінився підхід банків до організації кредитних відносин; відбувся перехід від пооб'єктного кредитування до кредитування суб'єкта, тобто кредитування юридичної або фізичної особи; до уніфікації методів кредитування клієнтів незалежно від їхнього галузевого підпорядкування та форм власності. Зараз кредити приймають участь в процесі приватизації державних організацій та управлінні державним боргом. Склалась система багатоваріантного кредитування, коли позичальники і банки, користуючись своїм правом, приймають найбільш прийнятну для них форму: як кредити, що постійно знаходяться в обороті позичальника, так і разові, що покривають тимчасовий розрив в платіжному обороті [17].

Основними суб'єктами кредитної діяльності є кредитори та позичальники. Кредитори – це учасники кредитних відносин, які мають у своїй власності (чи розпорядженні) вільні кошти і передають їх у тимчасове користування іншим суб'єктам. Кредиторами можуть бути фізичні особи, юридичні особи (підприємства, організації, установи, урядові структури тощо), держава. Особливе місце серед кредиторів посідають банки, які спочатку мобілізують кошти у своїх клієнтів, а потім самі надають їх у позички своїм клієнтам.

Позичальники – це учасники кредитних відносин, які мають потребу в додаткових коштах і одержують їх у позичку від кредиторів. Характерною ознакою позичальника є те, що він не стає власником позичених коштів, а лише тимчасовим розпорядником. Тому його права стосовно використання

цих коштів дещо обмежені – він не може вийти за межі тих умов і цілей, які передбачені його угодою з кредитором [19].

Об'єктом кредитної діяльності є кредитні відносини, що виникають між кредитором та позичальником та безпосередньо цінність, яка передається в позичку одним суб'єктом іншому. Позичена цінність як об'єкт кредитної діяльності є реальною, тобто має бути наявною і фактично переданою кредитором позичальникові. Таке передавання оформляється відповідною угодою з дотриманням вимог чинного законодавства.

Кредитна діяльність – це двосторонній процес, що передбачає залучення коштів та формування кредитних ресурсів, з одного боку, і їх розміщення на кредитному ринку – з іншого; зумовлює особливий статус банку як фінансового посередника, який характеризується високим ступенем відповідальності перед значним колом осіб, а саме кредиторами, акціонерами, позичальниками, державою [19].

1.2. Кредитний портфель як визначальна умова ефективності кредитної політики

Одним із найважливіших завдань кредитної діяльності банку є можливість забезпечувати безперервний кругообіг капіталу, обслуговувати процес реалізації товарів, адже це є важливим для ринку. Тому для банків є важливим формування, аналіз та оптимізація структури кредитного портфелю.

На думку проф. К. Є. Раєвського, кредитний портфель – це сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання доходу. В аналогічний спосіб формулює визначення кредитного портфеля і професор Л. О. Примостка, з точки зору якої кредитний портфель – це сукупність усіх кредитів, наданих банком для одержання доходів.

Дещо більш складний підхід пропонують професори М. Г. Лапуста і П. С. Нікольський, на думку яких кредитний портфель – це сукупність вимог

банку за кредитами, які класифіковані за критеріями, пов'язаними із різними факторами кредитного ризику або способами захисту від нього [20].

На думку Дзюблюк О. В., кредитним портфелем слід вважати структуровану на певний момент часу сукупність наданих банком кредитів і вимог кредитного характеру, що цілеспрямовано ним формується у відповідності до вимог кредитної політики. В цьому визначені поняття «кредитний портфель» науковець акцентує, що структура кредитного портфелю має максимально відповідати вимогам кредитної політики банку, так як вона є невід'ємною загальною стратегією розвитку банківської установи [21].

У працях Єпіфанова А. О. та Васильєвої Т. А. кредитний портфель аналізується як цілеспрямовано сформована відповідно до певної кредитної стратегії сукупність кредитних вкладень банку [с. 137, 22].

Примостка Л. О. вважає, що кредитний портфель – це сукупність усіх позик, наданих банком з метою отримання прибутку. Надання кредиту може відбуватися у формі позик, облігацій, простих векселів, підтверджених авансів, векселів, строк сплати яких уже настав, рахунків факторингу, овердрафтів, короткострокових комерційних векселів, банківських акцептів та інших подібних зобов'язань. Кредитний портфель включає агреговану балансову вартість усіх кредитів, у тому числі і прострочених, пролонгованих та сумнівних до повернення кредитів [с. 125, 50].

Такі науковці як Васильченко З. М., Терещенко О. А. стверджують, що кредитний портфель банку – це сукупність усіх банківських позик, що структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики. Його обсяг оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, в тому числі прострочених, пролонгованих і сумнівних. [с. 16, 51, 52].

Отже, чим більше оптимальних і надійних кредитних вкладень, тим кращий буде структура кредитного портфелю банку.

Отже, виходячи з думок науковців кредитний портфель банку можна визначити як загальну кількість наданих банком кредитів, при цьому враховується багато факторів, в тому числі фактор отримання доходу, який відповідає стратегії комерційного банку.

У довгостроковій перспективі для того, щоб банк стабільно функціонував, є дуже важливим, щоб система управління кредитним портфелем була також ефективно. Видаючи кредити фізичним та юридичним особам, установа формує свій кредитний портфель. Формування кредитного портфеля є одним із основних сегментів діяльності комерційного банку. Цей процес дає можливість ефективніше визначити стратегію та тактику розвитку банку, його можливості кредитування клієнтів та розвитку ділової активності на ринку.

Кредитний портфель можна вважати як основним джерелом доходів банку, так і основним джерелом ризику розміщення активів. Від якості та структури кредитного портфеля значною мірою залежать фінансові результати діяльності банку, його стійкість та ділова репутація. Надійність банку важлива як його акціонерів, вона важлива всім підприємствам і населенню, які користуються послугами банку. Відповідно до класичної портфельної теорії, тип портфеля – це його характеристика з позицій та цілей, що стоять перед портфелем, співвідношення доходу та ризику, видів інструментів, що входять до нього.

Якісно сформований кредитний портфель реалізує інтереси як власників (акціонерів), так і надає можливість банку виконувати зобов'язання щодо вкладників і кредиторів [23].

Неякісно ж сформований кредитний портфель, навпаки, призводить до великої кількості негативних наслідків, які суттєво впливають як на діяльність самих банківських установ, так і на функціонування банківської системи взагалі. Так, неконтрольоване збільшення проблемних кредитів у портфелях банків призводить:

- до зменшення їхньої кредитної діяльності;

- зниження якості кредитного портфеля;
- втрати коштів за основним боргом і відсотками;
- витрат на управління проблемними кредитами;
- втрати репутації;
- втрати капіталу;
- збільшення резервування.

При формуванні кредитного портфелю важливо звертати увагу на ризики, які можуть виникати при формуванні. Їх можна поділити на внутрішні і зовнішні (табл.1.2) [23].

Таблиця 1.2

Класифікація ризиків при створенні кредитного портфелю (сформовано автором на основі джерела [23])

Походження факторів	Детальний опис
Зовнішні	– рівень санітарно-епідеміологічної ситуації (обмеження в умовах пандемії); – рівень захисту економічних інтересів банківської системи; – чинна податкова система і рівень оподаткування; – нормативно-законодавче регулювання кредитного портфеля банку; – економічно-політичне становище у країні; – розвиток ринку банківських послуг і конкуренція між банками; – попит і пропозиція фінансових ресурсів на ринку; – природно-кліматичні умови

Продовження таблиці 1.2

Внутрішні	– неповна чи недостовірна інформація про позичальника; – недостатньо продумана і розроблена кредитна політика банку; – рівень концентрації кредитного портфеля; – рівень диверсифікації кредитного портфеля; – неефективні методи оцінки і контролю кредитних ризиків; – низький рівень кваліфікації персоналу банку

Тому банківським установам важливо проводити комплексний аналіз якості кредитного портфеля з урахуванням зовнішнього і внутрішнього середовища, у якому він формується. Але такий аналіз повинен ґрунтуватися на достовірній, своєчасній і зрозумілій інформації, що забезпечує ефективність банківського менеджменту.

У сучасних умовах оцінка якості кредитного портфеля банківської установи зводиться більшою мірою до правильної оцінки ризику, який бере на себе банк у процесі кредитування. Однак слід зазначити, що важливим є не уникнення ризику взагалі, а його попередження і мінімізація. Таким чином, для банків перш за все виступає пріоритетом зниження ризику від неповернення виданої позики [23].

Кредитні операції є найважливішим джерелом прибутку банку, однак у зв'язку зі збільшенням останнім часом випадків неповернення кредитів ці операції наражають на небезпеку стійкості та стабільності банку в цілому. Тому якість кредитного портфеля банку означає формування такої його структури, яка забезпечувала б належний рівень його ліквідності та максимальний рівень дохідності банківської установи за мінімального рівня кредитного ризику.

Рівень кредитного ризику визначається розміром фінансових втрат унаслідок неповернення (несвоєчасного повернення) позичальником основного боргу та несплати відсотків за кредитом. Такий рівень кредитного

ризиків залежить від впливу та характеру прояву чинників, що зумовлюють його виникнення та розвиток.

Залежно від мети банк формує кредитний портфель певного типу. Тип портфеля являє собою характеристику портфеля, яка базується на співвідношенні прибутку та ризику. Основні типи кредитного портфеля наведені на рис. 1.4..

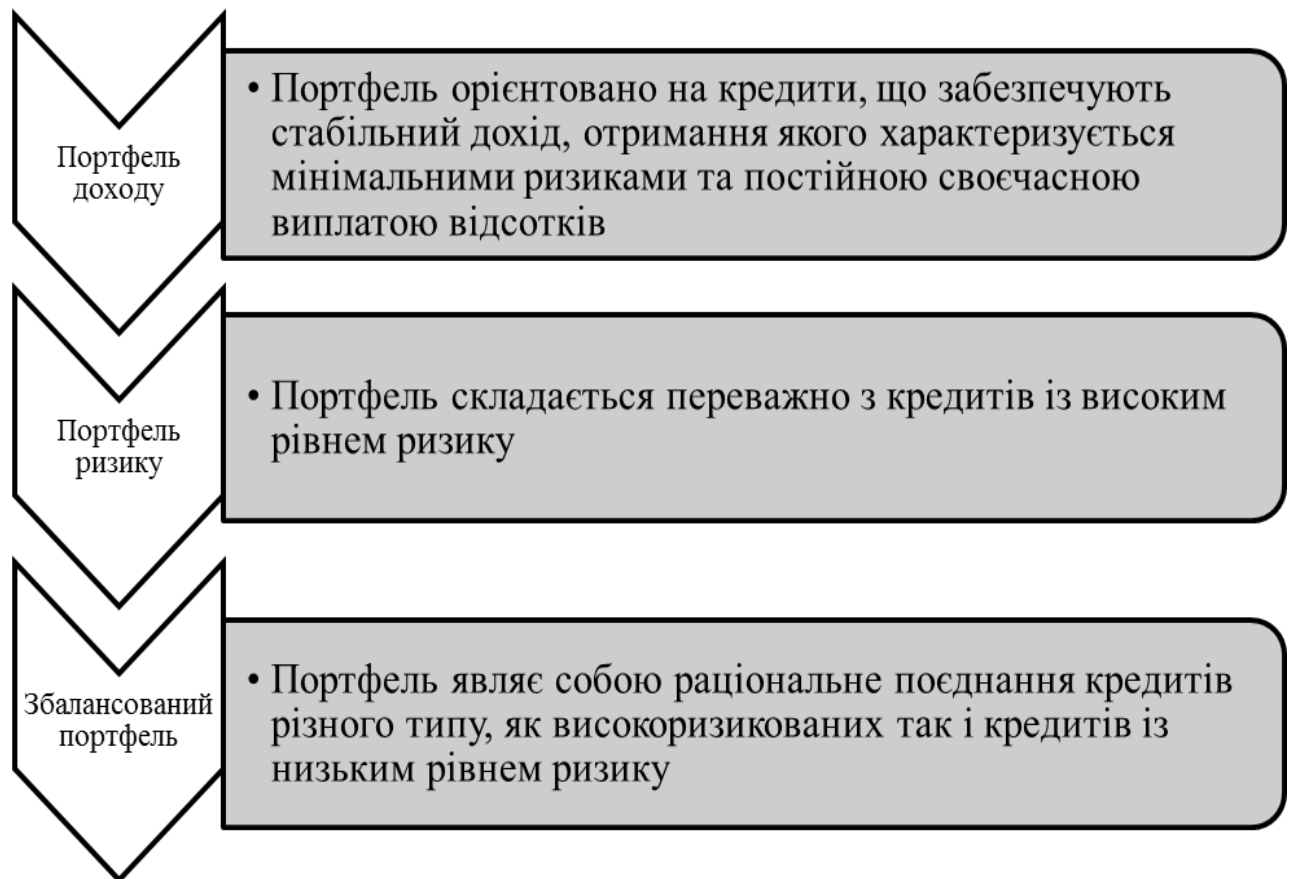

Рис. 1.4 – Основні типи кредитного портфеля (сформовано на основі джерела [24])

Ризиковий портфель характеризується підвищеним рівнем прибутковості у високому рівні ризику, тоді як у портфелі доходу рівень прибутку є нижчим, однак й кредитні ризики є мінімальними. Збалансований кредитний портфель являє собою сукупність банківських кредитів та має структуру і фінансові характеристики, що знаходяться в межах вибору найбільш ефективного вирішення поєднання ризику й прибутковості.

Основними завданнями формування кредитного портфеля є:

- високий темп очікуваного доходу в довгостроковій перспективі;
- мінімізація рівня ризиків кредитного портфеля;
- дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля;
- високий рівень доходу в поточному періоді.

Отже, кредитний портфель взаємозв'язує три ключові аспекти банківської діяльності – дохідність, ліквідність і ризик. Процес формування кредитного портфеля банком визначають у три етапи:

I етап – визначення загальних положень і цілей кредитної політики, створення апарату управління кредитними операціями;

II етап – відбір конкретних об'єктів кредитування для включення їх у кредитний портфель;

III етап – аналіз стану кредитного портфеля та оперативне управління виявленими відхиленнями від оптимального стану.

Під час формування оптимального кредитного портфеля необхідно ставити за мету реалізацію розробленої кредитної політики шляхом підбору найбільш ефективних і надійних кредитних вкладень. Постійний аналіз кредитного портфеля дає змогу вибрати раціональний варіант розміщення ресурсів, направи кредитної політики банку, знизити ризик шляхом диверсифікації кредитних вкладень, прийняти рішення щодо доцільності надання позики клієнтам [24].

Оскільки кредитний портфель виступає головним джерелом доходів банку, його можливістю кредитування клієнтів та причиною ризиків при розміщенні активів. Від якості кредитного портфеля залежить стабільність діяльності банку, його імідж, конкурентоспроможність, фінансові результати. Кредитний ризик пов'язується при цьому з ризиком можливого понесення банком фінансових втрат через невиконання позичальником зобов'язань (рис. 1.5) [25].

Рис. 1.5 – Алгоритм розрахунку ефективного кредитного портфеля банку в сучасних умовах (сформовано на основі джерела [25])

Визначення цілей формування кредитного портфеля дає можливість обґрунтувати конкретні фактори, що визначають необхідність ефективного управління ним з точки зору реалізації стратегічних завдань діяльності комерційного банку як ринково-вого інституту. Дані фактори визначають конкретні переваги саме портфельного підходу до управління кредитними операціями банку, що дає змогу:

- по-перше, знизити сукупний кредитний ризик за рахунок диверсифікації кредитних вкладень і виявлення найбільш ризикованих сегментів кредитного ринку;

- по-друге, на основі розроблених параметрів кредитної політики встановлювати межі кредитного портфеля, визначаючи при цьому частку ресурсів банку, яку можна використовувати для надання кредиту, а також

тип кредитів, які можна видавати і яку частину кредитного портфеля вони повинні займати;

- по-третє, надавати кредити тільки тим клієнтам, діяльність яких відповідає допустимим параметрам ризику, які підтверджені кредитною політикою комерційного банку;

- по-четверте, формувати портфель позичок у такий спосіб, який дає можливість класифікувати їх на групи залежно від фінансового стану клієнтів та параметрів їхнього розвитку, що дає змогу для кожної групи встановлювати і розробляти конкретні заходи щодо мінімізації та запобігання кредитних ризиків;

- по-п'яте, на основі емпіричних даних та вжитих заходів із мінімізації кредитного ризику комерційний банк може створювати певний прогноз щодо динаміки свого кредитного портфеля і відповідно до цього прогнозувати основні показники своєї діяльності;

- по-шосте, управління кредитним портфелем на основі поділу і класифікації виданих позичок за різними ознаками дає можливість робити якісний і реальний аналітичний висновок про результати роботи кредитного департаменту банку, що може сприяти досягненню маркетингових успіхів в плані більш повного задоволення потреб позичальників, розширення клієнтської бази, а відтак і джерел отримання прибутку [53].

Управління кредитним портфелем стосується процесу побудови сукупності інвестицій, заснованих на кредитних відносинах, та управління ризиками, пов'язаними з цими інвестиціями. Важливість такого портфеля обумовлена вигодами від видачі кредитів, однак, ризик неповернення позичок знижує його привабливість. Тому, управління кредитним портфелем включає оцінку ризику, пов'язаного з кожним потенційним кредитом, та аналіз загальної суми ризику портфеля загалом. Ці процеси дуже важливі для індивідуальних інвесторів, які мають справу з облігаціями, та для банків, основною діяльністю яких є надання позик.

Управління портфелем передбачає регулювання як інвестиційного, так і кредитного портфелів. Інвестиційний портфель складається з кількох субпортфелів, до яких входять незалежний портфель гарантій, портфель корпоративних облігацій, інвестиційний портфель акцій, портфель пайових інвестиційних фондів та інших. Управління інвестиційним портфелем пов'язане із захистом інвестиційних цінностей від волатильності ринкових змінних.

Управління кредитним портфелем полягає в оцінці кожного портфеля через певні проміжки часу для виявлення якості активів, що знаходяться в портфелі, та їх захисту від втрати цінності через відповідні коригувальні дії у часі. Для управління кредитним портфелем, банки можуть розділяти сукупні кредитні активи на різні портфелі або субпортфелі.

Банки можуть створювати портфелі виходячи з їх характеру та розподілу. Портфелі можуть класифікуватися за загальною схильністю до кредитного ризику, за метою кредитування, за галузями, типом позичальника чи навіть за продуктами. Великі кредити класифікують по секторальним субпортфелям: наприклад, портфель з кредитами, виданими інфраструктурному сектору, сектору обробної промисловості, сфери торгівлі, сфери роботи з нерухомістю. Відносно середні та малі за розміром кредити об'єднують у роздрібні портфелі, автокредитні, персональні, освітні. кредитні портфелі, а також портфелі кредитних карт. Ризик пов'язаний з невизначеністю, можливістю втрат, він є у будь-якій бізнес-операції, у будь-якому місці та у будь-який час. У фінансовій сфері ризику підприємства ділять на кредитний, операційний, ринковий та інші ризику.

Кредитний ризик – це такий ризик, де можливе невиконання договірних зобов'язань позичальником чи контрагентом. В усьому світі понад 50% усіх ризиків банків та фінансових установ становить саме він. Таким чином, управління кредитним ризиком для ефективного управління фінансовими установами поступово стає найважливішим завданням. Управління кредитним ризиком включає ідентифікацію, вимірювання,

застосування відповідних заходів, моніторинг та контроль кредитного ризику.

Кредитний ризик (невизначеність, пов'язана з погашенням кредиту позичальником) є одним із найбільш суттєвих ризиків, з якими стикаються комерційні банки. Майже 40% від загального доходу звичайного комерційного банку формується за рахунок активів кредитного характеру. Тому на управління кредитом, у тому числі на видачу та списання, припадає значна частина витрат банку.

При розробці механізму управління якістю кредитного портфеля банку доцільно врахувати наступні принципи:

- комплексність - охоплення всіх сторін кредитної діяльності банку з метою встановлення дійсного рівня кредитного портфеля;
- повнота аналізу – аналіз економічних і неекономічних показників кредитоспроможності позичальника і його бізнесу, визначаючий ступінь кредитного ризику як одного з критеріїв якості кредитного портфеля.
- відкритість – схильність якості кредитного портфеля до змін під впливом багатьох факторів.
- безперервність – управління якістю портфеля протягом всього терміну дії кредитного договору між позичальником і банком.
- послідовність – підтримання нерозривного зв'язку кожного етапу управління якістю кредитного портфеля як функціонально, так і організаційно.
- динамізм – аналіз факторів, які впливали на якість кредитного портфеля в минулих періодах і прогноз їх впливу на перспективу [25].

Головною умовою ефективного банківського кредитування є розробка механізму управління якістю кредитного портфеля (рис. 1.6).

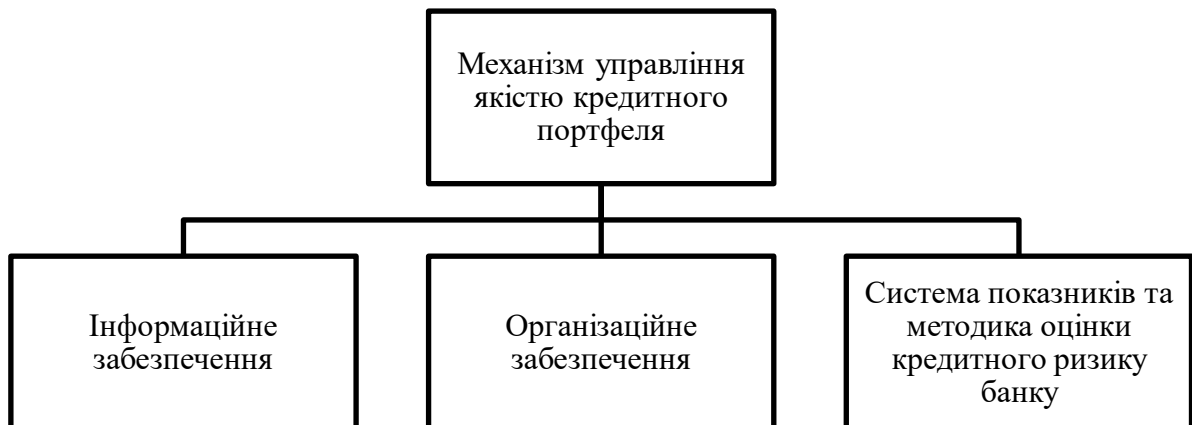

Рисунок 1.6 - Механізм управління якістю кредитного портфеля (сформовано на основі джерела [25])

Мета управління якістю кредитного портфеля банку – організація ефективного процесу кредитування за рахунок отримання оптимального доходу при мінімальному кредитному ризику. Досягнення зазначеної мети забезпечить підвищення довіри економічних суб’єктів до банку, динамічний розвиток та фінансову стійкість [25].

1.3. Механізм та цілі формування та реалізації кредитної політики банку

У сучасній економічній літературі є різні поняття кредитної політики банку. Можна відмітити кредитну політику як визначення завдань і пріоритетів кредитної діяльності, засобів і методів їх реалізації, а також принципів та порядку організації власне кредитного процесу [26].

Н. І. Антіпова визначила її як досягнення комерційного зростання шляхом зміцнення та підвищення надійності якості кредитного портфеля банку [27].

М. М. Новосельцева визначає кредитну політику як створення високопрофесійного колективу кредитних працівників, що забезпечують високу якість кредитного портфеля банку; надання кредитів на фінансування економічно перспективних, рентабельних проектів, що відповідають стратегічним цілям банку; сприяння розвитку довгострокових відносин з клієнтами, що приносять дохід; уникнення використання високо конкурентних, але невиправданих методів кредитування [28].

Згідно з думкою І.С. Гуцала кредитна політика є складовою частиною загальної політики банку, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей окремого комерційного банку [30].

Багато хто зазначає, що кредитна політика комерційного банку – це стратегія і тактика банку щодо передачі залучених ресурсів на кредитування клієнтів банку для того, щоб отримати прибуток, а також задовольнити потреби клієнтів в отриманні коштів [с. 104, 31].

Оптимальна кредитна політика, розроблена з урахуванням зовнішніх і внутрішніх для банку факторів розвитку, правильної оцінки їхньої динаміки та побудови динамічних рядів, екстраполяції фінансового стану банку і його клієнтів, використання моделювання, економіко-статистичних методів, математичного інструментарію дозволяє визначити політику найбільш адекватну даному тимчасовому етапу розвитку банку. У кожному конкретному випадку прийняття управлінського рішення має включати порівняння можливих доходів від зміни політики з ціною цих змін [32].

Незважаючи на певний суб'єктивізм, що лежить в основі кредитної політики, об'єктивним є те, що вона являє собою механізм реалізації функцій кредиту та принципів кредитування. Мета кредитної політики банку, на наш погляд, полягає в оптимізації прибутковості і ризику кредитних операцій. З

усіх можливих напрямів її здійснення доцільним є відокремити два. У вузькому сенсі: напрям кредитної політики - це визначення того рівня ризику, який може узяти на себе банк. У широкому сенсі, на наш погляд, кредитна політика банку – це інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей. В свою чергу, реалізація кредитної політики забезпечує умови для задоволення потреб клієнтів в отриманні коштів у тимчасове користування з одночасним отриманням прибутку банком при забезпеченні належного рівня його ліквідності та мінімізації ризиків за здійснюваними операціями.

Кредитна політика банку визначається, по-перше, загальними установками відносно операцій із клієнтурою, розробляється і фіксується в меморандумі про кредитну політику і, по-друге, практичною діяльністю банківського персоналу, який втілює в життя ці установки.

При формуванні кредитної політики банкам слід враховувати безліч факторів. Серед них:

- зовнішні, які не контролюються самим банком – інфляція, попит і пропозицію кредитного ринку та ін.;
- внутрішні, які банки самі в змозі контролювати – наявність капіталу, ступінь ризикованості та прибутковості різних видів кредитів, стабільність депозитів, здібності і досвід банківського персоналу та ін.[32].

Організація кредитного моніторингу в банках - це сукупність форм і методів, що застосовуються підрозділами банків у процесі постійного спостереження за своєю кредитною діяльністю за наступними напрямками: моніторинг кредитного ризику, моніторинг кредитного портфеля, моніторинг кредитної політики [32].

В цілому стратегія кредитної політики полягає у виборі пріоритетів, принципів та цілей банку на кредитному ринку, щодо тактики, то в даній частині виділяють інструменти, які використовуються з метою реалізації

цілей банку при здійсненні кредитних операцій, правил їх здійснення, порядок організації кредитного процесу.

Кредитна політика створює необхідні передумови формування ефективної роботи персоналу кредитного підрозділу банку. Таким чином, кредитна політика є внутрішнім документом банку, що визначає основні підходи до кредитування і вимоги до позичальників з врахуванням сформованої поточної економічної ситуації. Кредитна політика виражає загальний підхід, концепцію кредитної діяльності банку, встановлює стратегічні основи кредитної діяльності. Політика є загальним керівництвом до дії в роботі кредитної служби банку.

Кредитна політика приймається вищим керівництвом банку (радою директорів або правлінням банку), через цей документ делегуються повноваження виконавцям – співробітникам кредитних підрозділів. Відповідно в кредитній політиці банку розмежований рівень прийняття рішень, рівень повноважень на проведення певних дій, операцій [33].

Його основними елементами можуть бути: мета кредитної діяльності банку, а саме створення тактики і стратегії кредитування; формування кредитної політики та принципи організації кредитної діяльності; складові, які визначають кредитну політику банку; характеристики кредитної діяльності, які встановлені на законодавчому рівні [26].

При проведенні кредитної політики банку, є важливим забезпечити поєднання інтересів банку, вкладників та акціонерів, а також суб'єктів господарської діяльності з урахуванням загальнодержавних інтересів. Комерційні банки самостійно встановлюють порядок використання і залучення коштів, проведення кредитних операцій, встановлення рівня відсоткових ставок.

Кредитна політика має бути ефективною, тому важливо, щоб банки створювали правильний механізм її формування. Механізм формування кредитної політики – це сукупність дій та організаційно-економічних

прийомів, інструментів впливу, які дозволяють вводити в дію процес кредитування [26].

Механізм формування та реалізації кредитної політики банку представляє собою систему дій та організаційно-економічних прийомів, інструментів впливу, за допомогою яких вводиться в дію процес кредитування; регулювання даного механізму здійснюється відповідно до принципів маневреності, оптимальності, ефективності та правомірності [34].

Основними елементами механізму формування кредитної політики банку можна вважати:

- цілі кредитної діяльності банку, що проявляються у формуванні стратегії та тактики кредитування, розробці цільових проектів, планів розвитку тощо;
- принципи організації кредитної діяльності та формування кредитної політики;
- фактори, що визначають кредитну політику банку;
- кількісні характеристики кредитної діяльності: обов'язкові, що встановлені чинним законодавством, та ті, що приймаються до виконання правлінням банку;
- якісні характеристики кредитної політики та кредитних продуктів банку [34].

Результатом успішної взаємодії всіх елементів механізму формування кредитної політики банку є розробка кредитної політики, механізм ефективної реалізації якої передбачає у своїй структурі наявність двох наступних ланцюгів:

- механізм фінансового забезпечення кредитної політики, основними елементами якого є джерела формування кредитних ресурсів, форми та методи залучення коштів;
- механізм банківського кредитування, що реалізується через різноманітні кредитні процедури та види кредитних продуктів.

Схематично механізм формування кредитної політики показано на рис.

1.7.

Рис. 1.7 Механізм формування кредитної політики банку (сформовано на основі джерела [34])

Для того, щоб удосконалити практику кредитування, банкам необхідно розробити оптимальну для банку організацію кредитування. Для цього банки, які мають у своєму апараті кваліфікованих і професійних банківських працівників, шукають оптимальні варіанти правил кредитування, схеми розрахунку кредитоспроможності позичальників [26].

До елементів кредитної політики можна віднести класифікацію банківських кредитів, принципи кредитування, методи кредитування та

форми кредитних рахунків, кредитоспроможність позичальників і методи її визначення, форми та види забезпечення повернення банківських позик, принципи та вимоги до укладання кредитних угод банку з позичальниками, основні засади та правові аспекти кредитування ринкового господарства й населення [26].

При розробці кредитної політики банкам доводиться враховувати цілу низку факторів, що мають безпосередній вплив на їх діяльність. Фактори, що визначають кредитну політику банку, залежно від рівнів її здійснення, розділяють на три групи: фактори зовнішнього впливу, внутрішнього та фактори, що пов'язані із діяльністю його клієнтів (рис. 1.8).

Рис. 1.8 – Фактори, що визначають кредитну політику банку (сформовано на основі джерела [25])

Основним елементом кредитної політики є банківські принципи кредитування, так як вони визначають зміст кредиту, вимоги законів економіки відносно сфери кредитування. Методи кредитування часто розглядаються як способи надання та погашення кредиту відповідно до принципів кредитування. Таким чином, методи кредитування визначають вид позикового рахунку, способи врегулювання можливої кредитної заборгованості, форми та порядок здійснення моніторингу за цільовим використанням коштів та своєчасним їх поверненням.

Отже, правильна та ефективна організація процесу кредитної політики банку, встановлення гнучкої системи управління за кредитними операціями являються основою фінансової та економічної стабільності вітчизняних банків та їх ринкова стійкість. Кожен банк має розумно підходити до розробки індивідуальної політики, та виражати конкретні потреби цього банку. Для того щоб кредитна політика банку стала максимально ефективною вона має визначатися, як структурно-функціональну цілісність деяких елементів (цілей, завдань, принципів, технології, організації), взаємодія яких, дозволяє забезпечити найбільш ефективну стратегію діяльності банку на ринку кредитних послуг [26].

Висновки до 1 розділу

Кредит це, насамперед, інструмент, що дозволяє задовольнити потреби у фінансових ресурсах, що значення позики у суспільстві є неоціненним.

Кредитні кошти є найскладнішою економічною категорією, яка пов'язана з станом та розвитком товарно-грошових взаємодій і змінним рухом вартості. У зв'язку з тим, що видача позикових коштів є нестандартною операцією, специфічним фінансовим інструментом, він містить ряд нюансів, пов'язаних із забезпеченням процедури безперервного відновлення.

Кредитні відносини – це відносини між кредитором та позичальником щодо кредитної угоди, тобто передача грошей або товарів на умовах повернення у визначений термін, і, як правило, з виплатою відсотків за користування кредитними коштами.

На підприємствах всіх форм власності все частіше виникає потреба залучення позикових коштів для своїх операцій та отримати прибуток. Найбільш поширеною формою залучення коштів є отримання банківських кредитів за кредитним договором.

Процес кредитування вимагає від підприємств та банків обов'язкового дотримання основних умов видачі, використання та повернення коштів. Ці умови називаються принципами кредитування та є самостійними категоріями. Вони виражають найважливіші аспекти кредитних відносин між підприємствами та банками, без дотримання яких неможливий процес кредитування.

Банківський кредит як важливе джерело інвестицій має безперервний характер і прискорює відтворювальний процес, зміцнює економічний потенціал суб'єктів господарювання.

У сучасній ринковій економіці за основи кредиту накопичується як грошовий капітал, так і звільняється у процесі відтворення промисловий і товарний капітал, доходи і заощадження різних соціальних груп, тимчасово вільні кошти держави. Використання цих коштів як кредит також не обмежує змісту ланцюга промислового та торгового капіталу. Тим не менш, моделі обігу цих капіталів визначає особливості руху кредиту у всіх його формах, незалежно від того, хто є суб'єктом кредитних відносин.

Без кредитної підтримки неможливо забезпечити швидкий та цивілізований розвиток домогосподарств, підприємств, розвитку інших видів підприємницької діяльності на внутрішньому та зовнішньому економічному просторі.

Необхідність кредиту обумовлена комерційною організацією управління в умовах ринку, коли у кожного підприємства в умовах обігу

капіталу є додаткова потреба у коштах. За допомогою кредитного механізму підприємства одержують кошти, необхідні для нормальної роботи.

Таким чином, кредитування є суттєвим джерелом інвестицій, сприяє безперервності та прискоренню відтворювального процесу, зміцненню економічного потенціалу суб'єктів господарювання та здатний зайняти центральне місце в обсязі банківських операцій, які генерують дохід.

Процес кредитування пов'язаний із кількома принципами:

- платність кредиту;
- цільова спрямованість кредиту;
- диференційованість кредиту.

Система кредитування здійснює свою роботу з допомогою кредитного механізму. Цей механізм представляє взаємопов'язану систему, що займається накопиченням коштів, як у різних секторах економіки, і безпосередньо між кредитними інститутами;

Кредитний механізм включає всі напрямки, що здійснюються інститутами, що передбачають позичкові, інвестиційні, акумуляційні, установчі, посередницькі та перерозподільну діяльність кредитної системи.

РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ АТ «ПУМБ»

2. 1. Організаційно-економічна характеристика КБ АТ «ПУМБ»

Перший Український Міжнародний Банк – це великий і надійний приватний банк, який прагне бути фінансовим радником і помічником як для приватних осіб, так і для корпоративних клієнтів, передбачає їх очікування і потреби, а також пропонує ефективні рішення [35].

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» (далі – «Банк») було засновано 20 листопада 1991 року. Банк розпочав свою діяльність у квітні 1992 року. Банк надає повний спектр банківських послуг, включаючи залучення депозитів та надання кредитів, інвестування в цінні папери, платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, операції з обміну валют, випуск та процесінг платіжних карток [36].

Банк зареєстрований у Донецьку. Керівництво здійснюється через головні офіси, розташовані в Донецьку та Києві. На кінець 2009 року Банк мав 11 філій, розташованих у Дніпропетровську, Донецьку, Запоріжжі, Києві, Луганську, Львові, Маріуполі, Миколаєві, Одесі, Севастополі, Харкові. Мережа відділень ПУМБ охоплювала 124 відділення. Клієнти ПУМБ мають можливість отримувати банківський та інформаційний сервіс не лише через мережу філій та відділень, а і за допомогою банкоматів, POS-терміналів, системи «Клієнт-Банк», Internet-Banking «ПУМБ-online», GSM-Banking та Call-центру.

У 1992 році ПУМБ став першою українською компанією, яка почала складати річну фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) (з 2002 року – Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ)) і підтверджувати її у провідних міжнародних

аудиторських компаніях. Валютою виміру фінансової звітності ПУМБ, складеної відповідно до МСФЗ, є гривня, валютою подання – долар США.

З 1996 року ПУМБ активно співпрацює з міжнародними фінансовими інституціями. У 2007 році Банк здійснив дебютний випуск єврооблігацій загальною сумою 275 млн доларів США строком обігу 3 роки. Спираючись на високий рівень довіри іноземних партнерів до ПУМБ, Банк в 2009 році спромігся продовжити термін обслуговування облігацій ще на 5 років.

ПУМБ першим серед українських банків запровадив визнану в міжнародному банківському співтоваристві операційну систему – програмний продукт Midas виробництва компанії Misys IBS Ltd. (Велика Британія), яка функціонує в Банку з 1995 року. Платежі в іноземних валютах здійснюються в SWIFT. Платежі в гривні – в Системі електронних платежів НБУ. Починаючи з 2004 року функціонує Резервний Центр ПУМБ [37].

У 2005 році почався новий етап у розвитку Банку у зв'язку зі зміною акціонерної компанії: ТОВ «СКМ ФІНАНС», частина групи СКМ, придбала 50 % акцій ПУМБ, таким чином, викупивши частку іноземних акціонерів і консолідувавши 99 % акцій в групі СКМ. У цей же час у Банку була прийнята нова Стратегія розвитку на 2006 – 2010 роки, орієнтована на універсальність Банку, подальше посилення корпоративного бізнесу, активізацію на ринку роздрібних послуг, а також розширення філіальної мережі.

У 2006 і у 2007 році акціонери Банку, забезпечуючи його подальший розвиток, збільшили капітал ПУМБ на 60 млн доларів США і 85 млн доларів США відповідно. У 2008 році акціонерна компанія продовжила підтримку Банку, здійснивши додаткове вливання до капіталу ПУМБ у розмірі 200 млн доларів США.

У 2007 році Банк здійснив дебютну емісію єврооблігацій на загальну суму 275 млн доларів США терміном обігу 3 роки. Спираючись на високий рівень довіри іноземних партнерів до ПУМБ, у кінці 2009 року Банку вдалося

продовжити термін обслуговування облігацій і інших міжнародних запозичень ще на 5 років.

У 2010 році розпочато процес об'єднання фінансових активів Групи СКМ шляхом приєднання Донгорбанку до ПУМБ. План об'єднання банків був схвалений Національним банком України. У цьому ж році Банк показав рекордний прибуток з моменту заснування і посів 6-е місце з прибутку серед всіх українських банків (235 млн. грн - згідно НСБО), і забезпечив одні з найвищих на ринку показники рентабельності активів та капіталу ПУМБ (2,6% та 13,4% відповідно).

16 липня 2011 відбулося об'єднання ПУМБ і Донгорбанку. Банки об'єднали баланси та мережу відділень, і з 18 липня почали роботу під спільним брендом Перший Український Міжнародний банк (ПУМБ) [38].

У 2013 році ПУМБ розробив додаток iPUMB для користувачів iPad, що є мобільною версією Інтернет-банкінгу «ПУМБ online». Додаток був сертифікований Apple і доступний на трьох мовах: українською, російською та англійською. А також безкоштовний додаток iPUMB для смартфонів на базі операційної системи Android.

У 2014 році анексія Криму та наслідки військових дій відзначились на бізнесі ПУМБ. Банк зміг зберегти більшу частину кримських активів у сегменті корпоративних клієнтів, в той час як основна частина кредитів фізичних осіб загублена. Починаючи з 2014 року Банк не мав змогу здійснювати свою діяльність у Криму та певних районах Донецької та Луганської областей, та змушений був перенести діяльність з цих зон.

16 березня 2015 року відбулось юридичне об'єднання банків АТ «Перший Український Міжнародний Банк» (ПУМБ) та АТ «Банк Ренесанс Капітал».

У 2016 році Банк активно розвиває кредитування малого і середнього бізнесу. При цьому знижує частку великого корпоративного бізнесу в загальному кредитному портфелі.

У 2017 році ПУМБ запусив чат-бота, онлайн-банкінг у Viber та став одним з перших українських банків, що інтегрувалися з сервісом Google Pay. Крім цього, клієнти ПУМБ можуть звернутися до банку через Facebook, де менеджер банку допоможе вирішити їхнє питання [39].

Мета ПУМБ на найближчі роки – посилювати ефективність свого бізнесу. Працювати над збільшенням чистого прибутку та підвищенням якості кредитного портфеля. Підтримувати та розвивати роздрібний та малий бізнес. Нарощувати клієнтську базу, вибудовуючи тривалі довірчі відносини з клієнтами. Розширювати мережу банку. Розвивати дистанційні канали обслуговування. Проводити реінжиніринг процесів: автоматизувати, прискорювати, підвищувати стабільність та оптимізувати. Удосконалювати та впроваджувати інноваційні продукти. Будувати сучасний універсальний банк, щоб про нього знав кожен українець.

Ключові напрямки ПУМБ у сфері сталого розвитку:

- навчання та розвиток співробітників;
- підвищення якості продуктів та послуг банку;
- розвиток бізнес-середовища та місцевих спільнот;
- підвищення фінансової грамотності населення;
- управління ризиками.

У 2020 році через пандемією Covid-19 також важливим напрямком соціальної діяльності банку стала підтримка медичної системи України.

ПУМБ обрав для досягнення Цілі сталого розвитку: Стале економічне зростання (№8), Якісна освіта (№4), Міцне здоров'я та благополуччя (№3), Гендерна рівність (№5), Створення стійкої інфраструктури, сприяння інноваціям (№9), Сприяння побудові відкритого суспільства, забезпечення доступу до правосуддя для всіх (№16), Партнерство в інтересах сталого розвитку (№17).

У 2020 році інвестиції банку в модернізацію бізнесу склали понад 404 млн гривень, а соціальні інвестиції – в підвищення безпеки праці співробітників і їх розвиток, покращення якості продукції та послуг банку,

розвиток бізнес-середовища та підвищення фінансової грамотності українців, підтримку медичної системи – склали понад 93 млн гривень. За 2020 рік ПУМБ перерахував у бюджет майже 1,8 млрд грн податків [40].

У ПУМБ діє ефективна система корпоративного управління, яка відповідає всім вимогам українського законодавства, а також найкращим міжнародним стандартам і практикам (Рис 2.1).

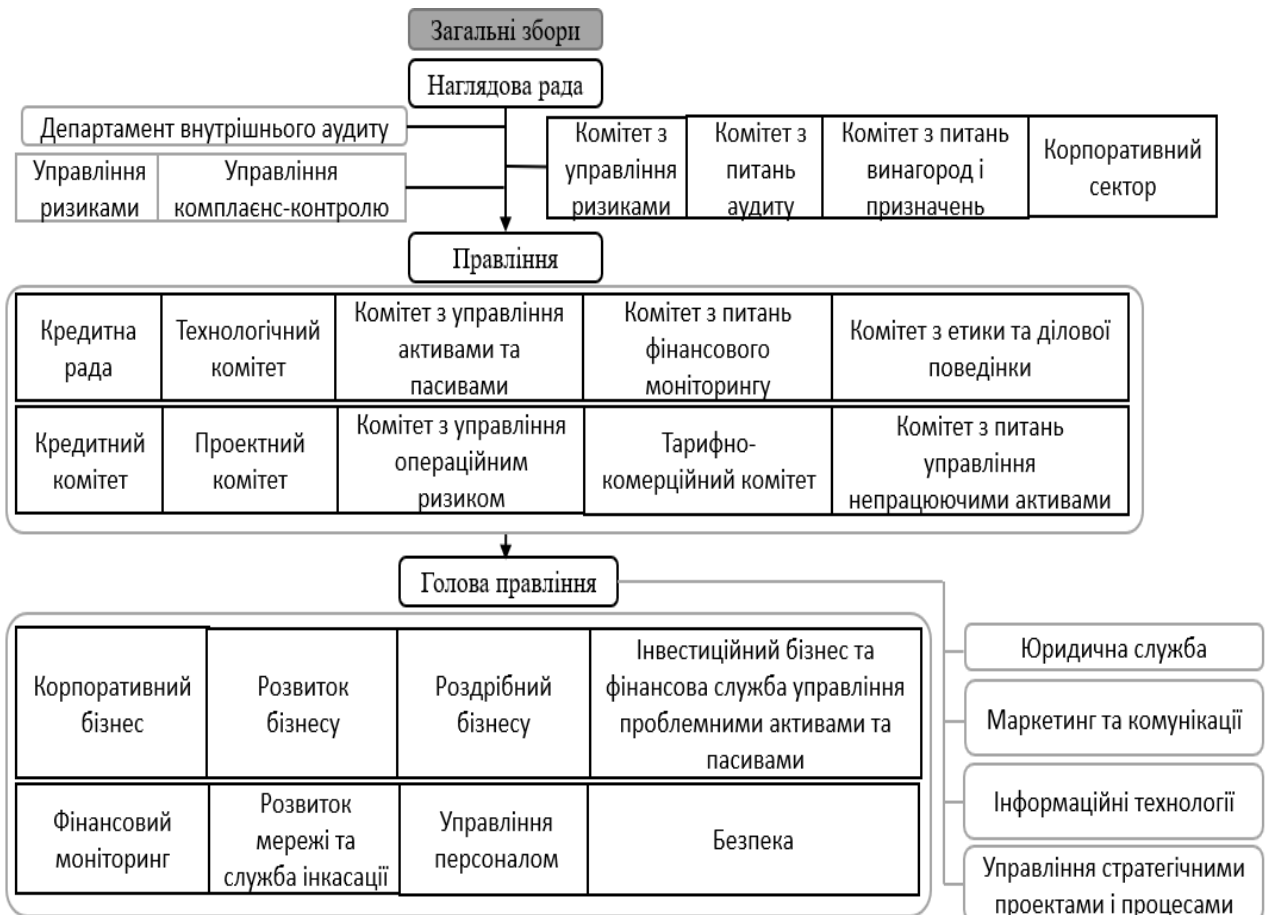

Рис. 2.1 – Структура органів корпоративного управління (сформовано автором на основі джерела [41]).

З метою розподілу сфер відповідальності і максимізації ефективності роботи банку в усіх напрямках в ПУМБ функціонує 7 комітетів.

Основні функції Комітету з управління активами і пасивами:

— підтримка і підвищення якості процесів формування стратегії та бізнес-плану ПУМБ, забезпечення виконання планових показників банку

шляхом розробки відповідних політик, формування проєктів управлінських рішень та їхнє ухвалення в рамках своєї компетенції;

- максимізація прибутку та вартості капіталу ПУМБ, забезпечення довгострокового ефективного функціонування банку;

- мінімізація ризиків шляхом безпосереднього прийняття рішень з керування ризиками ліквідності, процентними, валютними, ринковими ризиками;

- забезпечення функціонування процесу оптимізації співвідношення прибутковості та ризику банківських операцій.

Основні функції Тарифно-комерційного комітету:

- розробка цінової стратегії для банківських послуг і продуктів;

- забезпечення конкурентоспроможності послуг Банку на ринку банківських послуг;

- сприяння збільшенню прибутковості ПУМБ;

- сприяння підвищенню рівня задоволеності клієнтів Банку;

- аналіз співвідношення собівартості продуктів, послуг і ринкової конкурентоспроможності чинних тарифів Банку;

- розгляд та узгодження всіх змін і доповнень до діючої та проєктної систем тарифів і послуг, які пропонуються філіям і підрозділам Головного офісу;

- вибір оптимальної системи тарифів і послуг;

- аналіз забезпечення фактичного досягнення цілей, встановлених при формуванні кредитної політики ПУМБ;

- оперативне реагування на зміну попиту й конкурентного середовища в регіонах, підготовка пропозицій щодо зміни тарифів на певні види послуг і подання на затвердження Голові Правління;

- контроль за дотриманням тарифної політики в структурних підрозділах Банку.

Кредитний комітет є підзвітним Кредитній раді та Правлінню банку і створений для виконання функцій:

- розгляду пропозицій стосовно прийняття банком кредитних ризиків;
- делегування повноважень;
- аналізу якості кредитного портфелю та формування резервів під кредитні ризики;
- аналізу стану роботи з проблемними активами банку та їхньої якості;
- попереднього розгляду та затвердження методологічних і нормативних документів перед передачею їх на затвердження Кредитній раді;
- звітності перед Правлінням банку та Кредитною радою стосовно стану кредитних операцій банку.

Основні функції Комітету з управління операційними ризиками:

- розробка стратегій, політик та засадних підходів до управління операційними ризиками банку;
- підготовка внутрішніх документів банку щодо впровадження систем внутрішнього контролю ПУМБ;
- затвердження методології управління операційними ризиками;
- затвердження рівня операційного ризику на рік;
- постійний моніторинг відповідності підходів до управління операційними ризиками ухваленої стратегії;
- аналіз рівня операційних ризиків для прийняття рішень;
- розробка ефективних заходів підкомітетами і подальший їхній контроль у рамках засідань Комітету з управління операційними ризиками;
- навчання нових та існуючих співробітників, надання ефективного обміну інформацією про рівень операційних ризиків підрозділів, процесів та продуктів;
- затвердження загальної термінології, форми звітності та системи надання інформації учасниками системи управління операційними ризиками;

— затвердження заходів з управління операційними ризиками та здійснення контролю їхньої ефективності.

Основні функції Технологічного комітету:

- затвердження політик інформаційних технологій;
- розгляд політик інформаційної безпеки й управління ІТ-ризиками;
- пріоритезація проектів та напрямів розвитку ІТ та інформаційної безпеки;
- розгляд результатів розслідування критичних інцидентів інформаційної безпеки та затвердження заходів;
- затвердження ініціатив з великих технологічних проектів;
- прийняття рішення про припустимий рівень ІТ-ризиків;
- розгляд конкурсних пропозицій зі стратегічних проектів;
- виконання експертної оцінки інноваційних пропозицій;
- оцінка результатів аудиту в сфері інформаційних технологій та інформаційної безпеки;
- прийняття рішень з технологічних питань в рамках злиття/поглинань;
- затвердження критеріїв вибору запитів на зміну ПЗ, що потребують розгляду Комітетом;
- визначення пріоритетності запитів на зміну ПЗ.

Комітет з етики та ділової поведінки виконує функції:

- регулювання корпоративних відносин відповідно до принципів корпоративної етики банку та Групи СКМ;
- реалізації заходів, спрямованих на зміцнення культури ведення бізнесу банком, що буде заохочувати етичну поведінку та діяти відповідно принципів ділової етики банку та Групи СКМ;
- здійснення контролю за дотриманням вимог корпоративної етики банку;

- реагування на порушення норм корпоративної етики та ділової поведінки, а також прийняття рішень стосовно вказаних випадків;
- організації заходів з оцінювання впливу норм ділової етики на корпоративну культуру банку;
- розробки рекомендацій з метою вдосконалення ділової етики банку та підвищення рівня корпоративної культури.

Права розгляду питань у сфері фінансового моніторингу делеговані Комітету з питань фінансового моніторингу в АТ «ПУМБ» Правлінням АТ «ПУМБ».

Комітет з питань фінансового моніторингу в АТ «ПУМБ» є підзвітним Голові Правління АТ «ПУМБ» і виконує наступні функції:

- координація дотримання вимог у сфері фінансового моніторингу в Банку
- реагування на виявлені недоліки у виконанні вимог у сфері фінансового моніторингу в Банку, та прийняття рішень щодо зазначених випадків по кожному виявленому порушенню
- розробка рекомендацій підрозділам Банку, спрямованих на вдосконалення дотримання вимог у сфері фінансового моніторингу в Банку
- інші функції.

Основні функції Проектного комітету у межах покладених повноважень:

- розгляд бізнес ініціатив і ухвалення рішення щодо доцільності реалізації;
- алокація необхідних ресурсів для реалізації змін;
- аналіз статусу реалізації змін;
- ідентифікація ризиків та проблем при впровадженні змін, організація та контроль виконання заходів щодо їх мінімізації;
- призупинення/поновлення або припинення реалізації змін;
- оцінка та погодження результатів впровадження змін;
- контроль успішності змін, що сталися;

- прийняття рішень з удосконалення та розвитку діяльності по впровадженню змін у Банку, затвердження процесу реалізації змін та його ключових показників [42].

Діюча модель корпоративного управління забезпечує високий рівень організації, що підтверджується бездоганною репутацією банку на ринку. В основі діяльності ПУМБ лежать ефективні функції контролю і управління ризиками, а також своєчасне реагування на законодавчі зміни.

Органами управління і контролю АТ «ПУМБ»:

- Загальні збори акціонерів – вищий орган управління;
- Наглядова рада – що здійснює контроль за діяльністю Правління, захист прав вкладників, інших кредиторів та акціонерів Банку;
- Правління – виконавчий орган, що здійснює поточне управління Банком.

Інформацію про структуру власності банку та її ключових учасників наведено на рис.2.2 .

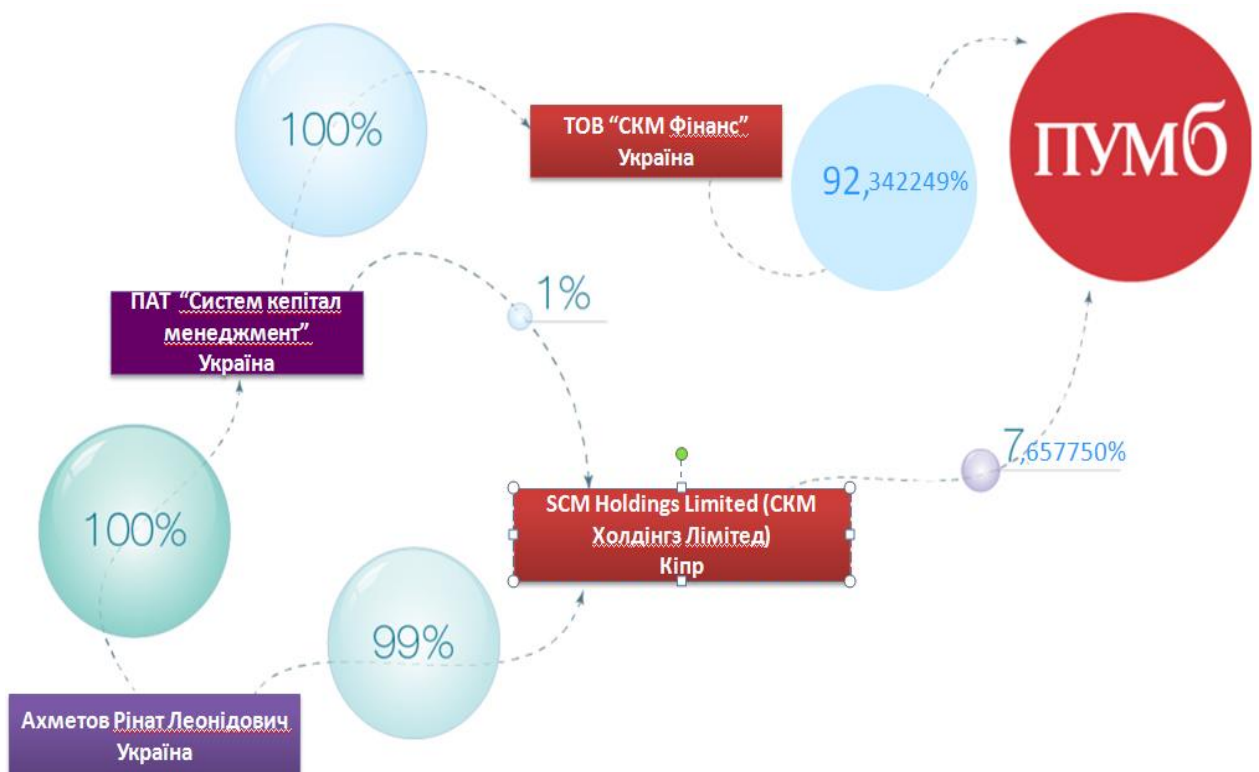

Рис. 2.2 – Система власності АТ «ПУМБ» [41]

2. 2. Аналіз фінансового стану банку

Аналіз фінансової діяльності комерційних банків повинен включати такі напрями вирішення питань: аналіз балансового звіту, аналіз фінансової форми звітності, порівняльний аналіз, визначення джерел, якості та стійкості банківських доходів, дотримання всіх вимог щодо ліквідності, підтримання стану адекватності та достатності капіталу.

Основними об'єктами аналізу фінансової діяльності банку є:

- заходи щодо формування капіталу банку, а також його структура;
- якість активів (кількісний і якісний аналізи структури кредитно-інвестиційного портфеля банку); показники прибутковості функціонування банку, що дозволяють судити про ефективність його роботи;
- показники ліквідності і платоспроможності банку, що характеризують його фінансову стійкість;
- різні ризики, що впливають на діяльність банку.

Баланси комерційних банків є головною складовою їх звітності. Аналіз балансів дозволяє визначити наявність особистих коштів, зміни в структурі джерел ресурсів, склад та динаміку активів, контролювати ліквідність банків, здійснювати управління фінансовою стійкістю.

У ринкових умовах баланс комерційного банку є засобом не тільки бухгалтерської звітності, а й комерційної інформації банківського менеджменту, навіть своєрідною рекламою для потенційних клієнтів, що прагнуть на професійному рівні розібратися в діяльності банку.

Результати діяльності комерційних банків, усі здійснені витрати й отримані доходи в минулому звітному періоді відображаються в звіті про прибутки і збитки, який надає інформацію про різні види доходів і витрат за операціями банку.

У звіті після статей доходів і витрат відображається фінансовий результат діяльності банку – балансовий прибуток, який після певного коригування (наприклад, на суму доходів, що не підлягають оподаткуванню)

"перетворюється" в оподатковуваний прибуток. Після вирахування податку залишається прибуток до розподілу (чистий прибуток), розміри якого показують фінансовий результат роботи банку за звітний період. Саме чистий прибуток підлягає розподілу за різними фондами згідно з рішенням зборів акціонерів банку [43].

Перш за все проведемо аналіз активів і пасивів, а також розрахуємо відносне відхилення та темп приросту відповідно змін показників. Дані для аналізу будемо використовувати відповідно до річних звітностей КБ АТ «ПУМБ» за останні 5 років, тобто з 2016 року по 2020 рік (Додатки А [45-49]). В таблиці 2.1. проведений аналіз активів АТ «ПУМБ» за 2016-2020 рр.

Таблиця 2.1

Вертикальний аналіз активів АТ «ПУМБ» за 2016-2020 рр. (в млн. грн.)

Статті балансу	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
1	2	3	4	5	6
Грошові кошти в касі та в дорозі	1162	1499	1943	2444	2464
Кошти на рахунках в Національному банку України	1214	1179	743	1290	1489
Заборгованість інших банків	5562	5547	5594	3806	8068
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	278	163	93	39	71
Цінні папери наявні для продажу	9133	10233	11561	12091	22384
Кредити клієнтам	24756	25427	27244	32886	37573
Поточний актив з податку на прибуток	45	2	-	-	-
Інші активи	529	697	632	658	936
Основні засоби	1213	1254	1416	1584	1647
Інвестиційна власність	186	149	72	94	71
Нематеріальні активи	288	300	321	280	264
Відстрочений податковий актив	188	12	-	-	2
Право користування активами	-	-	246	265	295
Всього активів	44553	46463	49865	55437	75264

Таблиця 2.2

Зміна показників вартості активів КБ АТ «ПУМБ» протягом 2016-2020 рр.

Статті балансу	2020р.-2016р.		2020р.-2019р.	
	Відхилення в млн. грн.	Темпи приросту, %	Відхилення в млн. грн.	Темпи приросту, %
Грошові кошти в касі та в дорозі	+1302	112	+20	1
Кошти на рахунках в Національному банку України	+275	23	+199	15
Заборгованість інших банків	+2506	45	+4262	112
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-207	-74	+32	82
Цінні папери наявні для продажу	+13251	145	+10293	85
Кредити клієнтам	+12817	52	+4687	14
Поточний актив з податку на прибуток	-45	-	-	-
Інші активи	+407	77	+278	42
Основні засоби	+434	36	+63	4
Інвестиційна власність	-115	-62	-23	-24
Нематеріальні активи	-24	-8	-16	-6
Відстрочений податковий актив	-186	-99	+2	-
Право користування активами	+295	-	+30	11
Всього активів	+30711	69	19827	36

Таким чином, на основі проведених розрахунків в табл. 2.2 можемо говорити про позитивну динаміку зростання загальної величини активів балансу КБ АТ «ПУМБ» станом на 2020 рік. З розрахунків видно, що приріст активів склав 69% порівнюючи з показником 2016 року, та відповідно 36% порівнюючи до 2019 року. Це відбулося за рахунок значного збільшення таких складових активів як грошових коштів в касі та в дорозі на 1302 млн. грн., що перевищує показник 2016 року на 112%, при цьому якщо порівнювати цю статтю до попереднього року то приріст в цьому випадку невеликий – всього 1%, або 20 млн. грн. Також додаю, що значно зросла частка цінних паперів наявних для продажу. Якщо порівнювати до 2016 року цей показник збільшився на 145%, і відповідно до 2019 року – на 85%. Також позитивну динаміку має стаття кредити клієнтам, відповідно до 2016 року

бачимо збільшення на 52%. Так як кредитні операції займають найбільшу частку серед активів банку, це вказує на збільшення прибутків банку.

В таблиці 2.3. проведено аналіз пасивів КБ АТ «ПУМБ» за 2016-2020 рр. І відповідно в таблиці 2.4. розраховано зміна показників вартості пасивів.

Таблиця 2.3.

Вертикальний аналіз пасивів АТ «ПУМБ» за 2016-2020 рр. (в млн. грн.)

Статті балансу	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.
1	2	3	4	5	6
Заборгованість перед НБУ	-	-	1	-	4201
Заборгованість перед іншими банками	1148	865	697	934	1357
Кошти клієнтів	33186	37194	39780	42753	57515
Випущені депозитні сертифікати	691	187	832	-	-
Випущені єврооблігації	4291	1915	-	-	-
Інші позикові кошти	19	11	-	-	-
Зобов'язання з оренди	-	-	267	295	329
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	-	-	62	140	133
Відстрочене податкове зобов'язання	-	-	16	26	-
Субординований борг	491	490	488	-	-
Інші зобов'язання	679	997	1402	2222	2046
Всього зобов'язань	40504	41659	43547	46370	65580
Акціонерний капітал	3294	3294	3294	3294	4780
Емісійний дохід	102	102	102	102	102
Резерв переоцінки основних засобів	510	484	475	457	448
Резерв переоцінки цінних паперів	30	69	(25)	122	131
Резервний фонд	1475	1475	1475	1457	1606
Нерозподілений прибуток/(непокритий збиток)	(1363)	(620)	996	3617	2617
Всього власного капіталу	4048	4804	6318	9067	9684
Всього зобов'язань та власного капіталу	44553	46464	49865	55437	75264

Таблиця 2.4

Зміна показників вартості пасивів КБ АТ «ПУМБ» протягом 2016-2020 рр.

Статті балансу	2020р.-2016р.		2020р.-2019р.	
	Відхилення в млн. грн.	Темпи приросту, %	Відхилення в млн. грн.	Темпи приросту, %
Заборгованість перед НБУ	+4201	-	+4201	-
Заборгованість перед іншими банками	+209	18	+423	45
Кошти клієнтів	+24329	73	+14762	35
Випущені депозитні сертифікати	-691	-	-	-
Випущені єврооблігації	-4291	-	-	-
Інші позикові кошти	-19	-100	-	-
Зобов'язання з оренди	+329	-	+34	12
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	+133	-	-7	-5
Відстрочене податкове зобов'язання	-	-	-26	-
Субординований борг	-491	-100	-	-
Інші зобов'язання	+1367	201	-176	-8
Всього зобов'язань	+25076	62	+19210	41
Акціонерний капітал	+1486	45	+1486	45
Емісійний дохід	-	-	-	-
Резерв переоцінки основних засобів	-62	-12	-9	-2
Резерв переоцінки цінних паперів	+101	337	+9	7
Резервний фонд	+131	9	+149	10
Нерозподілений прибуток/(непокритий збиток)	+3980	92	-1000	-28
Всього власного капіталу	+5636	139	+617	7
Всього зобов'язань та власного капіталу	+30711	69	+19827	36

Таким чином, на основі проведених розрахунків в табл. 2.4 можемо говорити про позитивну динаміку зростання загальної величини пасивів балансу КБ АТ «ПУМБ» станом на 2020 рік. Це відбулося за рахунок значного збільшення таких складових пасивів як заборгованість перед іншими банками на 423 млн. грн. в порівнянні до минулого періоду, що перевищує показник 2019 року на 45%.

Загальна величина пасивів зростає за рахунок збільшення вартості акціонерного капіталу на 1486 млн. грн. відповідно попередніх років, так як

зміни відбулись тільки в 2020 році. У відсотках збільшення акціонерного капіталу складає 45%. Це сталося за рахунок того, що було вирішено спрямувати певну частку нерозподіленого прибутку на збільшення акціонерного капіталу.

По показнику нерозподілений прибуток спостерігаємо значні зміни протягом останніх п'яти років. Таким чином, станом ще на 2016 рік комерційний банк мав непокриті збитки по даній статті обсягом 1363 млн. грн., при цьому кожного року їх величина скорочувалась і вже у 2018 році маємо позитивне значення в сумі 996 млн. грн. Якщо порівнювати даний показник до 2016 року темп приросту складатиме 92%, тоді як в порівнянні з попереднім 2019 роком – відбулось зменшення прибутку на 28%, але при цьому показник зберігає позитивне значення. Розглянемо детальніше даний показник у вигляді графічного зображення (рис. 2.3).

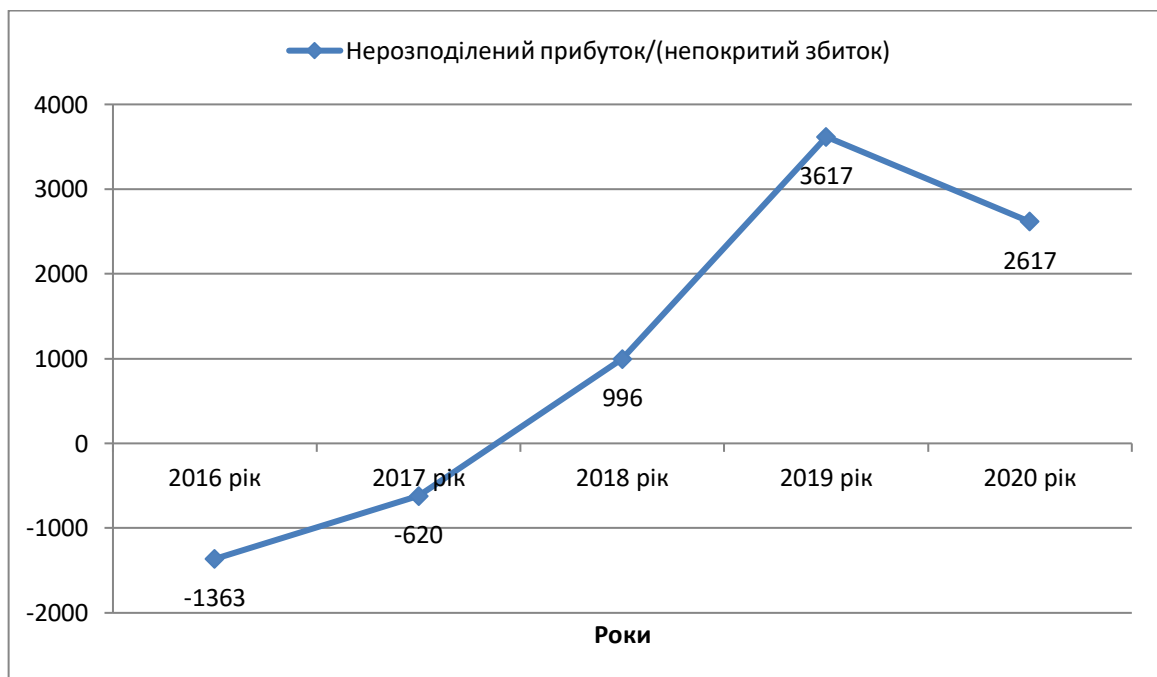

Рис. 2.3 – Динаміка обсягів нерозподілених прибутків/(непокритих збитків) КБ АТ «ПУМБ» протягом 2016-2020 років (млн. грн.)

Для того, щоб визначити рівень прибутковості комерційного банку, важливо розрахувати такі показники:

1) адекватність регулятивного капіталу, надає інформацію стосовно здатності комерційного банку своєчасно і в повному обсязі здійснити розрахунки по зобов'язанням, які виникають із торговельних, кредитних чи інших операцій грошового характеру. Методика розрахунку: співвідношення регулятивного капіталу до активів банку (нормативне значення не менше ніж 10%);

2) рентабельність активів (ROA) характеризує внутрішню політику комерційного банку і результативність роботи менеджерів. Методика розрахунку наступна: співвідношення чистого прибутку до активів банку (нормативне значення не менше ніж 1%);

3) рентабельність капіталу (ROE) визначає ймовірний розмір чистого прибутку, що отримали б акціонери від інвестування капіталу, тобто ризику, на який вони йдуть, вкладаючи свої кошти із метою накопичення планового рівня прибутку. Розрахунок: співвідношення чистого прибутку до капіталу банку (нормативне значення не менше ніж 15%);

4) чиста процентна маржа (ЧПМ) показує здатність комерційного банку отримувати доход, а саме диференціальний процентний доход, у відсотках до чистих активів. Визначають як співвідношення чистого процентного доходу до активів банку (нормативне значення не менше ніж 4,5%);

5) чистий спред дає можливість здійснити оцінку різниці між рівнем процентних доходів і процентних витрат, віднесених до залишків виданих позик і залучених на платній основі депозитів (нормативне значення не менше ніж 1,25%) [44].

Згідно річних звітів КБ АТ «ПУМБ» показник адекватності капіталу протягом 2016-2020 років складає вище норми. Звіт про адекватність капіталу за методикою I. Базеля показав, що у 2016 році показник складав 14,03%, у 2017 році – 15,41%, у 2018 – 17,56%, у 2019 – 22,48%, у 2020 році – 19,31%. Це свідчить про те, що КБ АТ «ПУМБ» виконує регуляторні вимоги НБУ [45, 46].

Проаналізуємо прибутковість КБ АТ «ПУМБ» на основі показників ROA та ROE за період 2016 – 2020 років (Рис.2.4).

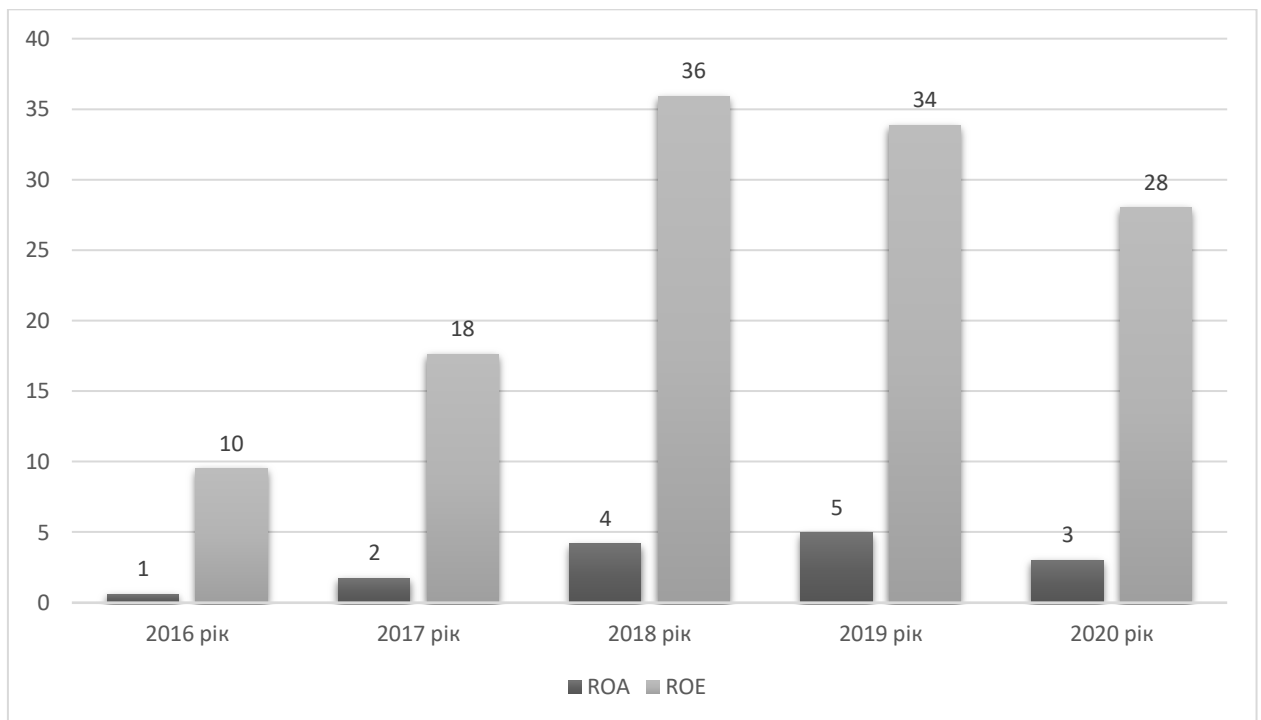

Рис. 2.4 – Показники рентабельності капіталу і активів КБ АТ «ПУМБ» за період 2016-2020 років (сформовано автором на основі додатків А та Б і джерел [45-49])

Згідно з розрахунку можна зробити висновок про те, що банк ефективно використовував капітал та активи, адже значення цих показників протягом 2016-2020 років вище нормативних значень.

Також розрахуємо чисту процентну маржу та чистий спред КБ АТ «ПУМБ» за період 2016 – 2020 років (Рис.2.5).

Призначення маржі полягає в тому, щоб покривати витрати банку і ризику. Згідно розрахунку на рис. 2.5. КБ АТ «ПУМБ» здатний утворювати ЧПД, використовуючи при цьому загальні активи. Також, так як маржа в усіх роках вище норми 4,5%, це вказує на ефективність структури активів банку. Відповідно до розрахунків можна зробити висновок, що необхідна мінімальна різниця між ставками за активними і пасивними операціями

становить 41,81%, а максимальне значення ми бачимо у 2020 році. Тобто ця різниця дасть змогу банку не тільки покрити витрати, а і отримати прибуток.

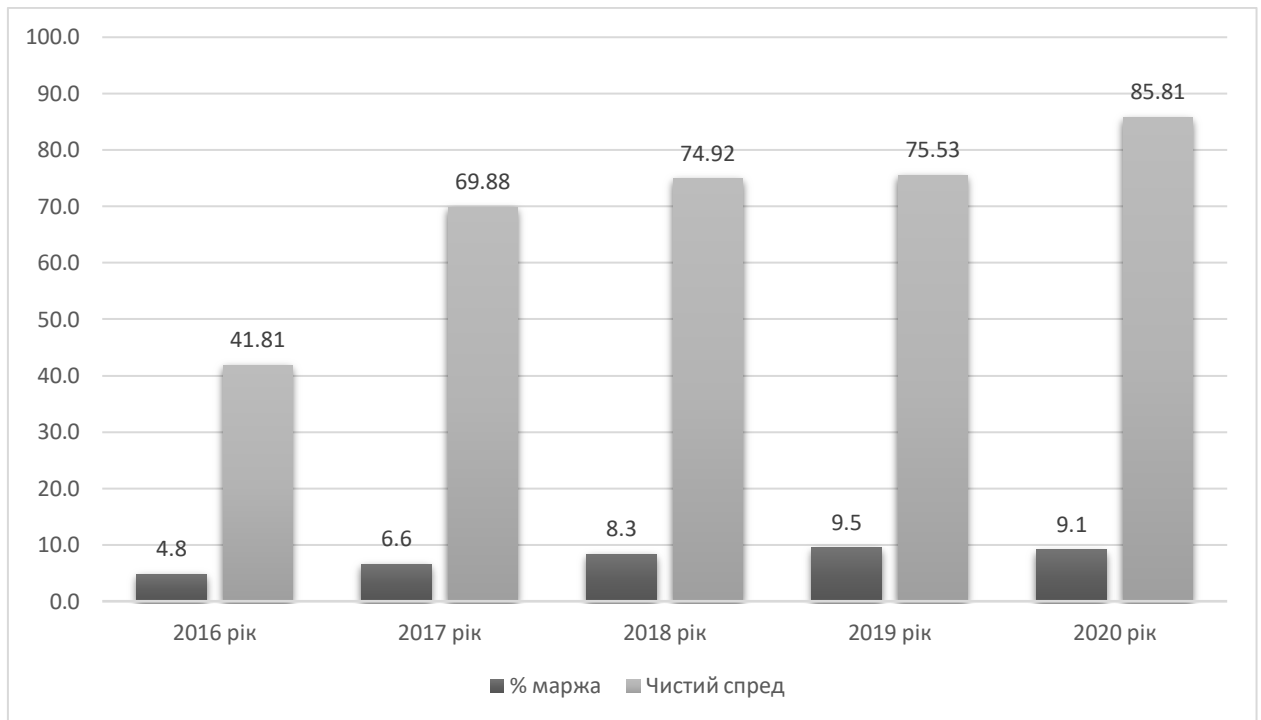

Рис. 2.5 – Показники прибутковості КБ АТ «ПУМБ» на основі % маржі та чистого спреда за період 2016-2020 років (сформовано автором на основі додатків А, Б, В та джерел [45-49])

В загальному можемо спостерігати позитивну динаміку зростання ключових показників, що характеризують прибутковість діяльності банківської установи.

2.3. Аналіз структури та динаміки кредитного портфелю банку КБ АТ «ПУМБ»

Кредитна політика комерційного банку – це стратегія і тактика банку щодо передачі залучених ресурсів на кредитування клієнтів банку для того, щоб отримати прибуток, а також задовольнити потреби клієнтів в отриманні коштів [26].

Кредитна політика банку визначається, по-перше, загальними установками відносно операцій із клієнтурою, розробляється і фіксується в меморандумі про кредитну політику і, по-друге, практичною діяльністю банківського персоналу, який втілює в життя ці установки.

Для того, щоб удосконалити практику кредитування, банкам необхідно розробити оптимальну для банку організацію кредитування. Для цього банки, які мають у своєму апараті кваліфікованих і професійних банківських працівників, шукають оптимальні варіанти правил кредитування, схеми розрахунку кредитоспроможності позичальників [26].

Проведення аналізу кредитного портфеля комерційного банку є важливим етапом для здійснення оцінки фінансового стану банківської установи. Аналіз кредитного портфеля здійснюють для виявлення впливу кредитних операцій на фінансовий стан комерційної банківської установи, а також на основі цих даних подальшого планування розвитку кредитної політики та стратегії банківської установи.

Проведемо аналіз структури кредитного портфеля КБ АТ «ПУМБ» (табл. 2.5) на основі вихідних даних фінансової звітності, розміщених в додатку Г [45-49].

Таблиця 2.5

Кредитний портфель КБ АТ «ПУМБ» протягом 2016-2020 років, млн. грн.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Кредити фізичним особам, млн. грн.	3432	5672	8336	11688	14362
Темп зростання, %	107	165	147	140	123
Питома вага кредитів фізичним особам	14	22	31	36	38
Кредити корпоративним клієнтам, млн. грн.	21324	19823	18908	21198	23198
Темп зростання, %	92	93	95	112	109
Питома вага кредитів корпоративним клієнтам	86	78	69	64	62
Загальний обсяг кредитів, млн. грн.	24756	25496	27244	32886	37573
Темп зростання, %	94	103	107	121	114
Питома вага кредитів в структурі активів	56	55	55	59	50

Виходячи з проведених розрахунків в табл. 2.3 можемо спостерігати позитивну динаміку до зростання обсягів кредитного портфелю КБ АТ «ПУМБ», протягом п'яти років. Таким чином, станом на 2020 рік загальний обсяг кредитів складає 37573 млн. грн., що становить 50% загальної суми активів банківської установи. Як бачимо, в порівнянні усіх років, найбільший приріст відбувся в 2019 році, тоді темп зростання статті склав 121%. Також з розрахунків бачимо, що значно збільшується сума кредитів фізичним особам – це є позитивним явищем, адже банк збільшує свій кредитний портфель. Дана стаття в 2020 році якщо порівнювати з 2016 роком збільшилась в 4 рази.

Розглянемо детальніше зміни вартості кредитного портфелю у розрізі фізичних та корпоративних клієнтів протягом 2016-2020 років на рис. 2.6.

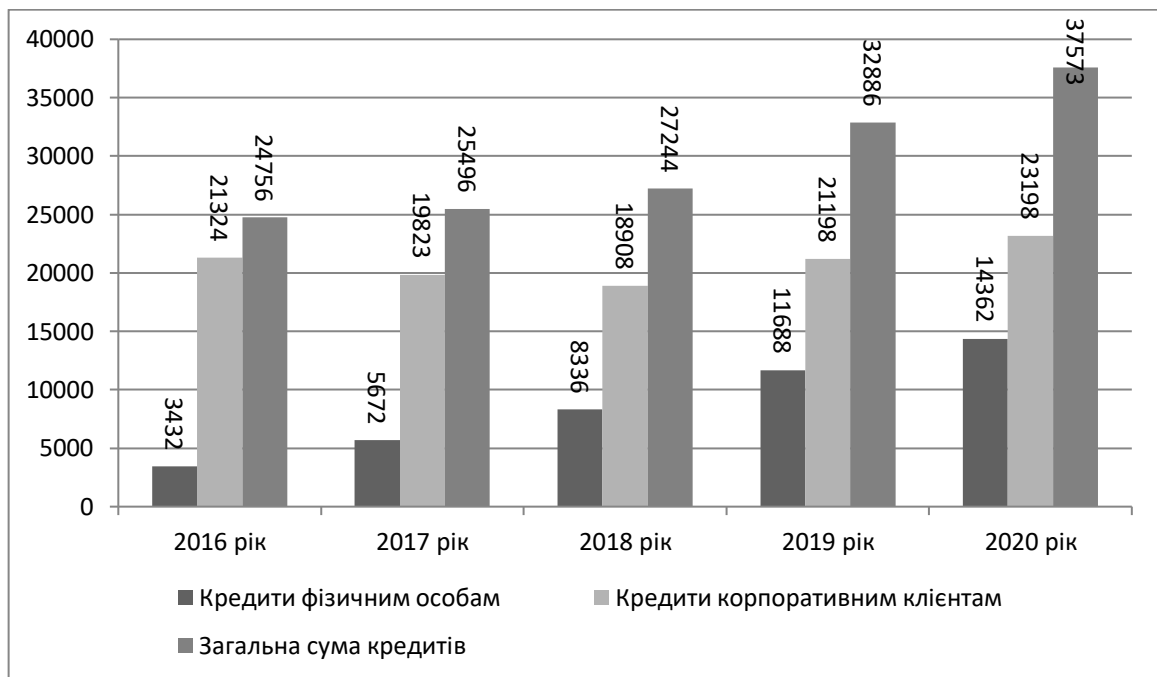

Рис. 2.6 – Динаміка обсягу кредитів КБ АТ «ПУМБ» за 2016-2020 роки (млн. грн.)

Виходячи з рисунка 2.5 бачимо, що обсяг кредитів зростає з кожним роком. Найбільше зростають кредити фізичним особам. В загальному обсязі кредитів більшу частку складають кредити корпоративним клієнтам, але як бачимо їх темп зростання в порівнянні з кредитами фізичним особам не

значний, всього 109 % в 2020 році, тоді як для фізичних осіб даний показний складає 123% на період 2020 року.

Варто також проаналізувати структуру кредитів для фізичних осіб та для корпоративних. Для повного аналізу необхідно розуміти, що входить в ту чи іншу статтю, адже банки також ставлять цілі на окремі види кредитування. Проведемо аналіз даних щодо виданих кредитів клієнтам КБ АТ «ПУМБ» упродовж 2016-2020 рр. в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Динаміка обсягу кредитів, виданих клієнтам КБ АТ «ПУМБ» 2016-2020 рр. (млн. грн.) (сформовано автором на основі джерел додатку Г [45-49])

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення 2020 / 2019 рр.	
						млн.грн.	%
Кредити корпоративним клієнтам	27881	25324	24938	24746	25382	+636	+3
Фінансовий лізинг	-	-	116	611	1091	+479	+78
Мінус: очікувані кредитні збитки	(6558)	(5501)	(6146)	(4159)	(3262)	-897	-22
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	21324	19823	18908	21198	23211	+2013	+10
Споживчі кредити	3011	4873	7019	7607	7419	-188	-2
Кредитні картки та овердрафти	1169	1751	3383	6635	9037	+2401	+36
Іпотечне кредитування	2827	1164	1023	803	101	-702	-87
Автокредитування	317	129	158	144	2	-142	-99
Мінус: очікувані кредитні збитки	(3892)	(2245)	(3226)	(3501)	(2197)	-1304	-37
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	3432	5672	8336	11688	14362	+2674	+23
Всього кредитів клієнтам	24756	25495	27244	32886	37573	+4687	+14

Як видно з таблиці 2.4 в структуру кредитів фізичних осіб входять такі показники, як споживчі кредити, кредитні картки та овердрафти, іпотечне кредитування та автокредитування. Тоді як в структурі кредитів корпоративних клієнтів відзначається лише фінансовий лізинг.

Вважаємо за доцільне розглянути темпи зростання показників кредитів для фізичних та юридичних осіб КБ АТ «ПУМБ» більш детально. Даний розрахунок відобразимо на рис. 2.7. та рис. 2.8.

Рис. 2.7 – Динаміка обсягу кредитів для фізичних осіб в розрізі статей КБ АТ «ПУМБ» за 2016-2020 роки (млн. грн.)

Виходячи з проілюстрованої динаміки в діаграмі на рис. 2.6 кредитного портфелю комерційного банку можемо сказати про стабільне зростання обсягів кредитів у розрізі фізичних осіб, а саме за рахунок таких показників як кредитні картки та овердрафти, в 2020 році дана стаття збільшилась на 36%. В той самий час бачимо, що обсяги іпотечного кредитування і авто кредитування дуже знизилась, а саме на 87% та на 93% відповідно. Так у 2020 році їх обсяг скоротився на 844 млн. грн. в загальній сумі, що позначилось і на скороченні обсягів кредитів фізичних осіб.

Виходячи з даних діаграми 2.6., можна зробити висновок, що найбільш популярними видами кредитування фізичних осіб в КБ АТ «ПУМБ» є споживчі кредити і кредитні карти. Це обґрунтовано тим, що в наш час такі типи кредитування є дуже зручними, адже для клієнта не несуть глобальних

втрат, але дають можливість купувати потрібні їм товари за адекватними умовами.

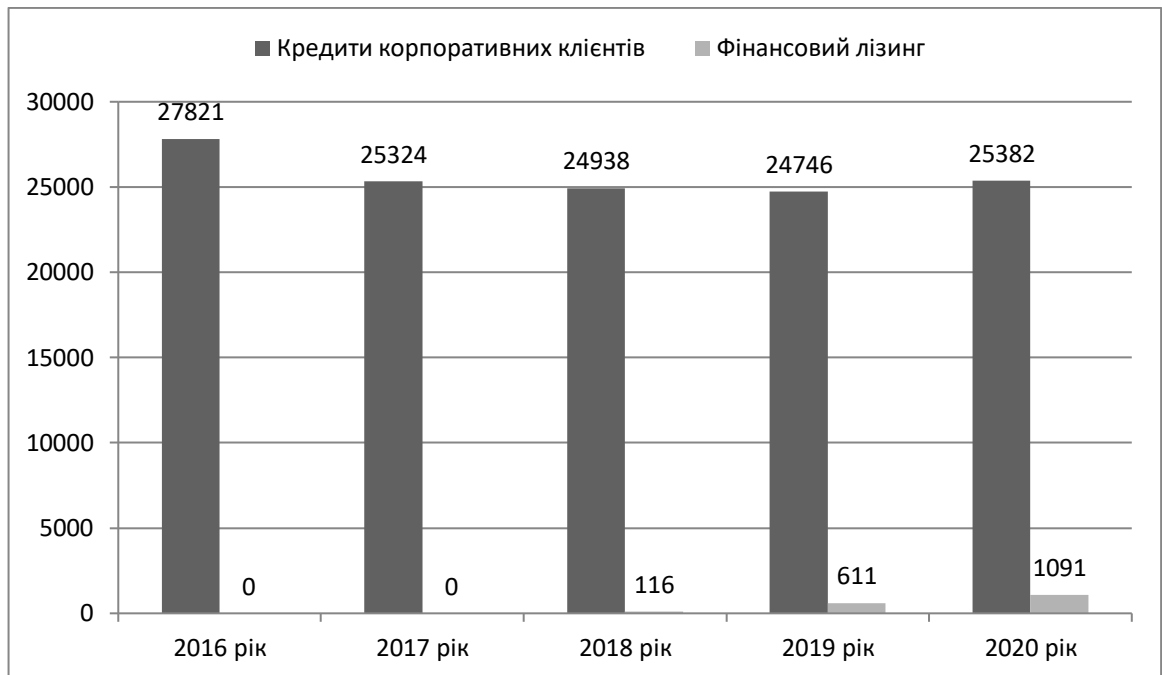

Рис. 2.8 – Динаміка обсягу кредитів для юридичних осіб в розрізі статей КБ АТ «ПУМБ» за 2016-2020 роки (млн. грн.)

З наведеної динаміки структури кредитного портфеля у розрізі корпоративних клієнтів можемо спостерігати скорочення обсягів кредитів для корпоративних клієнтів до 2019 року включно, проте вже станом на 2020 рік бачимо в невеликій мірі позитивну динаміку, збільшення відбулось лише на 3%. Менший обсяг припадає на фінансовий лізинг. Даний показник з'явився в банку тільки у 2018 році і поступово зростає, таким чином станом на 2020 рік його сума складає 1091 млн. грн., що на 78% перевищує показник попереднього року.

Для формування ефективної кредитної політики комерційного банку, задоволення переважної кількості клієнтів та охоплення більшої частки ринку вважаємо за необхідне провести аналіз кредитного портфелю КБ АТ «ПУМБ» в розрізі галузей економіки протягом 2016-2020 років в таблиці 2.7. (Додаток Д [45-49]).

Таблиця 2.7

Аналіз кредитного портфелю КБ АТ «ПУМБ» в розрізі галузей економіки протягом 2016-2020 років, млн. грн.

Галузь економіки	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Фізичні особи	7325	7917	11562	15189	16559
Торгівля та агентські послуги	6419	6682	6929	6535	8295
Транспорт та інфраструктура	109	209	1176	1729	1974
Металургія	2019	1920	508	515	654
Машинобудування	3104	2414	2311	2367	2729
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	2536	1663	960	1928	2663
Будівництво та нерухомість	4943	4915	5293	3792	1244
Небанківські фінансові установи	1288	1395	1337	2058	944
Харчова промисловість та с/г	4940	3877	4484	5193	5926
Хімічна галузь	245	233	361	374	423
Переробка деревини	788	768	929	473	513
Інше	1490	1249	767	394	1108
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки	35206	33242	36617	40547	43032

Також варто розглянути питому вагу кожної галузі у загальній суми виданих кредитів. Тому візьмемо за основу дані 2020 року (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Зміна показників кількості виданих кредитів у розрізі галузей економіки КБ АТ «ПУМБ» за 2020 рр.

Галузь економіки	2020р.-2019р.		2020р..
	Відхилення в млн. грн.	Темпи приросту, %	Питома вага, %
Фізичні особи	1370	9	38
Торгівля та агентські послуги	1760	27	19
Транспорт та інфраструктура	245	14	5
Металургія	139	27	2
Машинобудування	362	15	6
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	735	38	6
Будівництво та нерухомість	-2548	-67	3
Небанківські фінансові установи	-1114	-54	2
Харчова промисловість та с/г	733	14	14
Хімічна галузь	49	13	1
Переробка деревини	40	8	1
Інше	714	181	3
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки	2485	6	100

На основі таблиці 2.5 проведемо аналіз структури кредитування клієнтів протягом 2016-2020 рр., для того, щоб зрозуміти на які галузі припадає найбільша частка. Відобразимо цю інформацію на рисунку 2.9.

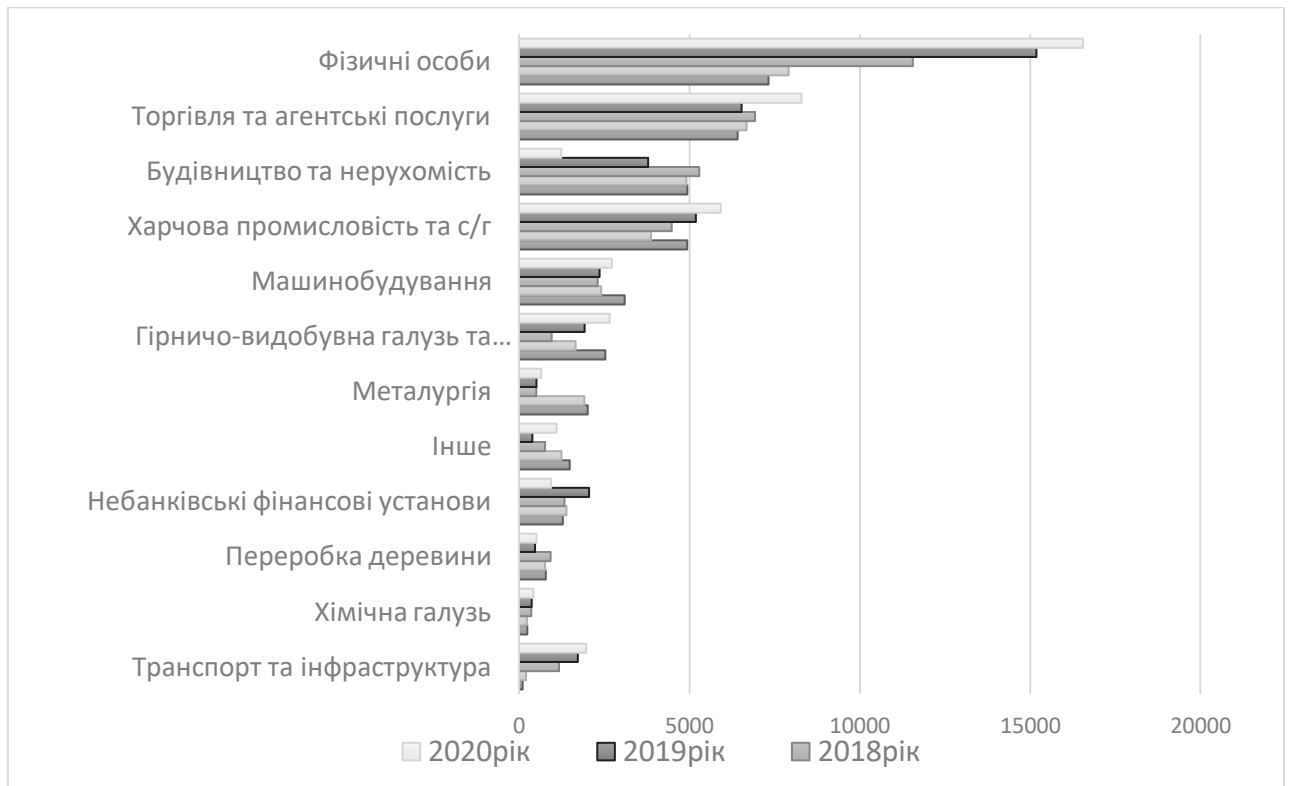

Рис. 2.9 – Галузевий аналіз структури кредитів КБ АТ «ПУМБ» за галузями економіки протягом 2016-2019 років, (розраховано на основі табл. 2.5)

Таким чином, виходячи з таблиці 2.5 і рисунку 2.8. найбільшу частку кредитування займають фізичні особи. Високого рівня досягає торгівля та агентські послуги, яка із року в рік займає друге місце. В той самий час з 2016 по 2018 роки досягає високого показник будівництво та нерухомість і складає 14% від загальної суми кредитів, проте наступними роками їх рівень значно скорочується. Також відмічу, що значно зросла частка кредитування в галузі харчової промисловості та сільського господарства.

Також ми бачимо позитивну динаміку всього по виданим кредитам клієнтам протягом 2016-2020 років.

Як бачимо з попередньої діаграми найбільші показники відображаються у 2020 році, тому розглянемо предметно структуру розподілу кредитів клієнтам банку за галузями економіки саме за 2020 рік (рис. 2.10).

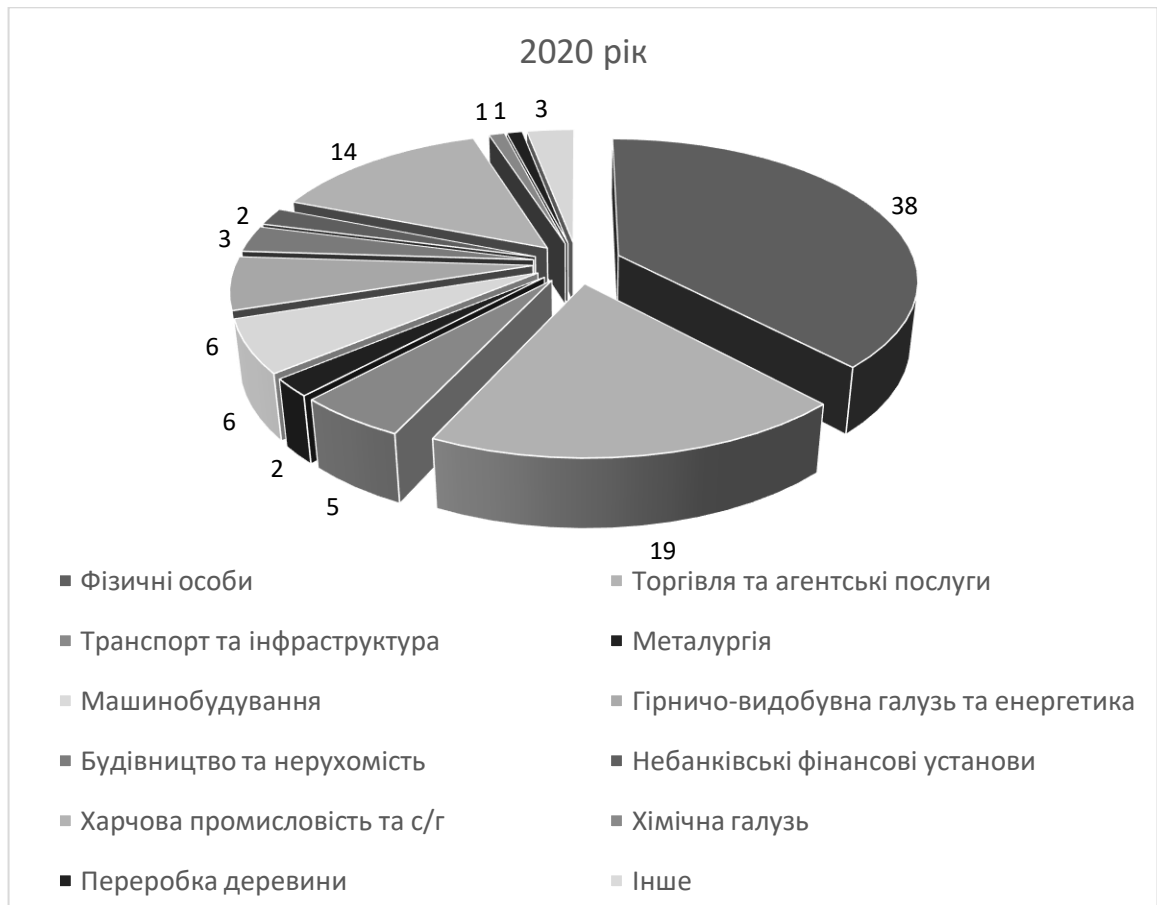

Рис. 2.10 - Структура розподілу кредитів клієнтам КБ АТ «ПУМБ» за галузями економіки станом на 2020 рік

Виходячи з розрахованих даних можна зробити висновок, що найвищого рівня структури виданих кредитів на кінець 2020 року займають кредити фізичним особам, вони складають 38% і в порівнянні з 2016 роком, даний показник став більше ніж в два рази. На торгівлю та агентські послуги припадає 19%, чільне третє місце займає харчова промисловість та сільське господарство, на які припадає 14% загальних коштів клієнтів.

Найнижчу структуру в виданих кредитних коштах займають у 2020 році переробка деревини та хімічна промисловість, на які припадає 1%;

металургія та небанківські фінансові установи займають всього 2%, а будівництво відповідно 3%.

Нижче в табл. 2.9 наведений аналіз змін очікуваних кредитних збитків за кредитами корпоративних клієнтів протягом 2020 року:

Таблиця 2.9

Аналіз змін очікуваних кредитних збитків за кредитами корпоративних клієнтів протягом 2020 року (сформовано автором на основі джерел [1])

Кредити корпоративним клієнтам	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	РОСІ	Всього
Очікувані кредитні збитки на 1 січня 2020 року	252 164	74 999	3 816 081	8 870	4 152 114
Нові активи	117 907	-	-	-	117 907
Погашені активи	(79 149)	(18 441)	(8 136)	-	(105 726)
Переведення у стадію 1	1 008	(995)	(13)	-	-
Переведення у стадію 2	(56 575)	56 575	-	-	-
Переведення у стадію 3	(6 900)	(414)	7 314	-	-
Зміна величини очікуваного кредитного ризику	(49 880)	6 151	(20 487)	79 223	15 007
Відновлення резерву за кредитами, списаними у попередніх періодах	-	-	3 502	-	3 502
Зміни передбачених договором грошових потоків в зв'язку з модифікацією, яка не призводить до припинення визнання, та іншими змінами в рамках діючих контрактних умов	(200)	(261)	(148 432)	-	(148 893)
Використання резерву	(12)	-	(148 750)	(84 563)	(157 207)
Вивільнення дисконту по відношенню до теперішньої вартості очікуваних кредитних збитків	-	-	369 874	2 318	372 192
Курсові різниці	13 234	22 523	381 835	2 404	419 996
На 31 грудня 2020 року	191 597	140 137	2 914 038	8 252	3 254 024

Варто відзначити, що погашені активи являють собою розформування резервів у зв'язку із повним погашенням та продажем кредитів [1].

Станом на 31 грудня 2020 року кредити клієнтів, видані в 2020 році, склали 2 148 112 8 тис. грн. (50% кредитів, наданих клієнтам станом на 31

грудня 2020 року), резерв під такі кредити склав 785434 тис. грн. Протягом 2020 року було повністю погашено 15598266 тис. грн. кредитів клієнтів, що залишалися на балансі КБ АТ «ПУМБ» станом на 1 січня 2020 року, резерв під такі кредити станом на 1 січня 2020 року складав 376859 тис. грн. Використання резерву за 2020 рік становило 4473467 тис. грн. Відшкодування боргу за рахунок продажів кредитів у 2020 році становило 82151 тис. грн. Сума заборгованості за кредитними договорами за фінансовими активами, які були списані протягом року, що закінчився 31 грудня 2020 року, і щодо яких КБ АТ «ПУМБ» продовжує свою діяльність зі стягнення заборгованості, становить 3166526 тис. грн. [1].

Управління кредитним ризиком відбувається через проведення регулярного аналізу кредитоспроможності потенційних позичальників, а також можливості існуючих позичальників Банку виконувати свої обов'язки щодо погашення кредитів та виплати відсотків, регулярну оцінку якості кредитного портфелю з метою моніторингу рівня кредитного ризику, шляхом зміни лімітів кредитування та використання інших інструментів зниження ризику.

Висновки до 2 розділу

Таким чином, КБ АТ «ПУМБ» є одним з найбільш надійних на території України. Банк працює вже рівно 30 років на ринку і надає усі потрібні для такої установи послуги.

Провівши аналіз діяльності можна зробити висновок, що КБ АТ «ПУМБ» є прибутковим банком, адже всі основні показники вище норми, а саме це рентабельність активів та капіталу, маржа і спред. Тобто банк вдало створює і депозитний і кредитний портфель.

Під час проведеного аналізу виданих кредитів у розрізі фізичних та юридичних осіб, можемо помітити незначне просідання по юридичним клієнтам станом на 2020 рік. Необхідно зауважити, що ціль оформлення

кредитів у фізичних та юридичних осіб відрізняється. Тобто фізичні особи в наш нелегкий час частіше користуються послугами кредитування, чому також посприяло і те, що банки розробляють різні акційні пропозиції і програми.

Здійснивши аналіз динаміки структури розподілу коштів за галузями економіки можемо спостерігати неоднорідність їх розміщення протягом п'яти досліджуваних років. Це є певною мірою показником, що серед фізичних та юридичних осіб залишається низький рівень довіри до банківського сектору та комерційних банків зокрема. Згідно проведеного аналізу бачимо, що стрімких напрямків зростання набувають кредити лише у розрізі фізичних клієнтів. Таким чином, враховуючи вищезазначене актуальним постає питання формування конкурентних переваг та доступних умов для клієнтів для нарощування портфелю кредитування, особливо у розрізі корпоративних клієнтів.

Аналіз кредитного портфелю довів, що найбільша частка у ньому належить саме сегменту фізичних осіб. Згідно аналізу частка кредитів протягом п'яти років у складі активів завжди перевищує 50%, що є позитивним явищем. Також найбільш популярними типами кредитування є кредитні карти та споживчі кредити. Це спричинене тим, що у нашій країні людина не може відразу накопичити кошти і щось придбати, тобто потреба у витратах з'являється швидше ніж людина отримує доходи. А кредитні карти є популярними за рахунок цікавих умов, можливості оплачувати і повертати кредитні кошти без відсотків.

Проаналізувавши основні аспекти механізму формування кредитної політики АТ «ПУМБ», можна зробити висновок, що банк дотримується ключових принципів побудови кредитної політики, визначені основні положення та закріплені обов'язки по формуванню кредитної політики за відповідними органами.

РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В РИНКОВИХ УМОВАХ

3.1. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю

Для процесу кредитування в умовах економічної нестабільності ринкова кон'юнктура висуває підвищені вимоги, зумовлені погіршенням економічного стану діючих та потенційних позичальників. В умовах, що склалися, першочерговим для банків стає розробка та впровадження ефективних систем управління кредитними ризиками. Зазвичай кредитний ризик визначають як ризик неповернення коштів боржником відповідно до термінів та умов кредитного договору. До визначення сутності кредитного ризику виділяють кілька підходів.

Одні автори включають у поняття «кредитний ризик» загрозу того, що позичальник не сплатить основний борг та відсотки, які належать кредитору. Інші поняття кредитного ризику пов'язують з тим, що банк має отримувати певний прибуток, тобто кредитний ризик – це ймовірне зниження прибутку банку, зокрема зниження або втрата частини акціонерного капіталу у зв'язку з відсутньою можливістю позичальника погашати та обслуговувати суму заборгованості. Можна зробити висновок, що такі ризик є негативним явищем для банків, адже наслідки кредитування мають приносити прибуток банку, а не збиток. У той же час результат кредитного договору може бути і позитивним, навіть якщо певний рівень ризику присутній протягом всієї дії угоди.

Методи управління кредитними ризиками – це прийоми та операції, що дозволяють впливати на кредитний ризик. Метою цього впливу є зменшення впливу ризику та згладжування коливань величини прибутку підприємства, оскільки саме прибуток піддається дії зазначеного ризику. Процедури управління кредитними ризиками слід відрізнити від методів управління

кредитними ризиками. Перші є алгоритмом дій банку, які у разі виникнення ризику спрямовані на прийняття рішень щодо його усунення, рішення щодо застосування різних методів управління кредитними ризиками, а також на моніторинг величини прийнятого кредитного ризику.

Інструменти мінімізації кредитного ризику розподіляються на три групи:

- внутрішньобанківські (інструменти розробляються та використовуються самою банківською установою);
- міжбанківські (інструменти розробляються групою банків для того, щоб спільними зусиллями зменшити ризик);
- державні (інструменти управління кредитним ризиком з боку державних органів шляхом встановлення нормативних значень певних показників) [54].

Мінімізація кредитних ризиків дозволяє запобігати потенційним збиткам банку від видачі кредитів, не допускати погіршення ліквідності та платоспроможності. Для цього необхідно правильно оцінювати ризики, удосконалити систему управління ризиками, а також до визначення умов, що передують виникненню різних ризиків (кредитного, процентного, валютного тощо).

У свою чергу, внутрішньобанківські інструменти мінімізації кредитного ризику можна розділити на декілька категорій: превентивні та компенсаційні. До інструментів превентивної дії включаються такі, що дають можливість знизити ймовірність реалізації кредитного ризику, компенсаційні інструменти в свою чергу, дозволяють банківській установі зменшити кількість втрат, у випадку якщо ризик реалізується.

Управління кредитним ризиком – це цілеспрямований процес, кінцевою метою якого є мінімізація ймовірності настання ризику та зменшення його впливу на діяльність банківської установи (рис. 3.1) [55].

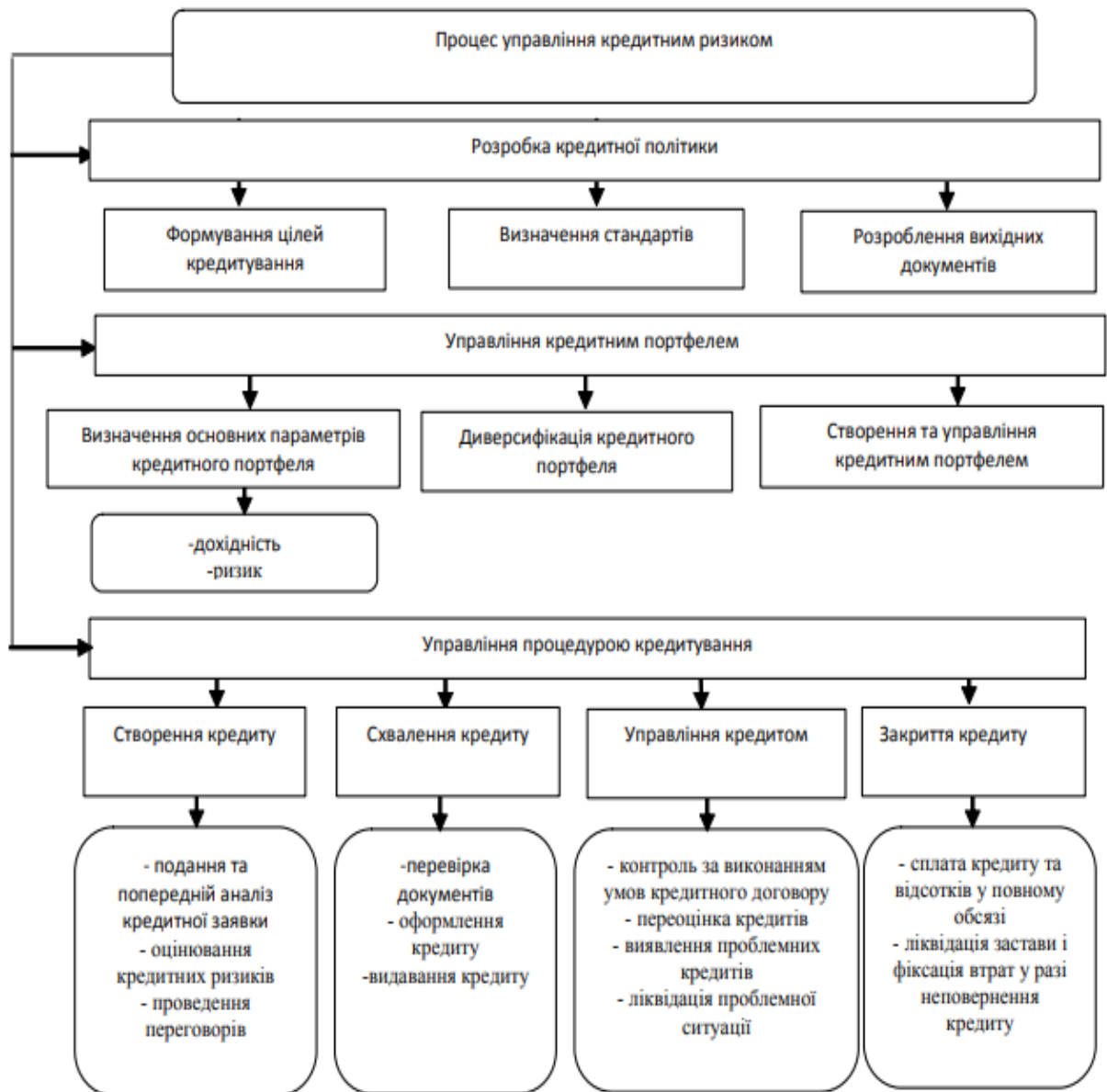

Рис. 3.1. Процес управління кредитним ризиком банківської установи [55].

До інструментів превентивної дії, які використовуються для мінімізації кредитного ризику в процесі кредитування належать:

1. Організаційні інструменти, які являють собою формування ефективної організаційної структури та ретельний добір персоналу для того, щоб кредитний процес в банку дотримувався всіх внутрішніх нормативних актів, що регулюють відносини позичальника і кредитора.

2. Інформаційні інструменти полягають у наданні банками споживачам всієї необхідної правильної інформації про умови кредиту (суму, строк,

можливу мету використання, тип процентної ставки) та його загальну вартість, а також консультації клієнта стосовно плюсів та мінусів обраної схеми кредитування.

3. Аналіз кредитоспроможності позичальника є чи не одним із найбільш ефективних інструментів протидії виникненню кредитного ризику. Методологія оцінки кредитоспроможності базується як на визначенні фінансових (кількісних), так і нефінансових (якісних) критеріїв, що можуть тією чи іншою мірою вплинути на виконання позичальником своїх зобов'язань за кредитом.

4. Гарантія та поручительство. Гарантією є зобов'язання банку, страхової організації та юридичної особи виконання боржником обов'язку перед кредитором, що оформлюється гарантійним листом. Головною відмінністю між ними є те, що поручитель бере відповідальність і зобов'язання на себе тільки згідно договору поручительства, тоді як боржник має виконувати умови основного договору.

5. Лімітування одного позичальника дає можливість планомірно регулювати і відслідковувати якість кредитного портфеля банку, його структурну динаміку, мінімізувати обсяг операцій з одним позичальником. У результаті цього реалізація будь-якої одиничної кредитної угоди підпорядковується загальним правилам і вимогам, продиктованим лімітуванням ризикових позицій.

У той самий час в разі, коли позичальник не виконує свої обов'язки, банк має розробити умови кредитного договору так, щоб навіть при одночасній мінімізації кредитного ризику установа отримала прибуток. Варто звертати увагу на параметри кредиту, до яких відносяться термін і відсоткова ставка, цільове призначення, тобто на які цілі кредит буде використовуватись та інші параметри.

Також в сучасному світі часто використовують таке поняття як реструктуризація заборгованості. Це означає, що позичальник може отримати іншу позику або кредит, покрити діючий, але при цьому умови нового

кредитування будуть більш вигідними, тобто сприятливими для погашення заборгованості.

Найбільш поширеними заходами щодо реструктуризації заборгованості позичальника є: пролонгація або продовження терміну кредиту; можливість відстрочки на виплату кредиту; списання або зменшення суми штрафів та неустойки; перекредитування, тобто погашення проблемного кредиту за рахунок нового кредиту, виданого на пільгових умовах; зміна схеми кредитування; зниження відсоткової ставки за кредитом. Цим інструментом банк користується не часто, адже у такий спосіб визнає неефективність своєї кредитної політики.

Неустойка одночасно служить мотивацією для позичальника не ухилятися від виконання своїх зобов'язань і не збільшувати свою заборгованість.

Також до інструментів превентивної дії можна віднести страхування індивідуального кредитного ризику кредитування, який здійснюється страховою компанією та направлене на мінімізацію ризику, в разі якщо позичальник не буде спроможний виплачувати суму боргу згідно договору.

Механізм управління кредитним ризиком полягає в розробці та реалізації кредитної політики, визначенні основних параметрів кредитного портфеля та управлінні ним, а також в управлінні процедурою кредитування [55]

Управління портфельним кредитним ризиком при кредитуванні потребує від банку використання різних інструментів, які дозволяють управляти не конкретно окремим кредитом, а портфелем таких кредитів.

Тому є доцільним розглянути всі ці інструменти. Диверсифікація кредитного портфеля полягає у тому, щоб кредитні ресурси розміщувались за кількома напрямками серед позичальників. Також важливо, щоб позичальники були у різних вікових категоріях, займалися різною діяльністю та мали різні регіони проживання.

Такий інструмент як концентрація є антонімом диверсифікації і полягає у тому, що банк зосереджений в певних галузях, регіонах, наданні певних видів кредитів.

Лімітування є інструментом, що мінімізує надмірну концентрації або диверсифікацію кредитного портфелю. Ліміт – це значення, що відображається у абсолютних граничних величинах, тобто сума кредиту або у відносних показниках (коефіцієнти та індекси) максимально можлива величина виданих кредитів. Встановлення лімітів кредитування забезпечує контрольоване формування кредитного портфелю із заданими параметрами ризику, дохідності та ліквідності.

Створення кредитних ризиків змушує банк не просто створювати кредитний портфель, а також управляти цим портфелем так, щоб він залишався якісним. Якість кредитного портфеля напряму впливає на функціонування банку на ринку кредитних продуктів. Також впливає на те, щоб банк міг відновлювати свої позиції на кредитному ринку, а також впливає на адекватність кредитної активності. Саме по цій причині і важливо правильно аналізувати та оцінювати кредитну діяльність та портфель кредитів банківської установи. Коректний аналіз дозволяє попередити деяким кредитним ризикам, або взагалі їх усуває, тобто аналіз дає можливість банку не понести фінансові втрати [56].

На практиці комерційні банки використовують не окремі способи зниження ступеня кредитного ризику, а їх раціональну комбінацію, використовуючи економіко-математичні моделі та методи, спираючись на власний досвід та інтуїцію фахівців. Розглянемо основні способи на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. – Методи щодо зменшення кредитного ризику
(сформовано на основі джерел [57])

Головною метою в процесі управління кредитним портфелем банківської установи є можливість забезпечувати максимальний дохід за певного рівня ризику. Рівень дохідності кредитного портфеля залежить не тільки від структури й обсягу портфеля, а й від рівня відсоткових ставок за кредитами. На формування структури кредитного портфеля банку суттєво впливає специфіка сектору ринку, який обслуговується цим банком. Для спеціалізованих банків структура кредитного портфеля концентрується в певних галузях економіки. Для іпотечних банків характерним є довгострокове кредитування. У структурі кредитного портфеля ощадних банків переважають споживчі кредити та позики фізичним особам.

Слід відзначити, що управління кредитним портфелем банку передбачає не тільки управління поточними кредитними ризиками, а також рівень, який виник у зв'язку з несвоєчасною виплатою кредитів, простроченням погашення відсоткових сум, зміною фінансового стану боржника, погіршенням його фінансових показників, зміною ліквідності і вартості забезпечення (рис. 3.3).

Рис. 3.3. – Процес управління кредитним ризиком банківської установи (сформовано на основі джерел [57])

Необхідно згадати, що є таке збалансований портфель. Збалансований кредитний портфель - це портфель банківських кредитів, який за своєю структурою і фінансовим характеристикам лежить в точці найбільш ефективного вирішення дилеми "ризик-прибутковість". Оптимальний портфель не завжди збігається зі збалансованим тому, що на певних етапах своєї діяльності банк може на шкоду збалансованості кредитного портфеля здійснювати видачу кредитів з меншою прибутковістю і з великим ризиком. Це робиться з метою зміцнення конкурентної позиції, завоювання нових ніш на ринку, залучення нових клієнтів і т.д.

Кредитний портфель вимагає дуже грамотного управління. Якість кредитного портфелю може змінюватися і завдання банківської установи – не допустити підвищення ризиків і фінансових втрат. Тому фактичний стан будь-якого портфеля залежить від застосовуваної до нього банком системи управління. При цьому остання постійно вдосконалюється, в залежності від внутрішніх і змін в банку і ситуації в країні, зокрема в економіці [56].

Під час формування оптимального кредитного портфеля слід прагнути до реалізації розробленої кредитної політики шляхом підбору найбільш

ефективних і надійних кредитних вкладень. Весь процес формування кредитного портфеля можна розбити на три основні етапи:

- 1) формування системи лімітів кредитування відповідно до цілей і стратегії кредитної політики банку;
- 2) відбір конкретних об'єктів кредитування для включення в кредитний портфель;
- 3) аналіз стану кредитного портфеля, оперативне управління виявленими відхиленнями від оптимального стану [57].

Система управління кредитним ризиком – це процес, за допомогою якого банк ідентифікує ризикоутворюючі фактори виникнення структурних компонент кредитного ризику, оцінює їх величини, здійснює їх моніторинг і контролює ризикові позиції з метою його мінімізації, забезпечення ліквідності, дохідності та надійності кредитного портфеля (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Поелементна система управління кредитним ризиком (сформовано на основі джерел [58])

Елементи управління	Характеристика
Етимологічне джерело кредитного ризику	кредит – система відносин між суб'єктами господарювання щодо надання та отримання позики в грошовій чи товарній формі на умовах повернення, строковості та платності
Онтологічна сутність кредитного ризику	наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання
Гносеологія дослідження кредитного ризику	загальнометодологічні положення вивчення кредитних відносин, кредитного ризику та його структурування
Суб'єкти управління	правління банку; кредитний і юридичний департаменти, управління банківськими ризиками; управління заставних операцій; управління по роботі з проблемними активами
Об'єкти управління структурованого кредитного ризику	ризик виплат; ризик розрахунків; ризик знецінення; ризик трансформації ресурсів; ризик забезпечення банківських позичок; ризик попиту та пропозиції
Стратегія управління кредитним ризиком	це комплекс заходів, спрямований на підтримку припустимого рівня якості структури кредитного портфеля, адекватності його надійності, ліквідності, рівня і розміру ризиковості

Продовження таблиці 3.1

Тактика управління	це конкретні методи оцінки, управління та адміністрування, що

кредитним ризиком	застосовуються в банку
Підсистеми управління кредитним ризиком	організаційно-функціональна; моніторинг; інформаційно-методична
Оцінка ефективності	узагальнена характеристика ступеня досягнення цілей та основних змін, пов'язаних з функціонуванням системи управління кредитним ризиком

При формуванні і вдосконаленні банківської системи, а також кредитних ризиків обов'язково виникає необхідність використання світового досвіду. Методи роботи світових банків, хоч і адаптовані під інші економічні умови, але в теорії можуть використовуватись і на вітчизняному ринку.

Зарубіжні банки для оцінки кредитного ризику застосовують спеціальні методики кредитного рейтингу, що становлять сукупність оцінних параметрів кредитоспроможності позичальника. Для них характерна комплексність і порівнянність усієї палітри факторів кредитного ризику [59].

Англійські клірингові банки здійснюють оцінку потенційного ризику неплатежу по кредиту із використанням методик «PARSEL» і «CAMPARI».

Методика «PARSEL» включає: P (Person) — інформація про персону потенційного позичальника, його репутація; A (Amount) — обґрунтування суми затребуваного кредиту; R (Repayment) — можливість погашення; S (Security) - оцінка забезпечення; E (Expediency) - доцільність кредиту; R (Remuneration) – винагорода банку (відсоткова ставка) за ризик надання кредиту.

Методика «CAMPARI» більш розширена в системі оцінки: C (Character) — репутація позичальника; A (Ability) - оцінка бізнесу позичальника; M (Means) — аналіз необхідності звертання за позичкою; P (Purpose) — ціль кредиту; A (Amount) - обґрунтування мети кредиту; R (Repayment) - можливість погашення; I (Insurance) — спосіб страхування кредитного ризику [59].

Серед основних методів реструктуризації в Аргентині використовують викуп проблемних кредитів, зниження відсоткових ставок, конвертацію валютних кредитів; у Мексиці – викуп проблемних кредитів, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту; в США – зниження

відсоткових ставок, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту тощо [60].

У практиці американських банків використовують «правило п'ятьох с»: 1 С (customer's character — характер позичальника) - репутація позичальника, ступінь відповідальності, готовність і бажання сплатити борг; 2 С (capacity to pay - фінансові можливості) - припускає ретельний аналіз доходів і витрат позичальника і перспективи їхнього розвитку в майбутньому; 3 С (capital) — капітал, майно; 4 С (collateral) — забезпечення позики, достатність, якість і ступінь реалізовуваної застави у випадку непогашеної позички; 5 С (current business conditions and goodwill — загальні економічні умови) — визначають діловий клімат у країні і впливають на становище банку і позичальника. Перераховані критерії «сі» іноді доповнюють шостим критерієм - 6 С (control) — моніторинг законодавчих основ діяльності позичальника і відповідність його стандартам банку [59].

За допомогою даних методик, зарубіжні банки можуть мінімізувати кредитний ризик, а також дуже правильно організують кредитний процес, що дає можливість отримати якісний кредитний портфель.

Корисною практикою у вітчизняній банківській системі може бути продаж кредитів. Банк на основі оцінки кредитного портфеля, що він здійснив, може передати певну частку наданих кредитів іншим інвесторам. За рахунок цієї операції банк має змогу повернути кошти, що були спрямовані у кредитні вкладення. Процедуру викупу в банків проблемних кредитів можуть здійснювати безпосередньо центральний банк (Чилі, Угорщина, Польща) або Агенція з реструктуризації (Чехія, США, Мексика, Південна Корея) [60].

Предметом досконального аналізу для американських комерційних банків слугують чинники, які сформувалися під впливом несприятливих економічних умов, тобто група чинників, незалежна від діяльності банку: недосконалий менеджмент, неадекватний первісний капітал фірми, високий

рівень фінансового коефіцієнта і коефіцієнта поточних витрат, високі темпи росту реалізовано: продукції, конкуренція, економічний спад.

У цьому аспекті цікавим є досвід зарубіжного банківського сектора із залучення до оцінки кредитного ризику незалежних рейтингових агентств. Рейтингове агентство має у своєму розпорядженні великий об'єм інформації і досвід створення неупереджених оцінок для всіх можливих варіантів ситуацій, у нього відсутня будь-яка зацікавленість, крім формування достовірної оцінки кредитного ризику банку [59].

Так, у США, Бразилії, Аргентині кредитні агентства є приватними підприємствами, мета функціонування яких – отримання прибутку від надання інформаційних послуг. У Японії та більшості європейських країн кредитне агентство створюють, як правило, у формі приватних компаній, котрі належать консорціуму кредиторів. Діюче в Німеччині кредитне агентство – це об'єднання восьми регіональних, у правовому й економічному відношенні самостійних, товариств (SCHUFA). Їх власниками й одночасно партнерами є комерційні банки, ощадні каси, кооперативні банки, будівельноощадні та іпотечні банки, лізингові суспільства, а також підприємства роздрібної торгівлі тощо [60].

У США і Західній Європі при кредитуванні широко використовують скоринг – як один із методів оцінки кредитного ризику – автоматизовані системи на основі математичних і статистичних методів. Початковим матеріалом для скорингу служить різноманітна інформація про минулих клієнтів, на основі якої за допомогою різних статистичних і нестатистичних методів класифікації прогнозують кредитоспроможність майбутніх позичальників. Серед переваг скорингових систем західні банкіри відзначають, насамперед, зниження рівня неповернення кредиту [61].

Ефективним для вітчизняної банківської системи може бути використання послуг спеціальних колекторних фірм, які займаються проблемними кредитами і є дуже поширеними за кордоном. Вони укладають угоди з банками і працюють із недобросовісними клієнтами. Ці фірми

купують у банків проблемні кредити й надалі працюють із боржниками вже за власною методикою. Щоправда, в нас це явище ще не надто поширене, оскільки такі послуги не дуже вигідні для банків (кошують 20–70% боргу), та й це позначається на репутації банку [61].

Широко застосовується західними банками проведення аудиторської перевірки позик. Контроль за крупними проблемними позиками може складатись з повторної перевірки бухгалтерської та фінансової звітності, перевірки документації, якості застави та інше. При контрольній перевірці розглядається питання про відповідність даної позички кредитній політиці банку, оцінюється кредитоспроможність та фінансовий стан позичальника. Важливою формою контролю за якістю кредитного портфеля, що використовується західними банками, є аудиторська перевірка позик. Вона проводиться спеціальним відділом та відрізняється від контролю кредитного інспектора тим, що здійснюється негласно працівниками незалежних служб, які не пов'язані з кредитним відділом. Результати аудиторських перевірок відображаються в спеціальному звіті, що надається керівництву банку. Поряд з оцінкою кредитного портфеля аудитори подають рекомендації щодо поглиблення кредитної роботи, а якщо необхідно, то і зміни методів та форм кредитування, що склалися в банку.

Оскільки юридичним власником запозичених коштів є банк, йому належить право активного впливу на позичальника у випадку виникнення нештатних ситуацій [59].

Для визначення методів для підвищення ефективності кредитної політики АТ КБ «ПУМБ» скористаємося таким методом стратегічного аналізу, як SWOT – аналіз. Мета цього аналізу визначити сильні та слабкі сторони у кредитній діяльності, які можуть прийти як з боку зовнішнього середовища, так і з внутрішнього середовища і в свою чергу впливає на діяльність банку, його дохідність та інші статті.

Зовнішнє середовище включає в себе ринок банківської системи в цілому, стан економіки і все інше на, що банк впливати не може. Внутрішнє ж середовище включає в себе продукти банку, всі його переваги та недоліки і все, що банк може змінювати. Так як аналізуємо кредитну політику, за основу для аналізу візьмемо кредитний аспект діяльності.

Результати SWOT – аналізу кредитної діяльності представлені у відповідній матриці, яка представлена у табл. 3.2.

Таблиця 3.2.

Матриця SWOT-аналізу кредитної діяльності АТ «ПУМБ»

	Можливості	Загрози
<i>Зовнішнє середовище</i>	1. Наявність тісних контактів із іншими організаціями 2. Погіршення позицій конкурентів 3. Позитивні оцінки міжнародних рейтингових агентств 4. Постійне зниження облікової ставки НБУ призводить до зниження вартості кредитних продуктів банку, що робить його продукти більш привабливими та доступними, особливо для корпоративного сегмент 5. Зниження вартості кредитних ресурсів сприятиме підвищенню попиту на них 6. Зниження реальних доходів населення підвищує попит на кредитних ресурси для придбання необхідних споживчих товарів та сплату комунальних платежів, особливо в зимовий період	1. Низька платоспроможність населення, , у т.ч. у зв'язку з пандемією 2. Занепад економічної активності споживачів банківських послуг 3. Підвищення вартості і зменшення попиту на банківських послуги 4. Вихід на ринок нових конкурентів 5. Поліпшення на ринку позицій конкурентів 6. Зростання інфляції і процентних ставок посилення фінансової кризи 7. Високі темпи зростання не тільки об'ємів кредитування, але і ризикованості даних операцій. 8. Нестабільність економічної ситуації робить непривабливими кредитні продукти на тривалий термін у роздрібному сегменті, тому що у людей немає впевненості у майбутньому
<i>Внутрішнє середовище</i>		

Продовження таблиці 3.2

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Лідируючі позиції на банківському ринку та досвід роботи на ринку 2. Висококваліфікований персонал 3. Широкий асортимент запропонованих послуг, приваблива вартість кредитних продуктів 4. Високий рівень банківського сервісу, процес оформлення кредиту простий 5. Широка мережа філій в Україні, достатня кількість відділень та терміналів/банкоматів 6. Зручний мобільний додаток, який для деякої групи клієнтів дає можливість отримувати кредити 7. Наявність в банку власного програмного забезпечення 8. Система підвищення кваліфікації персоналу 9. Якісний кредитний портфель 10. Зростання кредитного портфелю з кожним роком.	1. Висока вартість інших деяких послуг, в порівнянні з конкурентами 2. Низький кредитний портфель в розрізі іпотечного та авто кредитування 3. Зниження кредитування для корпоративних клієнтів 4. Оформлення кредитів не повністю digital, що під час пандемії не є зручним для клієнта

Відповідно до аналізу можна зробити висновок, що сильних сторін у банку більше ніж слабких. А отже поступове вирішення зазначених проблем у кредитній діяльності банку, зокрема збільшення частки корпоративного сектору у структурі кредитного портфелю за рахунок підвищення активності вже існуючих клієнтів банку та залучення нових, збільшення портфелів в розрізі іпотечного та авто кредитування. Також на думку автора важливо приділити велику увагу на можливість оформлення кредитів у мобільному додатку, адже у наш час під час пандемії це є дуже популярним і актуальним.

3. 2. Напрями оптимізації кредитної політики КБ АТ «ПУМБ»

Формування кредитної політики – дуже важливий аспект як кредитної, так і діяльності банку в цілому. Отже, на основі проведеного аналізу можна

виділити декілька напрямків для підвищення вартості кредитного портфелю банку та відповідно кредитної політики АТ «ПУМБ»:

- 1) підвищення вартості кредитного портфелю та його частки у структурі активів банку через підвищення активності у сегменті корпоративних осіб із збереженням лідируючих позицій у сегменті фізичних осіб, що дозволить збільшити прибутковість;
- 2) підвищення вартості кредитного портфелю та його частки у структурі активів банку через підвищення активності в розрізі іпотечного та авто кредитування;
- 3) збільшення можливостей для клієнтів в мобільному додатку або версії для комп'ютера, а саме можливість вільно оформлювати кредити онлайн.

З метою залучення, в процесі проведення кредитної політики банку, до обслуговування більшої кількості крупних корпоративних клієнтів можемо виділити низку методів (Рис.3.4).

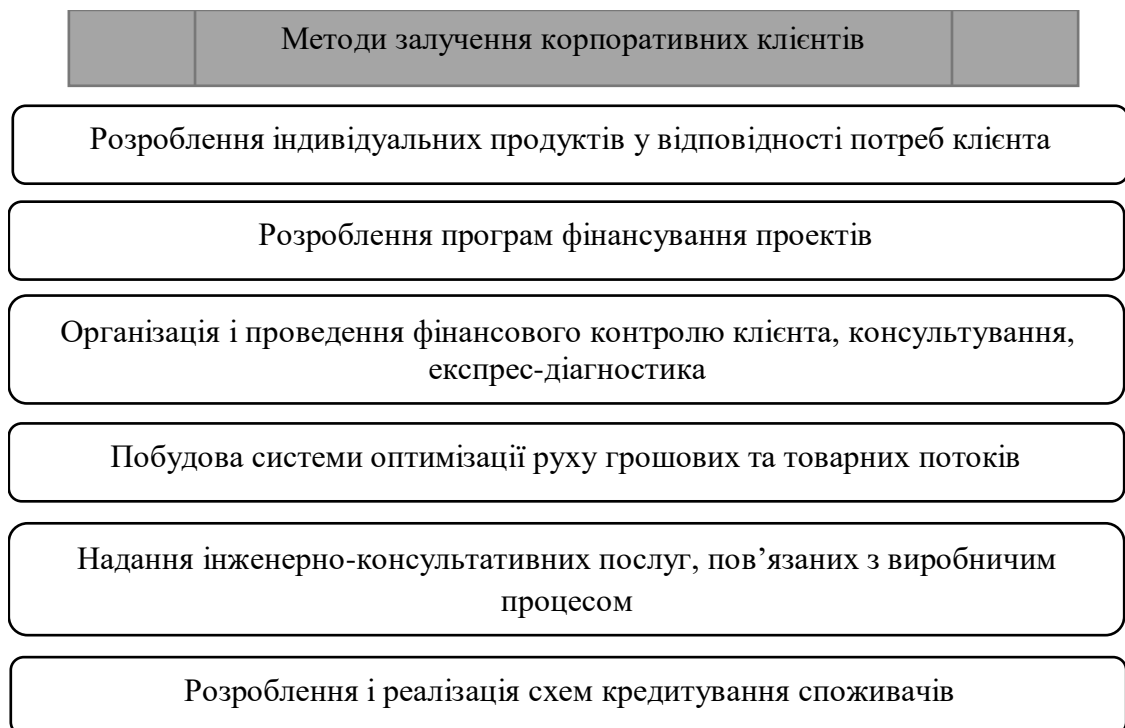

Рис. 3.4 – Методи залучення корпоративних клієнтів комерційною банківською установою (сформовано на основі джерела [62])

Формування організаційного забезпечення корпоративного сегменту банку здійснювати за галузевою приналежністю (відділи сільського господарства, харчової промисловості, транспорту, роздрібних мереж, промислового виробництва, енергетичного сектору тощо), за формою власності (відділи держпідприємств, ЖКГ, комунальних підприємств тощо), за обсягами діяльності (відділ великих підприємств, середніх, малих) [63].

Для більш швидкого та сталого розвитку кредитування корпоративних клієнтів банку можна запропонувати такі заходи:

- 1) розробка заходів Державної програми підтримки цільового кредитування у корпоративному секторі;
- 2) приведення нормативів капіталу комерційних банків до нормативів, які відповідають міжнародній практиці, що зробить банки більш надійними та забезпеченими;
- 3) збільшення рівня транспарентності інформації щодо кредиторів та позичальників на кредитному ринку;
- 4) перехід у корпоративному кредитуванні від технологій формування колективних програм до індивідуальних програм обслуговування, спрямованих на досягнення клієнтом позитивних економічних результатів, що забезпечить виконання взятих зобов'язань;
- 5) ліберальна державна грошово-кредитна політика, спрямована на стимулювання розвитку корпоративного сектору;
- 6) розробка програми ефективного регулювання та протидії глобалізаційних процесів в банківському секторі країни [64].

Електронний кабінет – є зручним способом здійснення електронного обслуговування та підтримки клієнтів комерційного банку. За допомогою інтернет-банкінгу вкладник має доступ до власних коштів цілодобово та незалежно від його місцезнаходження. Таким чином, це дозволяє виконувати клієнтові прості транзакції самостійно без допомоги спеціаліста та звернення до відділення банку, а зокрема, є додатковою

перевагою банківської установи, що гарантує практичність для своїх клієнтів в обслуговуванні.

Сьогодні все частіше комп'ютери та ноутбуки витісняють смартфони та планшети, тим самим зростає неабияка популярність мобільного банкінгу. Тому важливо приділяти увагу інноваційним розробкам, що стосуються мобільних додатків. Користування мобільними телефонами та планшетами задля Інтернету та отримання електронних послуг вже присутнє у повсякденні, адже це набагато зручніше та швидше. Розвиток електронного банкінгу та використання його сервісів пов'язані з розвитком платіжних систем [70].

Онлайн-технології дають змогу значно зекономити для банку фінансові ресурси за рахунок значного зменшення витрат на оренду й обслуговування приміщення, зменшення кількості персоналу і, відповідно, зменшення витрат на оплату праці. Також використання дистанційних систем дистрибуції банківських продуктів дає змогу охопити ширший сегмент клієнтів, необмежений географічним розташуванням банківської установи.

Стратегії, що вибирають українські банки для своєї роботи у соціальних мережах, дуже різняться. Але вже сьогодні можна звернути увагу на декілька спільнот, що створилися навколо сторінок банків та за якими активно слідкують і взаємодіють як клієнти банку, так і потенційні клієнти.

Безпека системи дистанційного банківського обслуговування дає змогу збільшити безпеку і конфіденційність документообігу з банком; у будь-який момент отримати виписку, яка містить інформацію про всі вхідні та вихідні документи та іншу інформацію про стан рахунку без відвідування банку. Комбінування традиційного та дистанційного обслуговування дає змогу максимально захопити ринок та задовольнити фінансові потреби різних верств населення, оскільки значна частина клієнтів, особливо похилого віку, надає перевагу традиційному обслуговуванню, тоді як молодь частіше вибирає дистанційне [65].

В сучасних умовах великої популярності набувають онлайн кредитування. Це підтверджується великою популярністю мікрофінансових організацій або МФО. Основний продукт їх діяльності це мікрокредити, тобто невеликі суми оформлення кредиту, при цьому більшість таких кредитів видаються онлайн, тобто без відвідування представництв.

Дослідження статистики запитів населення у пошуковій системі Google показало значне зростання популярності запиту "кредит онлайн" за останні роки

Згідно статистики запиту населення «кредит онлайн» в пошуковій системі Google, даний запит дуже популярний і не збавляє своїх позицій. Динаміку популярності даного запиту розміщено на рис. 3.5.

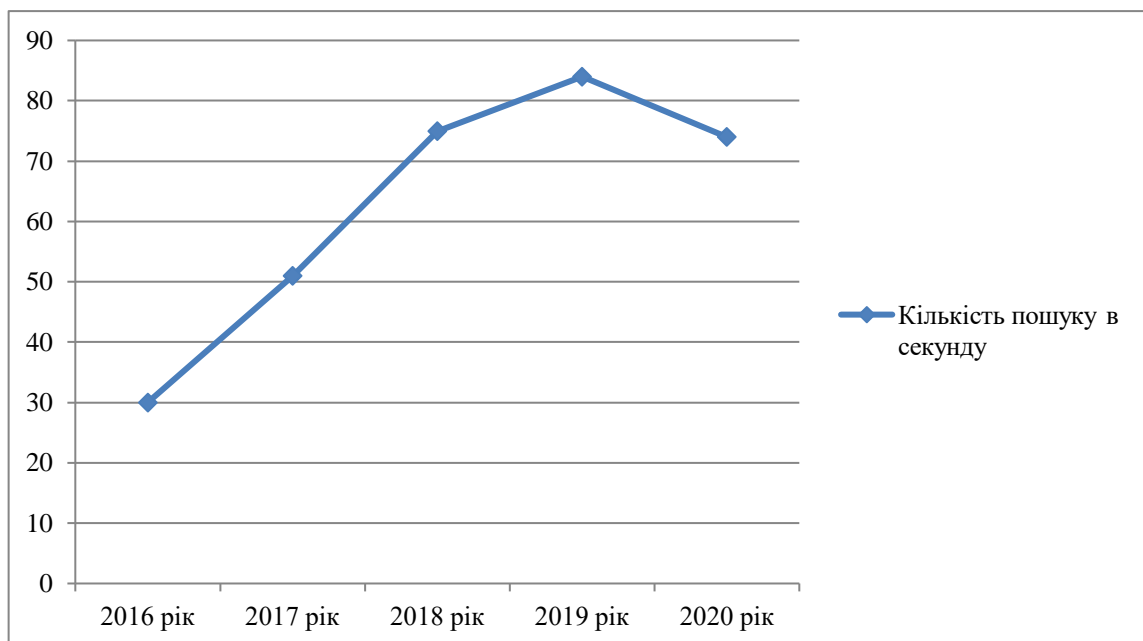

Рис. 3.5 – Динаміка популярності запиту «кредит онлайн» (розроблено автором на основі [66])

Незважаючи на високі ризики, даний сегмент прибутковий. А це означає, що для суспільства в сучасний час є більш пріоритетним отримати позику швидко і не витрачаючи свій час. При цьому варто зазначити, що для установи АТ «ПУМБ» важливо зберегти специфіку видачі і створення

кредитного портфелю, просто сам процес можна змінити за рахунок digital сервісів.

Поряд із традиційними способами найсучаснішою формою контакту банк-клієнт виступає мережа Інтернет, оскільки в Інтернеті банкам легше організувати власну присутність через веб-сайти, розширювати межі фінансового ринку, виходити на нові сегменти, здійснювати аналіз та прогноз діяльності конкурентів та впроваджувати банківські інновації. Інтернет-банкінг є найбільш результативним, зручним та перспективним різновидом віддаленого банкінгу. Клієнт немає необхідності у придбанні чи встановленні спеціального програмного забезпечення. Необхідно лише отримати в банку ім'я та пароль для входу в систему та ключ для електронного підпису своїх розпоряджень.

Враховуючи науково-технічний прогрес, слід зазначити, що даний процес істотно впливає на поширення банківських послуг через мережу Інтернет, що підвищує конкурентну спроможність банків. Але все ж таки, однією з проблем вітчизняної банківської системи є низький рівень використання інформаційних технологій. Вже сьогодні багато зарубіжних банків оформлюють депозити і кредити через Інтернет.

Серед онлайн-послуг, що надаються банківськими установами обслуговування та відкриття кредитів є одним з найефективніше реалізованих функціоналів.

Дистанційне оформлення кредитів заохочує все більшу частину споживачів, адже це швидко, зручно, та економить час на відвідуванні відділення. Такий вид кредитів має перелік переваг як для комерційного банку, так і для його клієнтів, водночас виникають і певні недоліки (Табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Переваги та недоліки відкриття кредитів онлайн (сформовано на основі джерел [62])

Переваги	Недоліки
Для банківської установи	
□ Збереження відсоткових ставок, таких як і у відділенні, за рахунок зниження собівартості онлайн-операцій; □ Обробка документів та швидке прийняття рішення; □ Автоматизація процесу прийняття та обробки документів клієнтів; □ Скорочення адміністративних витрат;	□ Додаткові витрати на створення та обслуговування онлайн-сервісів; □ Вразливість до шахрайських дій; □ Наявність помилок в системі; □ Складність оформлення для нових клієнтів;
Для клієнтів	
□ Можливість доступу до рахунків незалежно від територіального місцезнаходження; □ Безпека онлайн-рахунків та надійність, що забезпечується багаторівневими системами захисту (одноразовий смс-пароль); □ Доступ до довідкової інформації у зрозумілому вигляді; □ Економія часу на обслуговування.	□ Необхідність мати доступ до електронного кабінету та відкритий рахунок для оформлення кредиту, або мати документи нового зразку; □ Потреба більшої обізнаності користувачів дистанційних каналів; □ Відсутність «можливості» живого спілкування;

Саме у 2020 році значно зросла і кількість користувачів digital-каналів: інтернет- та мобільного банкінгу, Viber-бота. Віддаленими каналами самообслуговування активно користувалися 881 860 клієнтів. За рік кількість активних користувачів зросла в 1,5 рази. 90% користувачів онлайн банкінгу використовують мобільний додаток. Транзакційна активність клієнтів за рік зросла з 5,6 до 8,4 операцій на місяць [67].

Як було з'ясовано раніше, одними з найбільш перспективних напрямів розвитку сучасного ринку кредитування – це онлайн мікрокредитування. Ці новітні економічні категорії мають ряд переваг, що стають все більш вагомими із розповсюдженням технологічних засобів зв'язку та закономірною еволюцією клієнтських потреб. Однак, у цих напрямків є негативна характеристична особливість – найвищий відсоток неповернення

позик : реальна частка невиконаних зобов'язань становить до 20% від загального числа. В такому контексті питання ризик-менеджменту стоїть особливо гостро, адже гармонійний сталий розвиток сфери споживчого кредитування багато в чому залежить від якісного та адекватного управління можливими ризиками.

Цілковито зрозуміло, що такого позитивного результату не можна дійти не привносячи якісні зміни у систему ризик-менеджменту подібних структур.

Управління кредитними ризиками є порівняно добре вивченим аспектом провадження фінансово-кредитної діяльності, при чому одним із головних інструментів для досягнення визначеної мети є послідовна ідентифікація позичальника, обмеження позичальника в об'ємі позики та верифікація його даних та застосування скорингу – статистичних моделей оцінки 62 кредитоздатності позичальника на основі наданих ним відомостей про себе. Покращення якості оцінювання кредитоспроможності клієнта є одним із найбільш доцільних та виправданих методів управління ризиками. Однак, підходи до управління ризиками у новітніх категоріях споживчого кредиту онлайн дещо відрізняються від традиційних через свої характеристичні особливості та відмінності. Розглянемо схему видачі кредиту в КБ АТ «ПУМБ», яка застосовується в теперішній час (рис.3.6).

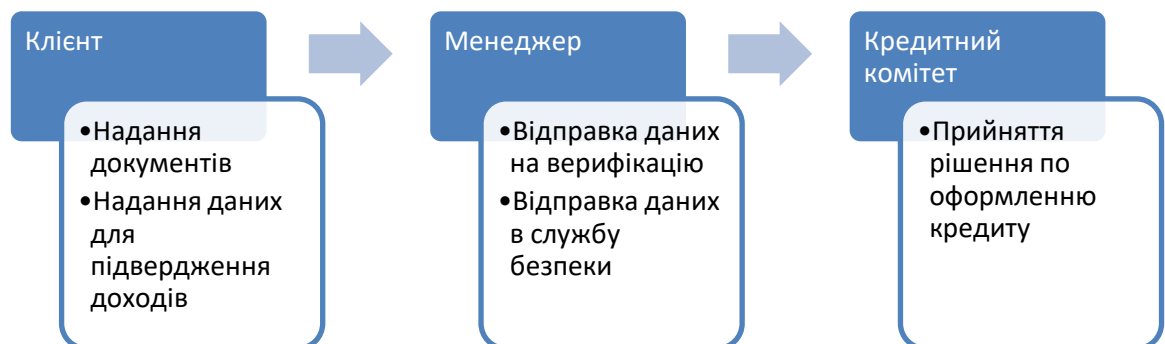

Рис. 3.6 – Схема видачі кредиту в АТ «ПУМБ» (розроблено автором)

Фінансові компанії будуть мати вибір стосовно моделі дистанційної верифікації клієнтів в залежності від своїх цілей, ресурсів компанії, програмних можливостей. Таким чином, фінансові посередники зможуть обрати одну з двох моделей [69]:

- повноцінні моделі віддаленої ідентифікації та верифікації;
- спрощені моделі, що міститимуть певні ліміти на обсяги операцій.

До повноцінної моделі віддаленої верифікації клієнтів, на які не будуть встановлюватися обмеження, буде належати наступні інструменти :

- верифікація наданої особистої інформації позичальника за допомогою систем BankID Національного банку та кваліфікованого електронного підпису (КЕП);
- відеоверифікація, що буде полягати у фактичному спілкуванні позичальника та працівника фінансової установи за допомогою телекомунікаційних засобів відеозв'язку [69].

Автокредитування – це сума коштів, яка спрямована на купівлю автомобіля. Потрібно зауважити, що даний тип кредитування доволі популярний для людей, тому звісно для банку є важливим розробляти доступні кредитні програми для клієнтів. Не зважаючи на невисокі значення в порівнянні з кредитами для фізичних осіб, автор може запропонувати розглянути деякі впровадження для збільшення портфелю автокредитування. При тенденції до зниження ставок по депозитах та залученню більш дешевих ресурсів ставки по кредитах поступово повинні знижуватися, і кредити на покупку авто ставати більше доступними.

Іпотечне кредитування – правовідносини, що виникають з приводу набуття права вимоги іпотечного боргу за правочинами та іншими документами. Для покращення системи іпотечного кредитування слід застосувати наступні заходи:

- визначення механізму рефінансування іпотечних кредитів на основі вивчення моделі розвитку іпотечного ринку в країні; – створення

ощадно-будівельних кас, у яких населення зможе брати кредити на купівлю житла;

- створення внутрішньобанківської та міжбанківської кредитної історії позичальників, тобто формування єдиної бази даних, яка міститиме інформацію про ділову та фінансову репутацію позичальників;

- створення централізованої системи реєстрації прав власності та обтяжень на нерухоме майно, що має забезпечити належний захист прав фізичних та юридичних осіб на нерухоме майно;

- створити умови для повернення довіри до банківської системи;

- створення незалежної законодавчої бази (вдосконалити питання стосовно впровадження системи іпотечного кредитування);

- проведення цільового субсидювання з метою отримання іпотечного кредиту для малозабезпечених верств населення, надання кредитів під пільгові відсотки;

- популяризація ідеї іпотечного кредитування (створення консультативних центрів з безкоштовною юридичною підтримкою);

- державне гарантування іпотечних цінних паперів у вигляді страхування ризиків;

- підвищення реальних доходів населення;

- створення прозорих механізмів ціноутворення;

- забезпечення здатності банківської системи протистояти можливим системним ризикам;

- запровадження сучасних банківських продуктів і технологій на ринку іпотечного кредитування [68].

Провівши аналіз кредитного портфелю КБ АТ «ПУМБ» та розглянувши можливі шляхи підвищення ефективності ітної політики можемо запропонувати здійснення її вдосконалення, шляхом посилення «діджиталізації» в усіх процесах клієнтського обслуговування. Адже з розвитком технологій в банківській практиці доцільним буде застосування та розширення мережі віддаленого обслуговування. Цей напрям полягає в

оптимізації процесів, пов'язаних з обслуговуванням клієнтських рахунків та удосконаленні електронної системи платежів.

Тобто можна зробити висновок, що тільки 30% користувачів активно користуються сервісом Пумб-онлайн. Тому для прогнозу візьмемо за основу, що кількість клієнтів, які користуються банкінгом зростатиме на 10% кожного року.

Отже, здійснимо прогнозування структури кредитних коштів КБ АТ «ПУМБ», використовуючи наведені напрями оптимізації кредитної політики (Табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Прогноз зміни величини обсягів видачі кредитних коштів клієнтами
комерційного банку АТ «ПУМБ»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Кредити фізичним особам, млн. грн.	14362	18784	22520	26208	29657	32849
Кредити корпоративним клієнтам, млн. грн.	23198	24282	26604	28845	30203	31271
Загальний обсяг кредитів, млн. грн.	37560	43066	49124	55053	59860	64120

Таким чином, згідно побудованих прогнозних даних, використовуючи запроваджені напрямки підвищення ефективності кредитної політики, можемо спостерігати позитивну динаміку зростання виданих кредитів клієнтам.

3.3. Заходи для підвищення ефективності кредитної політики та їх вплив на кредитну діяльність банку

Для керівництва банку є дуже важливим правильно розроблювати кредитну політику, вона має охопити не тільки важливі принципи в роботі та елементи, а також дозволить визначити пріоритетні напрями в кредитуванні.

Також вона дозволяє сформувати якісний кредитний портфель, адже визначає які кредити мають входити до нього

З побудованих прогнозних даних вище, можна зробити висновок, що для комерційного банку запропоновані заходи будуть корисними, адже кредитний портфель банку збільшиться.

Розглянемо схематично на рис. 3.7 як відобразяться запропоновані заходи на результати кредитної діяльності банку.

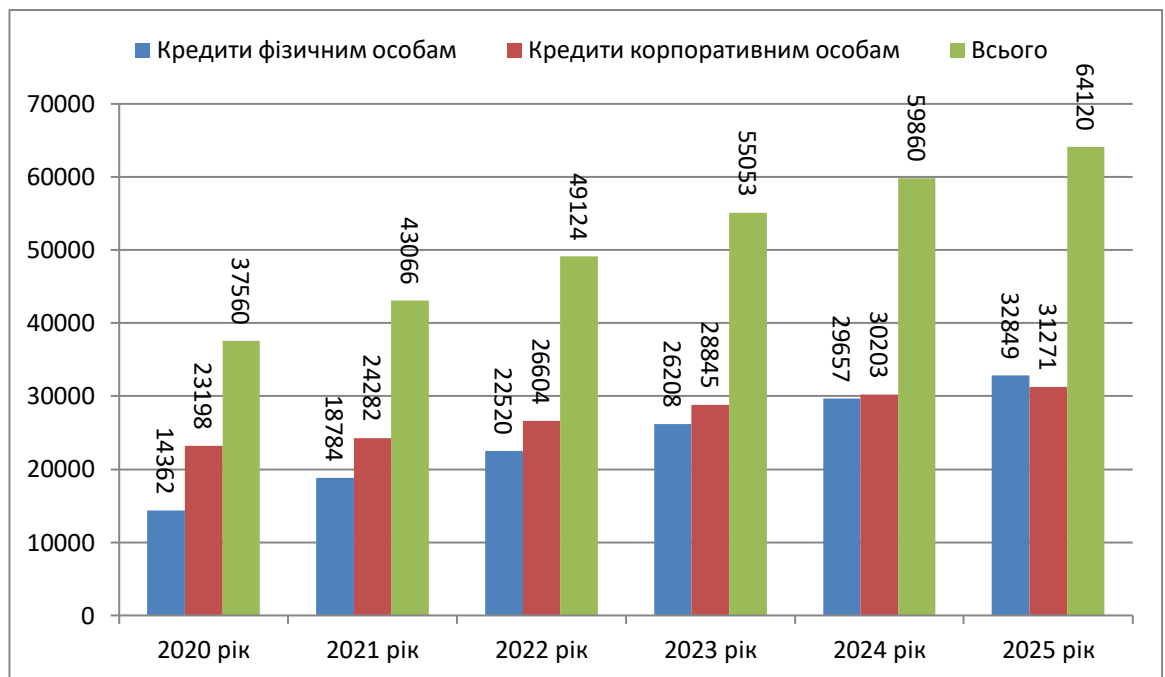

Рис. 3.7 – Прогнозна динаміка структури виданих кредитів в розрізі фізичних та юридичних клієнтів КБ АТ «ПУМБ»

Кредитний скоринг – це автоматизована бальна система оцінки позичальника. Використовуються скорингові моделі для стандартизованої оцінки кредитоздатності позичальника на основі статистичного аналізу його певних особистих даних. Механізм роботи скорингової оцінки є швидким та зручним для клієнтів, а також оптимізує граничні витрати ресурсів кредитора на прийняття рішення стосовно заявок про отримання позики.

В основі скорингових систем лежить припущення, що люди зі схожими соціальними показниками демонструють подібну поведінку. Засновуючись на такому припущенні можливо будувати різноманітні статистичні моделі, що знаходять широке застосування у світі фінансів. Кожен клієнт кредитної

організації проходить анкетування - залишає про себе докладні дані. Таким чином, кожна із зазначених у анкеті характеристик має своє відображення в балах. Після перевірки достовірності цих даних і підсумовування набраних балів приймається рішення про платоспроможність потенційного позичальника і, виходячи з цього, про видачу або не видачу кредиту. Найбільш широке застосування таких систем відбувається саме у галузі споживчого кредитування та мікрокредитування споживчих потреб.

Із практичного досвіду можна зазначити, що застосування під час оцінки кредитоспроможності позичальника скорингових моделей, що адаптовані до особливостей та умов конкретного ринку, значним чином сприяє зниженню вірогідності неповернення позик. На ринку банківського кредитування вже існують ряд програмних продуктів, що мають широке застосування. Однак існуючі продукти відповідають вимогам та особливостям звичайного банківського кредитування, що робить їх неефективними при застосуванні в новітніх категоріях кредитних послуг.

Таким чином, виходячи із необхідності покращення якості оцінювання позичальників при онлайн кредитуванні, було розроблено спеціальну шестифакторну статистичну скорингову модель із урахуванням характеристичних особливостей надання позик в інтернеті. Модель було побудовано на основі системи нечіткого виведення із застосування алгоритму Мамдані – система логічного виведення, що базується на алгоритмі отримання нечітких висновків на основі нечітких передумов з використанням розглянутих основних понять нечіткої логіки [71].

Тому варто запровадити нову схему видачі кредиту, адже в онлайн режимі традиційний варіант неможливий. Банку необхідно звернути увагу на збільшення можливостей ПУМБ-online. При оформленні кредиту програмне забезпечення має дати клієнту змогу заповнювати анкету для здійснення скорингу, також ці дані мають швидко переноситись у відділ верифікації для прийняття рішення. Також як уточнювалось раніше банк має обрати варіант

для відео або фото верифікації, підписання документів онлайн. Нова схема згідно запропонованих впроваджень розміщена на рис. 3.8.

Таким чином, завдяки тому, що банк буде активно удосконалювати систему для дистанційної ідентифікації клієнта, його верифікації, а також розроблення заходів для подальшого скорингу, вірогідність отримання високого ризику під час онлайн кредитування орієнтовно буде зменшена до мінімуму.

Рис. 3.8 – Схема видачі кредиту в АТ «ПУМБ» після запропонованих заходів (розроблено автором)

Якщо банку вдасться удосконалити такий функціонал, відповідно кредитори отримають позитивні наслідки у вигляді економії втрат та надійному розміщенні активів. Для кінцевих споживачів(адже відтоді послуги подібного кредитування можуть стати доступнішими з перспективи зниження річної ставки, яка тепер не буде основою для покриття можливих збитків.

Висновки до 3 розділу

В даному розділі було проведено аналіз факторів, що здійснюють негативний вплив на розвиток кредитної діяльності Банку, підвищуючи кредитні ризики. Були розглянуті різні стратегії для зменшення кредитного ризику, в тому числі досвід зарубіжних компаній. Серед факторів, що впливають на збільшення кредитного ризику можна виділити декілька основних: – нестабільна економічна ситуація по причині зниження економічної активності як на внутрішньому так і на зовнішніх ринках із-за світової пандемії; скорочення доходів населення, що призводить до скорочення їх платоспроможності. Всі ці фактори засвідчують про скорочення кредитоспроможності основних сегментів кредитного ринку, особливо сегменту фізичних осіб, чия частка на сьогодні є вирішальною у структурі кредитного портфеля банку, та вказує на необхідність банку більше уваги приділити саме кредитуванню юридичних осіб та збільшення уваги до оцінки реальної кредитоспроможності всіх великих позичальників.

Також у цьому розділі в межах заходів щодо підвищення ефективності управління кредитним портфелем. Було виявлено, що для АТ «ПУМБ» є важливим збільшувати портфель в розрізі корпоративних клієнтів. Також варто звернути увагу на іпотечне кредитування та авто кредитування. Автор запропонував декілька заходів для збільшення якості і кількості кредитного портфелю.

В сучасному світі банкам варто звертати увагу на нові технології та он-лайн оформлення і діагностику. Під час пандемії дуже збільшилась кількість кредитів онлайн, тому один із запропонованих заходів була зміна схеми кредитування, саме її діджиталізація..

ВИСНОВКИ

Кредитування має особливу роль та значення серед різноманіття. Серед різноманіття фінансових послуг комерційних банків особливу роль і значення має кредитування, оскільки його доступність визначає можливості розвитку ринкової економіки шляхом задоволення тимчасових потреб одних суб'єктів у додаткових коштах за рахунок тимчасових надлишків інших суб'єктів.

Для формування якісної структури кредитних активів комерційні банки створюють свою внутрішню кредитну політику, засновану на розумних підходах до формування величини, забезпеченості та збалансованості відповідно до критеріїв ризику та терміну кредитування.

Серед вчених немає єдиного розуміння, коли йдеться про економічну сутність поняття «кредитна політика», що зумовило дискусійний характер даного явища та робить актуальним є розгляд його ключових концептуальних особливостей:

- стратегія та тактика комерційного банку;
- система правил, заходів та дій банку у сфері кредитування своїх клієнтів і загальний підхід та концепція кредитування;
- напрями, пріоритети, принципи та цілі діяльності комерційного банку;
- невід'ємна частина загальної політики комерційного банку.

Сукупність цих характеристик дозволяє сформулювати цілісне уявлення про характер та особливості кредитної політики комерційного банку. Сутність кредитної політики слід розглядати через призму функцій, зазначених у стратегії розвитку банківської установи, яка насамперед спрямована на максимізацію ресурсів для швидкого реагування на невизначеність зовнішнього та внутрішнього середовища.

При аналізі діяльності АТ «ПУМБ» було виявлено, що банк є надійним. Була досліджена структура і склад кредитного портфелю КБ АТ «ПУМБ»

протягом п'яти років. Згідно цього дослідження показники по виданим кредитам мають позитивну динаміку і з кожним роком зростають. Таке зростання обумовлено збільшенням виданих кредитів для фізичних осіб, в той самий час кредитування для корпоративних клієнтів зазнало незначних змін і в деяких звітних періодах показник зменшився. Зменшення портфелю корпоративних клієнтів пояснюється нестабільною ситуацією в країні та пандемією. В цей час не всі підприємства готові оформлювати кредити, а також їх фінансовий стан не дає їм такої можливості. Тому для банку є важливим утримати діючих клієнтів та розроблювати окремі програми кредитування для даної категорії клієнтів.

Невизначеність економічного середовища призводить до переосмислення характеру та змісту кредитної політики комерційного банку, що потребує вдосконалення аналітичних інструментів управління кредитною політикою для своєчасного реагування на системні та специфічні економічні ризики, що виникають. Були досліджені різні заходи для оптимізації кредитної політики. Основні з них це оптимізації мобільного додатку під потреби клієнтів. А саме, розширення можливостей для швидшого прийняття рішення і оформлення кредитного продукту. Також, варто зазначити, необхідність розроблення програм для іпотечного та автокредитування. На даному етапі клієнти, які бажають реалізувати глобальні плани, займають велику частку ринку, тому не варто ними нехтувати.

Чинники, що впливають на кредитну політику та кредитний портфель банку, взаємопов'язані та взаємозалежні та можуть надавати різнобічний вплив на поточний стан та тенденції розвитку ринку кредитних послуг банківських установи на ринку кредитних послуг з огляду на турбулентність фінансового середовища. Таким чином, для забезпечення ефективних результатів реалізації кредитної політики аналіз та постійний аналіз та постійний моніторинг кредитних операцій банківських установ мають вирішальне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кононенко Г. І., Никоненко А. О. Кредитна політика комерційного банку в ринкових умовах // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". — 2021. — №16.
2. Банківська енциклопедія: Під ред. А.М. Мороза. — К.: Ельтон, 1993. — 327 с.
3. Чайковський Я. І. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського кредитування / Я. І. Чайковський // Банківська справа. – 2005. – № 2. – С. 36-47.
4. Муха І. П. Роль кредиту в діяльності банків / І. П. Муха, І. В. Балабан // Наука й економіка. - 2016. - Вип. 2. - С. 35-39.
5. Рижкова Г.В. Банківське кредитування як джерело фінансування проектів підвищення енергоефективності підприємств / Рижкова Г.В. // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1(13)
6. Гроші, банки та кредит : у схемах і коментарях: навч. посіб. / Б. Л. Луців, Т. С. Смовженко, Б. С. Івасів [та ін.] ; за ред Б. Л. Луціва. - 2-ге вид., переробл. - Тернопіль : Карт-бланш, 2000. - 225 с.
7. Захараш Н.В. Місце кредиту у фінансовому забезпеченні суднобудівних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / Н.В. Захараш. – К., 2001. – 20 с
8. Основи економічної теорії : навч. посіб. ; за ред. В.О. Білика, П.Т.Саблука. – К. : ІАЕ, 1999. – 560с
9. Поляк, Н. П. (2014). Теоретичні аспекти сутності кредиту. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, (6 (1)), 185-188.
10. Аржевітін С. М. Сутність та роль кредиту в сучасних умовах / С. М. Аржевітін // Економіка та підприємництво : зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів / М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім.

Вадима Гетьмана" ; відп. ред. С. І. Дем'яненко. – Київ : КНЕУ, 2009. – Вип. 23. – С. 224–234.

11. Закон України «Про банки та банківську діяльність» Документ 2121-III, чинний, поточна редакція — Редакція від 05.08.2021, підстава - [1587-IX](#)

12. Гроші та кредит : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 892 с.

13. Лагутін В. Г. Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. — 215 с. — (Вища освіта XXI століття)

14. Лиса Н. В. Принципи банківського кредитування / Н. В. Лиса, В. О. Непочатенко, А. О. Корнега // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. - 2016. - Вип. 89(2). - С. 53-61. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/zhpumus_2016_89\(2\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/zhpumus_2016_89(2)_7).

15. Руда О. Л. Кредит як підгрунття взаємовідносин підприємств та комерційних банків. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 22–25.

16. Сидоренко, В. Кредит: сутність, функції та форми прояву [Текст] / Віктор Сидоренко // Світ фінансів. – 2009. – Вип. 3. – С. 24-33.

17. Манжула, Д. П. Роль кредиту в діяльності комерційних банків. Молодий вчений, 2016, 2: 67-70.

18. Будка, Лілія Богданівна. «Види кредитування вітчизняних домогосподарств.» (2017).

19. Доценко, І. О., & Доценко, В. В. (2017). Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, (12 (1)), 94-98.

20. Бугель Ю. Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним / Ю. Бугель // Світ фінансів. - 2011. - Вип. 2. - С. 98-107.

21. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку Дзюблюк О.В. Прийдун В.М. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/3907>
22. Єпіфанов А. О.Васильєва Т.А. Управління ризиками банків: [монографія] / А. О. Єпіфанов і Т. А. Васильєва. – Суми: УАБС НБУ, 2012. – 283 с
23. Кредитний портфель банків України: аналіз, фактори, тенденції Харченко А.М. [https://doi.org/10.18371/2221-755x2\(38\)2020219747](https://doi.org/10.18371/2221-755x2(38)2020219747)
24. Степаненко, К. Р. (2016). Особливості формування кредитного портфеля банку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, (7 (3)), 111-114.
25. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку В.В. Волкова, О.С. Власенко DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.2.8>
26. Никоненко А. О., Кононенко Г. І. Кредитна політика комерційного банку// Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу. – 2021. – С.178-180
27. Антіпова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки / Н. А. Антіпова // Економічний простір. – 2012. – № 42. – С. 134–145.
28. Новосельцева М.М. Вопросы кредитной политики коммерческих банков в современных условиях / М.М.Новосельцева // Банковские услуги. - 2010. - № 2. - С. 11-17. 11.
29. Новосельцева М.М. Формирование кредитной политики коммерческого банка : автореф. дис. на получение науч. степ. канд. экон. наук : 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Т.В.Родичева. – М., 2010. – 21 с.
30. Гуцал І.С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / І.С. Гуцал. – К.: Київський національний економічний ун-т, 2004. – 25 с.

31. Ковтун М. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку / М. В. Ковтун, Ю. О. Русіна. // Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. - 2014. - № 1.
32. Островська, Н. Л. (2013). Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики в банку. *Ефективна економіка*, (6).
33. ОМЕЛЬЧЕНКО, О. В.; КОРОЛЬ, Р. М. РОЛЬ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАДІЙНОСТІ ЙОГО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ. *ПОДІЛЬСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК*, 20.
34. Надієвець, Л. М., & Гевал, О. О. (2017). СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ. *Науковий журнал* 11. 2017, 155.
35. Банк сьогодні [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт АТ «ПУМБ»// Режим доступу до ресурсу: <https://about.pumb.ua/> .
36. Фінансова звітність: річний звіт за 2020р. [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт КБ АТ «ПУМБ»// Режим доступу до ресурсу: <https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua> .
37. Фінансова звітність: річний звіт за 2009р. [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт КБ АТ «ПУМБ»// Режим доступу до ресурсу: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports.
38. Історія розвитку/[Електронний ресурс]/Про банк// – Режим доступу до ресурсу: http://www.pumb.ua/ua/pro_bank/istoriia_rozvytku/ .
39. Фінансова звітність: річний звіт за 2016р. [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт КБ АТ «ПУМБ»// Режим доступу до ресурсу: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports.
40. Сталий розвиток [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт АТ «ПУМБ»// Режим доступу до ресурсу: <https://about.pumb.ua/growth>
41. Відомості про структуру власності АТ «ПУМБ» станом на 01.01.2021[Електронний ресурс]/ Офіційний сайт КБ АТ «ПУМБ»// Режим доступу до ресурсу: https://about.pumb.ua/management/bank_property.

42. Комітети [Електронний ресурс]/Офіційний сайт КБ АТ «ПУМБ»//Режим доступу до ресурсу:

https://about.pumb.ua/management/management_body

43. Пак, М. *Аналіз фінансової діяльності комерційних банків*. Diss. Сумський державний університет, 2015.

44. Криклій О.А. *Управління прибутком банку: монографія* / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. — 136 с.

45. Фінансова звітність Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний Банк» за 2016 рік.

46. Фінансова звітність Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний Банк» за 2017 рік.

47. Фінансова звітність Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний Банк» за 2018 рік.

48. Фінансова звітність Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний Банк» за 2019 рік.

49. Фінансова звітність Акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний Банк» за 2020 рік.

50. Примостка Л. О. *Фінансовий менеджмент у банку: посібник* / Л. О. Примостка. – 2 вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.

51. Васильченко З. М. *Фінансова нестабільність та її вплив на процес управління кредитним портфелем у банківських установах України* /

52. З. М. Васильченко, О. А. Терещенко // *Збірник наукових праць УАБС НБУ: Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. – 2013. – № 2 (15). – С. 12-23.

53. Бугель Ю. *Поняття кредитного портфеля комерційного банку та необхідність ефективного управління ним* / Ю. Бугель // *Світ фінансів*. - 2011. - Вип. 2. - С. 98-107

54. Шаповал, О. А. "Інструменти мінімізації ризику банківського споживчого кредитування." *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України* 1 (2014): 226-234.

55. Кошонько, О. В. "Необхідність застосування механізму мінімізації кредитного ризику в сучасних умовах." Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки 3 (3) (2015): 111-116.
56. КАРПІВ, О. В.; МОРОЗ, Н. В. Підвищення якості кредитного портфеля комерційного банку. In: *76-та Студентська науково-технічна конференція. Секція "Економіка і менеджмент": збірник тез доповідей*. Видавництво Львівської політехніки, 2018. p. 152-153.
57. Куліш, Ганна Петрівна, Анна Петровна Кулиш, and М. А. Кот. "Управління кредитним портфелем банку." (2017).
58. Бугель, Ю., et al. "Управління кредитним портфелем в умовах фінансової невизначеності функціонування банків." *Регіональна економіка та управління* (2016): 60.
59. Ніколаєнко, Ю. В. Світовий досвід та сучасні тенденції у галузі управління кредитним ризиком / Ю. В. Ніколаєнко // *Ефективна економіка : електрон. наук. фах. вид. - 2015. - № 11*.
60. Прийдун, Л. "Оцінка зарубіжного досвіду мінімізації рівня проблемної заборгованості у кредитних операціях банків." *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє* 16 (2011): 201-209.
61. Прийдун, Л. "Перспективи оптимізації управління кредитним ризиком з урахуванням банківської практики розвинутих країн." *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє* 13 (2008): 93-99.
62. Бондаренко А. Ф. Сучасні аспекти розвитку клієнтинг - стратегії банку [Текст] / А. Ф.О. Бондаренко, А. Розкошна, В. І. Косенко // *Науковий журнал "Бізнес-Інформ"*. - 2013. - №3. - С.313 - 318.
63. Баланчук Д.В. Удосконалення роботи менеджерів банку в корпоративному сегменті. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 1. С. 280-283.
64. Кретов, Д. Ю. (2017). Особливості розвитку кредитування банками України корпоративних клієнтів. *Глобальні та національні проблеми економіки*, (17), 665-671.

65. Руда О.Л. Дистанційне обслуговування в банківській системі/ Руда О.Л.//Гроші, фінанси та кредит. – 2020. - №39. – С.353-358.
66. Статистика запиту «кредит онлайн» [Електронний ресурс]/ Google Trends// Режим доступу до ресурсу: <https://trends.google.com.ua/trends/?geo=UA>
67. Звіт про прогрес за 2020 рік [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт АТ «ПУМБ»// Режим доступу до ресурсу: https://about.pumb.ua/growth/report_progress
68. Мельник, К. М., and I. I. Савчук. "Сучасний стан іпотечного кредитування та шляхи його вдосконалення в Україні." (2021).
69. Банки отримають нові провідні сучасні інструменти для дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт НБУ// Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/>
70. Чкан А. С., Чкан І. О. Електронний банкінг для бізнесу і населення як запорука розвитку ринкової інфраструктури. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2020. № 4. С.
71. Леоненков, А. В. Нечеткое моделирование в среде MATLAB и fuzzyTECH / А.В. Леоненков. – СПб.: БХВ-Петербург, 2005. – 736 с

Додатки

Додаток А 1

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2016 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2016 рік	2015 рік
Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 162 368	1 244 442
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	1 213 522	897 908
Заборгованість інших банків	8	5 561 964	4 283 476
<i>Цінні папери:</i>	9		
- які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		277 873	263 387
- наявні для продажу		9 132 655	2 320 493
Кредити клієнтам	10	24 755 755	26 287 616
Поточний актив з податку на прибуток		45 405	45 405
Інші активи	12	528 517	383 496
Основні засоби	11	1 213 395	1 209 023
Інвестиційна власність	11	185 857	188 554
Нематеріальні активи	11	287 578	243 299
Відстрочені податкові активи	28	187 719	276 992
Всього активів		44 552 608	37 644 091
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	13	-	485 426
Заборгованість перед іншими банками	14	1 147 889	224 827
Кошти клієнтів	15	33 185 516	27 584 757
Випущені депозитні сертифікати	16	691 371	-
Випущені єврооблігації	17	4 290 540	4 722 461
Інші позикові кошти	18	18 995	26 289
Інші зобов'язання	19	679 252	441 508
Субординований борг	20	490 750	492 174
Всього зобов'язань		40 504 313	33 977 442
Власний капітал			
Акціонерний капітал	22	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід	22	101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів	22	509 866	538 213
Резерв переоцінки цінних паперів, наявних для продажу	22	30 155	(2 153)
Резервний фонд	22	1 475 430	1 475 430
Непокритий збиток	22	(1 363 308)	(1 740 993)
Всього власного капіталу		4 048 295	3 666 649
Всього зобов'язань та власного капіталу		44 552 608	37 644 091

Підписано від імені Правління 13 березня 2017 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

І.О. Кожевин (Фінансовий директор)

О.О. Полецук (Головний бухгалтер)

Додаток А 2

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2017 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2017 рік	2016 рік
Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 499 210	1 162 368
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	1 178 795	1 213 522
Заборгованість інших банків	8	5 547 316	5 561 964
<i>Цінні папери:</i>	9		
- які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку		162 887	277 873
- наявні для продажу		10 233 489	9 132 655
Кредити клієнтам	10	25 495 599	24 755 755
Поточний актив з податку на прибуток		2 405	45 405
Інші активи	12	697 098	528 517
Основні засоби	11	1 253 795	1 213 395
Інвестиційна власність	11	149 347	185 857
Нематеріальні активи	11	300 003	287 578
Відстрочені податкові активи	27	12 385	187 719
Всього активів		46 532 329	44 552 608
Зобов'язання			
Заборгованість перед іншими банками	13	865 004	1 147 889
Кошти клієнтів	14	37 194 276	33 185 516
Випущені депозитні сертифікати	15	187 194	691 371
Випущені єврооблігації	16	1 915 014	4 290 540
Інші позикові кошти	17	11 193	18 995
Інші зобов'язання	18	996 732	679 252
Субординований борг	19	489 656	490 750
Всього зобов'язань		41 659 069	40 504 313
Власний капітал			
Акціонерний капітал	21	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід	21	101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів	21	484 116	509 866
Резерв переоцінки цінних паперів, наявних для продажу	21	69 293	30 155
Резервний фонд	21	1 475 430	1 475 430
Непокритий збиток	21	(551 731)	(1 363 308)
Всього власного капіталу		4 873 260	4 048 295
Всього зобов'язань та власного капіталу		46 532 329	44 552 608

Підписано від імені Правління 29 березня 2018 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

І.О. Кожевин (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

Додаток А 3

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2018 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Активи			
Грошові кошти в касі та дорозі	6	1 943 482	1 499 210
Кошти на рахунках в Національному банку України	7	743 346	1 178 795
Заборгованість інших банків	8	5 594 226	5 547 316
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	93 200	162 887
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	11 560 514	-
Цінні папери, наявні для продажу	9	-	10 233 489
Кредити клієнтам	10	27 244 297	25 427 064
Поточний актив з податку на прибуток		-	2 405
Інші активи	13	631 513	697 098
Основні засоби	11	1 415 623	1 253 795
Інвестиційна власність	11	71 876	149 347
Нематеріальні активи	11	320 632	300 003
Право користування активами	12	246 482	-
Відстрочені податкові активи	30	-	12 385
Всього активів		49 865 191	46 463 794
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	14	1 002	-
Заборгованість перед іншими банками	15	697 452	865 004
Кошти клієнтів	16	39 780 153	37 194 276
Випущені депозитні сертифікати	17	832 460	187 194
Випущені єврооблігації	18	-	1 915 014
Інші позикові кошти	19	-	11 193
Зобов'язання з оренди	20	267 402	-
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		62 242	-
Відстрочене податкове зобов'язання	30	15 636	-
Інші зобов'язання	21	1 402 830	996 732
Субординований борг	22	488 145	489 656
Всього зобов'язань		43 547 322	41 659 069
Власний капітал			
Акціонерний капітал	24	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід		101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		474 735	484 116
Резерв переоцінки цінних паперів		(24 753)	69 293
Резервний фонд		1 475 430	1 475 430
Нерозподілений прибуток/ (непокритий збиток)		996 305	(620 266)
Всього власного капіталу		6 317 869	4 804 725
Всього зобов'язань та власного капіталу		49 865 191	46 463 794

Підписано від імені Правління 20 березня 2019 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

І.О. Кожевин (Фінансовий директор)

О.О. Попецьук (Головний бухгалтер)

Додаток А 4.1

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2019 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2019 рік	2018 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	9 671 645	9 040 607
Заборгованість інших банків	7	1 067 864	1 440 447
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8	39 311	93 200
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	8	8 890 820	9 360 514
Кредити клієнтам	9	32 886 479	27 244 297
Інші активи	12	658 445	631 513
Основні засоби	10	1 583 991	1 415 623
Інвестиційна власність	10	94 309	71 876
Нематеріальні активи	10	279 641	320 632
Право користування активами	11	264 713	246 482
Всього активів		55 437 218	49 865 191
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	13	–	1 002
Заборгованість перед іншими банками	14	934 276	697 452
Кошти клієнтів	15	42 752 593	39 780 153
Випущені депозитні сертифікати	16	–	832 460
Зобов'язання з оренди	17	294 619	267 402
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		140 298	62 242
Відстрочене податкове зобов'язання	27	26 433	15 636
Інші зобов'язання	18	2 221 622	1 402 830
Субординований борг	19	–	488 145
Всього зобов'язань		46 369 841	43 547 322
Власний капітал			
Акціонерний капітал	21	3 294 492	3 294 492
Емісійний дохід		101 660	101 660
Резерв переоцінки основних засобів		456 914	474 735
Резерв переоцінки цінних паперів		122 303	(24 753)
Резервний фонд		1 475 430	1 475 430
Нерозподілений прибуток		3 616 578	996 305
Всього власного капіталу		9 067 377	6 317 869
Всього зобов'язань та власного капіталу		55 437 218	49 865 191

Підписано від імені Правління 12 березня 2020 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

Додаток А 4.2

Зміни у фінансовій звітності, за рік, що закінчився 31 грудня 2018 року

З метою покращення презентації в звіті про фінансовий стан було виділено статтю Грошові кошти та їх еквіваленти, що включає залишки на кореспондентських рахунках та депозити «овернайт», розміщені в інших банках, депозитні сертифікати Національного банку України зі строком погашення до 1 робочого дня, грошові кошти в касі та в дорозі та кошти на рахунках в Національному банку України.

Раніше Грошові кошти в касі та в дорозі та Кошти на рахунках в Національному банку України були презентовані окремо в звіті про фінансовий стан. Водночас, залишки на кореспондентських рахунках і депозити «овернайт», розміщені в інших банках, та депозитні сертифікати Національного банку України зі строком погашення до 1 робочого дня були презентовані у складі Заборгованості інших банків та у складі Цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, відповідно.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» **Примітки до фінансової звітності за 2019 рік**

(у тисячах гривень)

6. Грошові кошти та їх еквіваленти

Грошові кошти та їх еквіваленти включають:

	2019 рік	2018 рік
Грошові кошти в касі та в дорозі	2 444 292	1 943 482
Поточні рахунки та депозити «овернайт» в інших банках України	82 249	18 510
Поточні рахунки та депозити «овернайт» в інших банках інших країн	2 655 878	4 137 256
Поточні рахунки та депозити «овернайт» в інших банках інших країн – очікувані кредитні збитки	(380)	(1 987)
Поточний рахунок у Національному банку України	1 289 606	743 346
Депозитні сертифікати Національного банку України	3 200 000	2 200 000
Всього грошових коштів та їх еквівалентів	9 671 645	9 040 607

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Примітки до фінансової звітності за 2019 рік

(у тисячах гривень)

6. Грошові кошти та їх еквіваленти (продовження)

Нижче наведений аналіз поточних рахунків та депозитів «овернайт» в інших банках за кредитною якістю станом на 31 грудня 2019 року:

	Поточні рахунки та депозити «овернайт» в інших банках України	Поточні рахунки та депозити «овернайт» в інших банках інших країн	Всього
Стадія 1			
- з рейтингом від AA- до AA+	-	1 402 024	1 402 024
- з рейтингом від A- до A+	-	985 896	985 896
- з рейтингом від BBB- до BBB+	-	206 922	206 922
- з рейтингом від BB- до BB+	-	34	34
- з рейтингом від B- до B+	68 378	2 718	71 096
- без рейтингу	13 871	58 284	72 155
Всього	82 249	2 655 878	2 738 127
За винятком очікуваних кредитних збитків	-	(380)	(380)
Всього поточні рахунки та депозити «овернайт» в інших банках	82 249	2 655 498	2 737 747

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Примітки до фінансової звітності за 2019 рік

(у тисячах гривень)

7. Кошти в інших банках

	2019 рік	2018 рік
Нарахований процентний дохід на поточні рахунки та депозити «овернайт» в інших банках	-	31
Строкові депозити в інших банках, у тому числі:		
- у банках країн ОЕСР	900 440	1 395 474
- в українських банках	3 814	2 854
- в інших країнах	3 508	42 396
- договори «зворотного репо»	160 317	-
Всього строкових депозитів в інших банках	1 068 079	1 440 724
Мінус: очікувані кредитні збитки	(215)	(308)
Всього коштів в інших банках	1 067 864	1 440 447

8. Цінні папери

Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток

	2019 рік	2018 рік
Державні боргові цінні папери	39 311	93 200
Всього цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	39 311	93 200

Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід

	2019 рік	2018 рік
Державні боргові цінні папери	7 677 523	8 317 568
Депозитні сертифікати Національного банку України	1 206 240	1 008 313
Державні боргові цінні папери США	-	27 576
Всього боргових цінних паперів	8 883 763	9 353 457
у т. ч. нарахований процентний дохід	170 212	200 187
Акції	7 057	7 057
Всього цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	8 890 820	9 360 514

Додаток А 5

Заборгованість інших банків	7	1 486 374	1
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8	70 599	
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	8	18 384 105	8
Кредити клієнтам	9	37 573 208	37
Інші активи	12	935 366	
Основні засоби	10	1 647 151	1
Інвестиційна власність	10	71 330	
Нематеріальні активи	10	264 333	
Право користування активами	11	294 432	
Відстрочені податкові активи	25	2 218	
Всього активів		75 263 954	55
Зобов'язання			
Заборгованість перед Національним банком України	13	4 200 554	
Заборгованість перед іншими банками	14	1 356 654	
Кошти клієнтів	15	57 515 262	42
Зобов'язання з оренди	16	328 639	
Поточне зобов'язання з податку на прибуток		132 528	
Відстрочене податкове зобов'язання	25	–	
Інші зобов'язання	17	2 046 306	2
Всього зобов'язань		65 579 943	46
Власний капітал			
Акціонерний капітал	19	4 780 595	3
Емісійний дохід		101 660	
Резерв переоцінки основних засобів		448 068	
Резерв переоцінки цінних паперів		130 887	
Резервний фонд		1 605 862	1
Нерозподілений прибуток		2 616 939	3
Всього власного капіталу		9 684 011	9
Всього зобов'язань та власного капіталу		75 263 954	55

Підписано від імені Правління 12 березня 2021 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

Додаток Б 1

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансові результати за 2016 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2016 рік	2015 рік
Процентні доходи	24	5 045 757	5 247 732
Процентні витрати	24	(2 913 481)	(3 101 233)
Чисті процентні доходи		2 132 276	2 146 499
Резерв під знецінення кредитів	8, 10	(1 342 526)	(4 821 208)
Чисті процентні прибутки/(збитки) після вирахування резерву під знецінення кредитів		789 750	(2 674 709)
Комісійні доходи	25	1 329 330	1 222 954
Комісійні витрати	25	(348 397)	(313 665)
Чисті комісійні доходи		980 933	909 289
<i>Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами:</i>			
- торгові операції		391 190	587 132
- курсові різниці		72 267	940 275
<i>Чисті прибутки/(збитки) від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:</i>			
- торгові операції		727	4 752
- зміна справедливої вартості		(2 251)	11 373
<i>Чисті прибутки/(збитки) від цінних паперів, наявних для продажу:</i>			
- торгові операції		1 959	(2 426)
- збитки від зменшення корисності		-	(1 519)
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки інвестиційної власності	11	3 422	(44 243)
Чистий збиток від похідних фінансових інструментів		(34 190)	(332 246)
Чистий збиток від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті	10	(28 508)	(29 346)
Відрахування до резерву під зобов'язання, гарантії та акредитиви	31	2 513	(22)
Інші доходи	26	109 636	121 868
Операційний дохід/(збиток)		2 287 448	(509 822)
Операційні витрати	27	(1 839 874)	(1 645 628)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		447 574	(2 155 450)
(Витрати)/дохід з податку на прибуток	28	(80 563)	402 980
Чистий прибуток/(збиток) за звітний період		367 011	(1 752 470)
Прибуток/(збиток) на акцію (виражений в гривнях на акцію)	33	25,62	(122,35)

Підписано від імені Правління 13 березня 2017 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

І.О. Кожевин (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансові результати за 2017 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2017 рік	2016 рік
Процентні доходи	23	5 162 044	5 045 757
Процентні витрати	23	(2 153 448)	(2 913 481)
Чисті процентні доходи		3 008 596	2 132 276
Резерв під знецінення кредитів	8, 10	(1 156 679)	(1 342 526)
Чисті процентні прибутки після вирахування резерву під знецінення кредитів		1 851 917	789 750
Комісійні доходи	24	1 728 227	1 329 330
Комісійні витрати	24	(459 645)	(348 397)
Чисті комісійні доходи		1 268 582	980 933
<i>Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами</i>			
- торгові операції		286 448	391 190
- курсові різниці		17 045	72 267
<i>Чисті прибутки/(збитки) від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток</i>			
- торгові операції		(5)	727
- зміна справедливої вартості		(5 180)	(2 251)
<i>Чисті прибутки від цінних паперів, наявних для продажу</i>			
- торгові операції		3 258	1 959
Чистий прибуток від переоцінки інвестиційної власності	11	3 582	3 422
Чистий прибуток/(збиток) від похідних фінансових інструментів		82 303	(34 190)
Збиток від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті	10	(5 524)	(28 508)
Сторно резерву під зобов'язання, гарантії та акредитиви	30	3 475	2 513
Інші доходи	25	353 455	109 636
Операційний дохід		3 859 356	2 287 448
Операційні витрати	26	(2 906 786)	(1 839 874)
Прибуток до оподаткування		952 570	447 574
Витрати з податку на прибуток	27	(166 743)	(80 563)
Чистий прибуток за звітний період		785 827	367 011
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	32	54,86	25,62

Підписано від імені Правління 29 березня 2018 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

І.О. Кожевин (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансові результати за 2018 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективною процентної ставки	26	6 533 279	5 146 005
Інші процентні доходи		40 922	32 082
Процентні витрати	26	(2 451 479)	(2 153 448)
Чисті процентні доходи		4 122 722	3 024 639
Витрати на формування резерву під кредитні збитки	8, 9, 10, 13, 33	(455 305)	(1 156 679)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву під очікувані кредитні збитки		3 667 417	1 867 960
Комісійні доходи	27	1 988 679	1 643 649
Комісійні витрати	27	(483 180)	(459 645)
Чисті комісійні доходи		1 505 499	1 184 004
<i>Чисті прибутки(збитки) від операцій з іноземними валютами:</i>			
- торгові операції		297 452	286 448
- курсові різниці		(47 926)	17 045
<i>Чисті збитки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:</i>			
- торгові операції		(39)	(5)
- зміна справедливої вартості		(794)	(5 180)
<i>Чисті прибутки від цінних паперів, наявних для продажу:</i>			
- торгові операції		-	3 258
<i>Чисті прибутки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:</i>			
- торгові операції		21 382	-
Чистий (збиток)/прибуток від переоцінки інвестиційної власності	11	(449)	3 582
Чистий прибуток від похідних фінансових інструментів		137 184	82 303
Результат від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті	10	(2 564)	(5 524)
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		1 654	-
Результат від припинення визнання фінансових активів, оцінюваних за амортизованою собівартістю		(212)	-
Сторно резерву під зобов'язання, гарантії, акредитиви та інші збитки	33	-	3 475
Інші доходи	28	122 379	353 455
Операційний дохід		5 700 983	3 790 821
Операційні витрати	29	(3 369 555)	(2 906 786)
Прибуток до оподаткування		2 331 428	884 035
Витрати з податку на прибуток	30	(322 920)	(166 743)
Чистий прибуток за звітний період		2 008 508	717 292
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	36	140,22	50,08

Підписано від імені Правління 20 березня 2019 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

І.О. Кожевин (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

Додаток Б 4

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»
Звіт про фінансові результати за 2019 рік

(у тисячах гривень)

	Прим.	2019 рік	2018 рік
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективної процентної ставки	23	7 662 951	6 324 832
Інші процентні доходи		119 009	40 922
Процентні витрати	23	(2 491 187)	(2 451 479)
Чисті процентні доходи		5 290 773	3 914 075
Витрати на формування резерву під кредитні збитки	6, 7, 8, 9, 12, 30	(215 456)	(253 290)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву під очікувані кредитні збитки		5 075 317	3 660 785
Комісійні доходи	24	2 262 346	1 988 679
Комісійні витрати	24	(536 002)	(483 180)
Чисті комісійні доходи		1 746 344	1 505 499
<i>Чисті прибутки/(збитки) від операцій з іноземними валютами:</i>			
- торгові операції		254 849	297 452
- курсові різниці		75 020	(47 926)
<i>Чисті збитки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:</i>			
- торгові операції		(1 221)	(39)
- зміна справедливої вартості		(2 256)	(794)
<i>Чисті прибутки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:</i>			
- торгові операції		8 347	21 382
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки інвестиційної власності	10	24 458	(449)
Чистий (збиток)/прибуток від похідних фінансових інструментів		(67 039)	137 184
Чисті прибутки від кредитів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		2 555	-
Результат від реструктуризації іпотечних кредитів наданих фізичним особам в іноземній валюті		-	(2 564)
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		6 384	1 654
Результат від модифікації фінансових активів, яка не призводить до припинення визнання		(37 050)	6 632
Результат від припинення визнання фінансових активів		5 761	(212)
Результат від модифікації оренди		1 937	-
Інші доходи	25	164 847	122 379
Операційний дохід		7 258 253	5 700 983
Операційні витрати	26	(4 097 252)	(3 369 555)
Прибуток до оподаткування		3 161 001	2 331 428
Витрати з податку на прибуток	27	(557 284)	(322 920)
Чистий прибуток за рік		2 603 717	2 008 508
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	33	181,77	140,22

Підписано від імені Правління 12 березня 2020 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

К.О. Школяренко (Фінансовий директор)

О.О. Полещук (Головний бухгалтер)

Примітки на стор. 6-76 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

Процентні витрати	21	(2 389 067)
Чисті процентні доходи		6 846 697
Результат від формування резерву під кредитні збитки		(1 113 289)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву під очікувані кредитні збитки		5 733 408
Комісійні доходи	22	2 418 276
Комісійні витрати	22	(742 224)
Чисті комісійні доходи		1 676 052
<i>Чисті прибутки від операцій з іноземними валютами:</i>		
- торгові операції		170 006
- курсові різниці		78 018
<i>Чисті збитки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:</i>		
- торгові операції		(137)
- зміна справедливої вартості		(35)
<i>Чисті прибутки від цінних паперів, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:</i>		
- торгові операції		23 766
Чистий (збиток)/прибуток від переоцінки інвестиційної власності	10	(1 167)
Чистий прибуток/(збиток) від похідних фінансових інструментів		4 974
Чисті прибутки від кредитів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		4 381
Доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		21 618
Результат від модифікації фінансових активів, яка не призводить до припинення визнання		(27 883)
Результат від припинення визнання фінансових активів		1 713
Інші доходи	23	135 511
Операційний дохід		7 820 225
Операційні витрати	24	(4 654 941)
Прибуток до оподаткування		3 165 284
Витрати з податку на прибуток	25	(557 191)
Чистий прибуток за звітний період		2 608 093
Прибуток на акцію (виражений в гривнях на акцію)	31	182,08

Підписано від імені Правління 12 березня 2021 року

С.П. Черненко (Голова Правління)

Додаток В 1

23. Процентні доходи та витрати

	2017 рік	2016 рік
Процентні доходи		
<i>Кредити клієнтам</i>		
- юридичні особи	2 647 297	3 251 971
- фізичні особи	1 367 016	1 099 209
Цінні папери, наявні для продажу	1 045 948	550 435
Кошти в інших банках	69 701	85 602
	5 129 962	4 987 217
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку	32 082	58 540
Всього процентних доходів	5 162 044	5 045 757
Процентні витрати		
<i>Фізичні особи</i>		
- строкові депозити	(850 308)	(1 285 214)
- поточні рахунки	(3 832)	(3 378)
<i>Юридичні особи</i>		
- строкові депозити	(450 635)	(417 654)
- поточні рахунки	(418 035)	(530 157)
Випущені єврооблігації	(359 666)	(556 757)
Субординований борг	(53 242)	(52 985)
Випущені депозитні сертифікати	(10 812)	(10 459)
Заборгованість перед іншими банками	(6 675)	(17 415)
Заборгованість перед Національним банком України	-	(39 065)
Інші позикові кошти	(243)	(397)
Всього процентних витрат	(2 153 448)	(2 913 481)
Чисті процентні доходи	3 008 596	2 132 276

Додаток В 2**26. Процентні доходи та витрати**

	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективної процентної ставки		
<i>Кредити клієнтам</i>		
- юридичні особи	2 538 672	2 647 297
- фізичні особи	2 579 710	1 383 059
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	1 283 907	1 045 948
Кошти в інших банках	130 990	69 701
	6 533 279	5 146 005
Інші процентні доходи		
Фінансовий лізинг корпоративним клієнтам	10 182	-
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	30 740	32 082
Всього процентних доходів	6 574 201	5 178 087
Процентні витрати		
<i>Фізичні особи</i>		
- строкові депозити	(803 432)	(850 308)
- поточні рахунки	(8 308)	(3 832)
<i>Юридичні особи</i>		
- строкові депозити	(956 115)	(450 635)
- поточні рахунки	(439 769)	(418 035)
Випущені єврооблігації	(132 230)	(359 666)
Субординований борг	(52 832)	(53 242)
Випущені депозитні сертифікати	(3 002)	(10 812)
Заборгованість перед іншими банками	(10 543)	(6 675)
Заборгованість перед Національним банком України	(2)	-
Зобов'язання з оренди	(45 167)	-
Інші позикові кошти	(79)	(243)
Всього процентних витрат	(2 451 479)	(2 153 448)
Чисті процентні доходи	4 122 722	3 024 639

Додаток В 3

23. Процентні доходи та витрати

	2019 рік	2018 рік
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективної процентної ставки		
Кредити клієнтам	6 539 506	4 909 735
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, та депозитні сертифікати, класифіковані як грошові кошти та їх еквіваленти	1 020 740	1 283 907
Кошти в інших банках	102 705	130 990
	7 662 951	6 324 632
Інші процентні доходи		
Фінансовий лізинг корпоративним клієнтам	86 946	10 182
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	32 063	30 740
Всього процентних доходів	7 781 960	6 365 554
Процентні витрати		
Строкові депозити	(1 762 097)	(1 759 547)
Поточні рахунки	(651 557)	(448 077)
Зобов'язання з оренди	(49 146)	(45 167)
Заборгованість перед іншими банками	(18 959)	(10 543)
Заборгованість перед Національним банком України	(5 371)	(2)
Субординований борг	(3 237)	(52 832)
Випущені депозитні сертифікати	(820)	(3 002)
Випущені еврооблігації	-	(132 230)
Інші позикові кошти	-	(79)
Всього процентних витрат	(2 491 187)	(2 451 479)
Чисті процентні доходи	5 290 773	3 914 075

Додаток В 4

21. Процентні доходи та витрати

	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи, розраховані з використанням ефективної процентної ставки		
Кредити клієнтам	7 654 045	6 539 506
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, та депозитні сертифікати, класифіковані як грошові кошти та їх еквіваленти	1 368 202	1 020 740
Кошти в інших банках	23 612	102 705
	9 045 859	7 662 951
Інші процентні доходи		
Фінансовий лізинг корпоративним клієнтам	186 835	86 946
Цінні папери, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	3 070	32 063
Всього процентних доходів	9 235 764	7 781 960
Процентні витрати		
Строкові депозити та ощадні рахунки	(1 713 194)	(1 762 097)
Поточні рахунки	(542 138)	(651 557)
Заборгованість перед Національним банком України	(71 242)	(5 371)
Зобов'язання з оренди	(38 516)	(49 146)
Заборгованість перед іншими банками	(23 965)	(18 959)
Випущені депозитні сертифікати	(12)	(820)
Субординований борг	-	(3 237)
Всього процентних витрат	(2 389 067)	(2 491 187)
Чисті процентні доходи	6 846 697	5 290 773

Додаток Г 1

10. Кредити клієнтам

	2017 рік	2016 рік
Кредити корпоративним клієнтам	25 324 687	27 881 470
За вирахуванням резерву під знецінення кредитів	(5 501 375)	(6 557 846)
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням резерву під знецінення кредитів	19 823 312	21 323 624
Кредити фізичним особам		
Споживчі кредити	4 872 979	3 010 688
Іпотечне кредитування	1 163 980	2 827 481
Автокредитування	129 546	317 533
Інші кредити фізичним особам	1 750 951	1 168 831
За вирахуванням резерву під знецінення кредитів	(2 245 169)	(3 892 402)
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням резерву під знецінення кредитів	5 672 287	3 432 131
Всього кредитів клієнтам	25 495 599	24 755 755

Сума кредитів клієнтам до вирахування резерву під знецінення станом на 31 грудня 2017 року включає кредити з фіксованою процентною ставкою в сумі 33 179 728 тисяч гривень (на 31 грудня 2016 року – 34 432 811 тисяч гривень) та кредити з плаваючою процентною ставкою в сумі 62 415 тисяч гривень (на 31 грудня 2016 року – 773 192 тисячі гривень).

Додаток Г 2**10. Кредити клієнтам**

	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Кредити корпоративним клієнтам	24 937 942	25 324 687
Фінансовий лізинг	116 410	–
Мінус: очікувані кредитні збитки	(6 146 422)	(5 501 375)
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	18 907 930	19 823 312
Кредити фізичним особам		
Споживчі кредити	7 018 902	4 804 444
Іпотечне кредитування	1 002 623	1 163 980
Автокредитування	157 644	129 546
Інші кредити фізичним особам	3 383 048	1 750 951
Мінус: очікувані кредитні збитки	(3 225 850)	(2 245 169)
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	8 336 367	5 603 752
Всього кредитів клієнтам	27 244 297	25 427 064

Кредити клієнтам на 31 грудня 2018 року включають кредити з фіксованою процентною ставкою валовою балансовою вартістю 35 326 828 тисяч гривень (на 31 грудня 2017 року – 33 111 193 тисячі гривень) та кредити з плаваючою процентною ставкою валовою балансовою вартістю 1 289 741 тисяча гривень (на 31 грудня 2017 року – 62 415 тисяч гривень).

Додаток Г 3

9. Кредити клієнтам

	2019 рік	2018 рік
Кредити корпоративним клієнтам	24 746 211	24 937 942
Фінансовий лізинг	611 334	116 410
Мінус: очікувані кредитні збитки	(4 159 463)	(6 146 422)
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	21 198 082	18 907 930
Кредити фізичним особам		
Споживчі кредити	7 606 758	7 018 902
Кредитні картки та овердрафти	6 635 511	3 383 048
Іпотечне кредитування	803 516	1 002 623
Автокредитування	143 674	157 644
Мінус: очікувані кредитні збитки	(3 501 062)	(3 225 850)
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	11 688 397	8 336 367
Всього кредитів клієнтам	32 886 479	27 244 297

Додаток Г 4

9. Кредити клієнтам

	2020 рік	2019 рік
Кредити корпоративним клієнтам	25 382 599	24 746 211
Фінансовий лізинг	1 090 811	611 334
Мінус: очікувані кредитні збитки	(3 262 280)	(4 159 463)
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	23 211 130	21 198 082
Кредити фізичним особам		
Споживчі кредити	7 418 717	7 606 758
Кредитні картки та овердрафти	9 036 847	6 635 511
Іпотечне кредитування	101 406	803 516
Автокредитування	1 723	143 674
Мінус: очікувані кредитні збитки	(2 196 615)	(3 501 062)
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	14 362 078	11 688 397
Всього кредитів клієнтам	37 573 208	32 886 479

Додаток Д 1

10. Кредити клієнтам (продовження)

Концентрація кредитів клієнтам (продовження)

Нижче представлений кредитний портфель Банку в розрізі галузей економіки, кредитний ризик яких впливає на якість кредитів:

	2017 рік	2016 рік
Фізичні особи	7 917 456	7 324 533
Торгівля та агентські послуги	6 682 255	6 418 500
Будівництво та нерухомість	4 914 504	4 943 195
Харчова промисловість та сільське господарство	3 877 260	4 940 478
Машинобудування	2 413 628	3 103 737
Металургія	1 919 896	2 019 136
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	1 663 142	2 535 763
Небанківські фінансові установи	1 394 675	1 288 264
Переробка деревини	767 816	788 011
Хімічна галузь	233 378	244 776
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	208 707	109 128
Інше	1 249 426	1 490 482
Всього кредитів клієнтам (до вирахування резерву під знецінення)	33 242 143	35 206 003

Додаток Д 2

10. Кредити клієнтам (продовження)

Концентрація кредитів клієнтам

Станом на 31 грудня 2018 року валова балансова вартість кредитів у розмірі 10 343 501 тисяча гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 28% кредитного портфелю до вирахування резервів (на 31 грудня 2017 року – сукупна сума кредитів у розмірі 12 833 634 тисячі гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 39% кредитного портфелю до вирахування резервів).

Нижче представлений кредитний портфель Банку в розрізі галузей економіки, кредитний ризик яких впливає на якість кредитів:

	2018 рік	2017 рік
Фізичні особи	11 562 217	7 848 921
Торгівля та агентські послуги	7 635 856	6 682 255
Харчова промисловість та сільське господарство	4 927 166	3 877 260
Будівництво та нерухомість	4 638 168	4 914 504
Машинобудування	2 713 861	2 413 628
Небанківські фінансові установи	1 141 198	1 394 675
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	824 512	208 707
Переробка деревини	685 095	767 816
Металургія	490 470	1 919 896
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	364 184	1 663 142
Хімічна галузь	358 704	233 378
Інше	1 275 138	1 249 426
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки	36 616 569	33 173 608

Додаток Д 3

Концентрація кредитів клієнтам

Станом на 31 грудня 2019 року валова балансова вартість кредитів у розмірі 9 437 473 тисячі гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 23% кредитного портфелю до вирахування резервів (на 31 грудня 2018 року – сукупна сума кредитів у розмірі 10 343 501 тисяча гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 28% кредитного портфелю до вирахування резервів).

Нижче представлений кредитний портфель Банку в розрізі галузей економіки, кредитний ризик яких впливає на якість кредитів:

	2019 рік	2018 рік
Фізичні особи	15 189 459	11 562 217
Торгівля та агентські послуги	6 535 228	6 929 481
Харчова промисловість та сільське господарство	5 192 702	4 484 051
Будівництво та нерухомість	3 792 145	5 293 495
Машинобудування	2 367 340	2 310 612
Небанківські фінансові установи	2 057 620	1 336 704
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	1 927 966	959 522
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	1 729 027	1 176 033
Металургія	515 169	507 521
Переробка деревини	472 853	929 239
Хімічна галузь	374 082	360 739
Інше	393 413	766 955
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки	40 547 004	36 616 569

Додаток Д 4

9. Кредити клієнтам (продовження)

Концентрація кредитів клієнтам (продовження)

Концентрація кредитів клієнтам

Станом на 31 грудня 2020 року валова балансова вартість кредитів у розмірі 8 270 265 тисяч гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 19% кредитного портфелю до вирахування резервів (на 31 грудня 2019 року – сукупна сума кредитів у розмірі 9 437 473 тисячі гривень, виданих 20 найбільшим позичальникам Банку, становила 23% кредитного портфелю до вирахування резервів).

Нижче представлений кредитний портфель Банку в розрізі галузей економіки, кредитний ризик яких впливає на якість кредитів:

	2020 рік	2019 рік
Фізичні особи	16 558 693	15 189 459
Торгівля та агентські послуги	8 294 857	6 535 228
Харчова промисловість та сільське господарство	5 926 189	5 192 702
Машинобудування	2 728 667	2 367 340
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	2 663 172	1 927 966
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	1 973 725	1 729 027
Будівництво та нерухомість	1 244 517	3 792 145
Небанківські фінансові установи	944 513	2 057 620
Металургія	653 523	515 169
Переробка деревини	513 212	472 853
Хімічна галузь	423 475	374 082
Інше	1 107 560	393 413
Всього кредитів клієнтам до вирахування резерву під очікувані кредитні збитки	43 032 103	40 547 004